

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 / 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 6-7

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΕΛΛΑΣ

(1902 — 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1969)

*« Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπε ἐνὶ ζωοῖσιν Ἐῷος,
νῦν δὲ θανῶν λάμπεις Ἐσπερος ἐν φθιμένοις »*
(E. Diehl, Anthol. Lyrica graeca, Lipsiae 1936 I, 103).

1. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπορφανίζεται. Ἐντὸς τριῶν καὶ ἡμίσεος μηνῶν ἀπώλεσε δύο τῶν ἐξαιρέτων αὐτῆς στελεχῶν. Ἐναγχος ἢ φωνὴ μου ἠκούσθη ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐγκρίτου τούτου Περιδικοῦ, ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Καθηγητοῦ ἀοιδίμου Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου. Καὶ ἰδοὺ πάλιν καλοῦμαι ἕτερον ἔναγχον πάθος νὰ ἱστορήσω. Τὴν ἐπιμνημόσυνον θυσίαν νὰ προσφέρω, τὰ ἐναγίσματα ποιούμενος καὶ τὴν Ὁσίαν συνθέτων δι' ἕτερον τῆς Σχολῆς μέλος ἐκλεκτόν, τὸν ἀοιδίμον καὶ ἀλήστου μνήμης Βασίλειον Βέλλα ν.

2. Πρό τινος ἢ πληθὺς τῶν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῆς Θεολογίας διακριθέντων μαθητῶν του, ἀφιέρωσε « Πόνημα Ἐῷ γνομον » ἐπὶ τῇ 40ετηρίδι τῆς συγγραφικῆς δράσεως καὶ τῇ 35ετηρίδι τῆς Καθηγεσίας τοῦ Βασιλείου Βέλλα. Ἐν τῷ τιμητικῷ τούτῳ τόμῳ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, πληροφορεῖται τις τὰ περὶ τοῦ βίου, τῆς πολυσχιδοῦς δράσεως καὶ τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς συγγραφικῆς αὐτοῦ παραγωγῆς, ἐπὶ θεμάτων κυρίως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ ἱστορήσας τὰ κατ' αὐτὸν ἐκ-

λεκτὸς μαθητὴς αὐτοῦ καὶ νῦν ἀγαπητὸς συνάδελφος Ἀθαν. Χαστούπης παρέθεσεν ἐν τέλει καὶ πίνακα τῶν ἄχρι τότε δημοσιευθεισῶν ἐπιστημονικῶν Μελετῶν, ὡς καὶ τῶν ἄρθρων ἐν Περιδικοῖς, Ἐγκυκλοπαιδείαις, Ἐφημερίσι καὶ τέλος τῶν βιβλιοκρισιῶν, τῶν ὁμιλιῶν καὶ διαλέξεων τοῦ κ.π.ἄ. πνευματικῶν δοκιμίων, καρπῶν τῆς πολυσχιδοῦς καὶ ἀκαμάτου φιλεργίας τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος καὶ ἀρίστου σκαπανέως τῆς περὶ τὴν Παλαιὰν κυρίως Διαθήκην ἐρεῦνης.

3. Δὲν εἶναι λοιπὸν πρόθεσίς μου νὰ βιογραφήσω τὸν ἄνδρα. Ἀποβλέπω μόνον εἰς τὸ νὰ δώσω, ὄσημοι δύναιμις, τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς μεγάλης του προσωπικότητος. Καὶ πιστεύω, ὅτι φύσει καὶ θέσει ἐγνώρισα αὐτὸν περισσότερο πολλῶν ἄλλων καὶ συναδέλφων καὶ φίλων τοῦ μεταστάντος. Μεταβαίνω 47 ἔτη πρὸς τὰ ὀπίσω. Τὸ 1922 ἐγνώρισα τὸ πρῶτον τὸν ἀοιδίμον Καθηγητὴν Βέλλα ν. Ἦτο τότε τριτοετὴς φοιτητὴς. Τὸ ἔτος 1925 παρεῦρέθη, ἐντελῶς συμπτωματικῶς, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς καὶ Μητροπόλεως τοῦ ἀοιδίμου Καθηγητοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, κατὰ τὴν πράγματι

συγκινητικήν στιγμήν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ ἀριστοῦχου τῆς Θεολογίας ἀποφοίτου Β α σ. Β έ λ λ α, μεταβαίνοντος δι' εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς Γερμανίαν με ὑποτροφίαν τοῦ κληροδοτήματος Εὐθυμίου Χριστοδούλου. Ἀναχωρήσαντος τούτου, ὁ κοινὸς Διδάσκαλος ἡμῶν ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Β έ λ λ α δι' ἐκφράσεων τόσων ἐπαινετικῶν, ὥστε καὶ μέχρι σήμερον διατηρῶ εἰς τὴν μνήμην μου τὴν θερμὴν ἑξαρσιν τῶν προσόντων καὶ χαρισμάτων τοῦ νέου Θεολόγου ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἄ λ ι β ι ζ ά τ ο υ.

4. Ἀπεδείχθη δ' ἐν τοῖς πράγμασι πόσον ὁ Διδάσκαλος εἶχε δίκαιον. Διότι ὁ ἄριστος μαθητὴς του, ἔν τε Μονάχῳ καὶ ἐν Βερολίῳ, διεκρίθη καὶ διὰ τὸ ἦθος αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλεργίαν καὶ διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ διὰ τὴν κρίσιν καὶ διὰ τὴν ἐπιμελῆ καὶ πολύμοχθον πλουσιωτάτην συγκέντρωσιν ἀφθόνου ἐπιστημονικοῦ ὕλικου, ὅπερ ὕστερον ἐνεφανίσθη ὡς ὄριμος καρπὸς ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων παλαιοδιαθηκικῶν θεμάτων καὶ προβλημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ γνώμαι τοῦ Β έ λ λ α ἀντήχησαν εἰς ἄλλους μὲν ὡς ρηξικέλευθοι, εἰς τοὺς πλείστους δὲ ὡς πρωτοπορειακαὶ καὶ ἀξιοπρόσεκτοι. Καὶ πράγματι, αἱ ἐπιστημονικαὶ διατριβαὶ τοῦ Β έ λ λ α εὔρον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς διεθνῆ ἀνταπόκρισιν καὶ σχολιασμὸν λίαν ἐπαινετόν, ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἐπιστημόνων, τῶν διεθνῶς γνωστῶν.

5. Τοῦτο καὶ μόνον ἤρκεσεν, ὅπως ὁ Β έ λ λ ας ταχεῖ ποδὶ ἀνέρχεται τὰς βαθμίδας τῆς Ἀκαδημαϊκῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀνόδου καὶ προβολῆς. Εὐθὺς σχεδὸν ἅμα ἐκ Γερμανίας ἐλθὼν, ἀναγορεύεται Διδάκτωρ ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (1930) καὶ ἐν ἔτει 1933 ἑκτακτὸς Καθηγητῆς ἐν τῇ τακτικῇ ἑδρᾷ «τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῆς Π. Δ. ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογίας». Τέλος ἐν ἔτει 1936 ἐξελέγη τακτικὸς Καθηγητῆς ἐν τῇ αὐτῇ τακτικῇ ἑδρᾷ, ἣν κατέλιπε τὸ 1968,

καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας τῶν 65 ἐτῶν, συμφώνως πρὸς τὴν νέαν συνταγματικὴν διάταξιν.

6. Ὁ ἀοίδιμος Καθηγητῆς Β α σ. Β έ λ λ ας διεκρίθη καὶ ὡς ἐ π ι σ τ ῆ μ ω ν καὶ ὡς σ υ γ γ ρ α φ ε ὺ ς καὶ ὡς πανεπιστημιακὸς δι δ ά σ κ α λ ο ς καὶ ὡς διοικητικὸς ἀνὴρ καὶ ὑπὲρ πάντα, ὡς ἄ ν θ ρ ω π ο ς. Εἰς μίαν ὄλην ἐξηκοντάδα ἀνέρχονται τὰ ἐπιστημονικά του συγγράμματα. Τὰ δὲ εἰδικὰ ἄρθρα του, τὰ δοκίμια, αἱ ἐπιφυλλίδες αὐτοῦ, αἱ βιβλιοκρισίαι, αἱ ἀνακοινώσεις, αἱ ὁμιλίαι καὶ οἱ λόγοι του καὶ τὰ ἐν Περιοδικοῖς καὶ Ἐφημερίσιν ἐπίκαιρα ἄρθρα του ὑπερβαίνουν τὰς δύο ἑκατοντάδας. Ὁξύνοια, κρίσις ὀρθή, διαύγεια σκέψεως καὶ γλαφυρὰ διατύπωσις εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς γραφίδος τοῦ σοφοῦ πράγματι ἐπιστήμονος Β α σ. Β έ λ λ α. Καὶ ὁ μὴ εἰθισμένος εἰς τὰ προβλήματα τῆς Βίβλου εὐφραίνεται καὶ διδάσκει καὶ οἰκοδομεῖται, ἀναγινώσκων τὰ συγγράμματα τοῦ Καθηγητοῦ Β α σ. Β έ λ λ α. Καὶ ὁ ἀγνοῶν λοιπὸν μανθάνει καὶ ὁ γινώσκων πληροφορεῖται πάντοτε τι τὸ νέ ο ν. Διότι ὁ Β έ λ λ ας δὲν ἀναλύει ἀπλῶς τὰ διαπραγματευόμενα ὑπ' αὐτοῦ θέματα, οὔτε ἀρκεῖται εἰς ἀπλᾶς περιγραφικὰς θέσεις, οὐδ' ἐξαντλεῖται εἰς κατοχύρωσιν ἀληθειῶν, κεκυρωμένων καὶ ἀναγνωριζομένων ὑπὸ τῶν πολλῶν. Οὗτος ἀναζητεῖ πάντοτε ν' ἀνιχνεύσῃ, ν' ἀνακαλύψῃ, νὰ προβάλλῃ τι τὸ νέ ο ν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἀπλούστερα τῶν θεμάτων. Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ἡ ὀξύνοια καὶ ἡ εὐθυκρισία αὐτοῦ καὶ ἐπιβλητικὴ ἡ ἐπιχειρηματολογία του, ἐφ' ὅλων τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαπραγματευομένων θεμάτων καὶ τῶν πρὸς λύσιν τιθεμένων ἐπιστημονικῶν προβλημάτων.

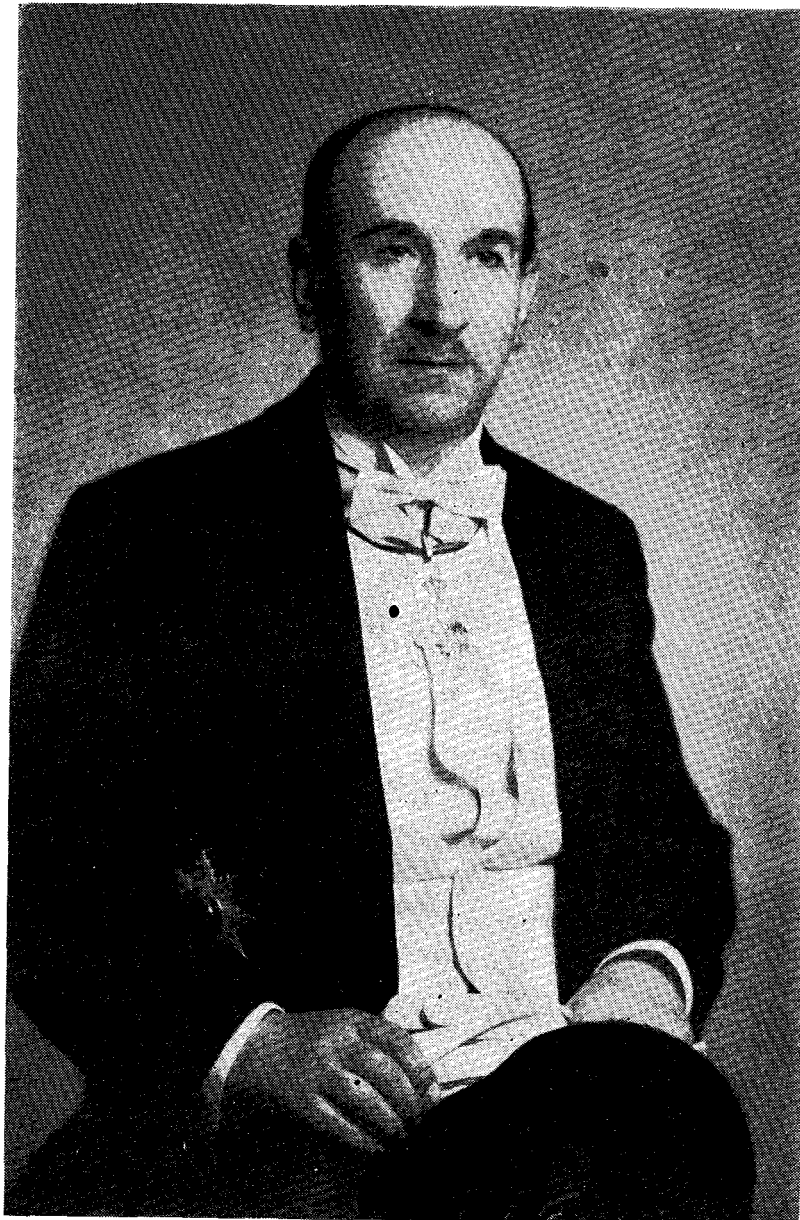
7. Ὁ πεφιλημένος συνάδελφος, εἶπερ τις καὶ ἄλλος, εἰδικαιοῦτο νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους τοῦ θείου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «...τῶν λόγων δ' ἔρος ἐμέ|θερμός τις εἶχε...» (Γρηγ. Ναζ., Περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον, Migne, P. G. 37, 1037 στίχ. 112). Διότι ἐφαρμόζονται πλήρως καὶ εἰς τὴν φιλόλογον τούτου ἀφοσίωσιν. Δὲν εἶναι ὑπερ-

βολή νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος ἐπιστήμων καὶ ἐξαίρετος διδάσκαλος, δι' οὐδὲν ἕτερον ἐνδιεφέρετο τόσον, ὅσον διὰ τὴν συγγραφικὴν παραγωγὴν, τὸ διδακτικὸν ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἐπιτέλεισιν κατὰ τὸν ἐπιτυχέστερον τρόπον τῶν εἰς αὐτὸν ἀνατιθεμένων καθηκόντων. Ὁ Βέλλας δὲν ἐσχόλαζε ἐκτὸς τοῦ οἴκου του, οὔτε ἐνδιεφέρετο πολὺ διὰ τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις. Ὅταν τὸ καθήκον δὲν ὑπεχρέωνεν αὐτὸν νὰ εὐρίσκηται ἐκτὸς τοῦ οἴκου του, τὸν πάντα χρόνον αὐτοῦ διήρχετο προσκεκολλημένος ἐν τῷ καθίσματι τοῦ γραφείου του, ἐν ᾧ ἐμελέτα καὶ ἔγραφε.

8. Ὁ ἀοίδιμος συνάδελφος ἦτο τῷ σώματι ἀδύναμος καὶ ἀσθενικός. Τὰ τελευταῖα δ' ἔτη ἐπετάθη τὸ εὐπαθὲς τοῦ ἀσθενοῦς ὀργανισμοῦ του, λόγῳ διαβήτου καὶ συνεχοῦς παθολογικῆς οὐρίας. Ἄλλ' ὁ ὑπομονητικὸς ἀνὴρ οὐκ ἐνεκάκει. Τοῦναντίον, «εἰ καὶ ὁ ἔξω αὐτοῦ ἄνθρωπος διεφθείρετο, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνεκαινοῦτο ἡμέρῳ

καὶ ἡμέρῳ» (Β' Κορ. 4,16). Ὁ ὑπέρμετρος ἐπιστημονικός του ζῆλος ἐγένετο ἐν τέλει καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπισπεύσεως τῆς ἐκδημίας του. Τὸ Σάββατον τῆς 22 Ν/βρίου εἰργάσθη ἐν τῷ γραφείῳ του καθ' ὅλην τὴν

ἡμέραν μέχρι τῆς νυκτός. Εἰς παράκλησιν τῆς συζύγου του, ὅπως ἀναπαυθῆ, ἀπήντησεν ὅτι ἤθελε νὰ τελειώσῃ τὴν «Ἑβραϊκὴν Ἀρχαιολογίαν» του, ὥστε ὁ μέλλον νὰ τὴν ἐκδώσῃ νὰ μὴ εὐρεθῆ ἐνώπιον δυσχερειῶν. Εἶπε μάλιστα, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις θὰ κοστίσῃ ἱκανὰ χρήματα, λόγῳ τῶν κατ' ἀνάγκην πολλῶν εἰκόνων. Ἄλλ' εἶχε δι' ἐλπίδος ὅτι θ' ἀνελαμβάνετο ἡ ἐκτύπωσις ὑπό τινος οἴκου ἢ Ἰδρύματος, λόγῳ τοῦ πρώτου τοῦ εἶδους τούτου ἐπιστημονικοῦ συγγράμματος, ἀφορῶντος εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν Ἀρχαιολογίαν, κατόπιν μάλι-

Ὁ ἀείμνηστος Βασίλειος Βέλλας
(1902 - 1969)

στα τῶν νεωτέρων ἀνασκαφικῶν εὐρημάτων ἐν Παλαιστίνῃ.

9. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς καὶ ἄρθρον δοθὲν πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κίτρους

κ. κ. Βαρνάβαν «Περὶ μετανοίας κατὰ τὴν Π.Δ.», συνθέτουν τὸ «κύκνειον ᾄσμα» τοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονος καὶ συγγραφέως. Διότι τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν τῆς 23 π. Ν/βρίου ἔπαθε τὴν πρώτην καρδιακὴν προσβολήν, ἣτις καὶ ἀνησύχησε καὶ τὸν θεράποντα ἰατρὸν καὶ τὴν σύζυγόν του. Μετὰ βίας δὲ ἔπεισαν αὐτόν, ὅπως τὴν Δευτέραν, 24 Ν/βρίου, εἰσαχθῆ εἰς Νοσοκομεῖον. Ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἦτο ἀνήσυχος. Πόνου δὲ διάσπαρτοι δὲν προεμήνυον καλόν τι. Περὶ τὴν 2 μετὰ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν, ἀπήτησεν ἀπὸ τὴν ἀγρυπνοῦσαν σύζυγόν του νὰ κατακλιθῆ. Αὕτη ὑπήκουσεν, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἡρεμήσῃ ὁ ἴδιος. Χωρὶς ἢ καλὴ του σύζυγος νὰ κλείσῃ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμούς, περὶ τὴν 5 πρωϊνὴν τῆς Δευτέρας ἠσθάνθη ἀποτόμως στρεφόμενον πρὸς τὸ μέρος τῆς τὸν σύζυγόν τῆς καὶ λέγοντα πρὸς αὐτήν: «Νομίζω ὅτι φεύγω. Ἡ καρδιά μου ἐξασθενεῖ καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ παύσῃ πλέον νὰ λειτουργῆ. Συγχώρεσέ με καὶ φρόντισε σὺ διὰ τὰ παιδιὰ μας καὶ τὸ σπίτι». Ἡ σύζυγός του, ἰατρὸς ἢ ἴδια, ἐκράτει τὴν χεῖρά του καὶ ἡ ταχύτης τῶν σφιγμῶν τὴν καθίστα ἀνήσυχον. Ἄλλ' ἤλπισε νὰ περάσῃ ἡ κρίσις, ὥστε τὴν Δευτέραν νὰ μεταφέρῃ τοῦτον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Περὶ τὰς 6 παρὰ τέταρτον τῆς πρωΐας τῆς Δευτέρας, 24 Ν/βρίου, ὁ πεφιλημένος τῆς σύζυγος ἐστράφη ἀποτόμως πρὸς αὐτήν, ἠθέλησεν εἰς μάτην κάτι νὰ ψελλίσῃ, ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ τὴν ἠτένισεν ἔκλινε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ εἰς τὸν Κύριον, εἰς τὸν Ὅποιον ἐπίστευε καὶ τὸν Ὅποιον ὑπῆρέτησε καὶ τόσον πολὺ ἠγάπησε, τακτικῶς ἐνούμενος μετ' Αὐτοῦ διὰ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων.

10. Εἶναι πολὺ δύσκολον εἰς τὸν γράφοντα νὰ χαράξῃ διὰ τῆς γραφίδος τὰ αἰσθήματα, ἅτινα πλημμυρίζουν τὴν ψυχὴν του, ἐπὶ τῇ προώρῳ ἐκδημίᾳ ἀνδρὸς διακριθέντος ἐν τε τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ συγγραφικῇ παραγωγῇ, τῇ κρατικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει, τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀνα-

στροφῇ καὶ τῷ ἤθει. Ὡς οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οὕτω καὶ ὁ ἀοίδιμος συνάδελφος εἶχε τὸ χάρισμα νὰ ἐλκύῃ τὸν σεβασμὸν τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν, τῶν συνομιλητῶν καὶ οἰκείων αὐτοῦ, τῶν φίλων, ἀκόμη καὶ τῶν μὴ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων. Ὁ πεφιλημένος συνάδελφος εἴλκυε τὴν ἐμπιστοσύνην, διότι συνεδύαζε τὸν ἀκέραιον χαρακτήρα μὲ τὴν τιμίαν ἐπιμονὴν εἰς ὅ,τι ἐθεώρει δίκαιον, ὀρθὸν καὶ πρέπον. Διὸ καὶ ἔμενε ἀμετακίνητος εἰς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, μάλιστα ἐπὶ ζητημάτων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν. Ὁ ἀοίδιμος Καθηγητὴς ὑπῆρξε δυσκαταγώνιστος εἰς ἐπιχειρηματολογία καὶ εἰς διατύπωσιν θαρραλέαν τῶν ἑαυτοῦ πεποιθήσεων, ἔστω καὶ ἂν ἡ θέσις ἀπήρεσκεν εἰς τινα, ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς. Τὰ τελευταῖα πάντως ἔτη ὁ ἰσχυρότατος τὴν βούλησιν ἀνὴρ ἔκλινε μᾶλλον εἰς τὴν ἐπιείκειαν καὶ εἰς τὴν ἀνεκτικότητα καὶ ὁ ἄλλοτε αὐστηρὸς ἀγωνιστῆς ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν, ἀντίκρυζε νῦν ἐν ἀπλότητι καὶ ἐν ἀγαθότητι καὶ τὰ πλέον σοβαρὰ θέματα. Διότι ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκαμπτος συνάδελφος ἐνέκρυπτε καρδίαν συμπαθῆ, πλήρη συναισθημάτων ἀγαθῶν, οἷα ἐμφανίζονται εἰς τὸν καλοκάγαθον ἄνθρωπον.

11. Ὁ ἀοίδιμος Καθηγητὴς Βασ. Βέλλας ἦτο πεπρoικισμένος ὑπὸ σπανίων χαρισμάτων, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν, ἅτινα ἐπέβαλον αὐτόν ὡς ἐξαιρετόν προσωπικότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύνατό τις νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην. Μικρὸς μὲν τὸ δέμας, ἀλλὰ γλυκὺς τὴν ἐμφάνισιν, σοβαρὸς, ἀξιοπρεπῆς καὶ μειλίχιος. Ὅταν ὠμίλει, ἐπεβάλλετο μὲ τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκφράσεως, τὴν ὀξυνοστάτην ἐπιχειρηματολογία καὶ τὰς ὠραίας ἰδέας, ἃς συνέθετεν. Ἡ φωνὴ του, φύσει λεπτὴ καὶ μᾶλλον παιδική, ἐπεβάλλετο ἐν τούτοις μὲ τὸν γλυκύν, ἀξιωματικὸν καὶ ἐπιβλητικὸν τόνον καὶ ἴδια μὲ τὴν ὀμαλὴν παράθεσιν σκέψεων καὶ ἰδεῶν ὀρθολογικῶν καὶ πειστικῶν. Καὶ ἐν τῇ κατ' ἴδιαν συνομιλίᾳ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασί του ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἔδρας, ὁ ἀλήστου μνήμης ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς συνάδελφος ἦτο εὐφραδέστατος,

γλυκύτατος, διδακτικώτατος, πειστικώτατος. Εἶχεν οὗτος τὸ χάρισμα νὰ ἐλκύη τὴν ἐκτίμησιν, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγομένων καὶ μάλιστα τῶν ἐγγύτερον πρὸς αὐτὸν ἰσταμένων φίλων, συνεργατῶν ἢ συναδέλφων του. Οἱ φοιτηταὶ ἐκρέμοντο κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Γλαφυρός, συναρπαστικός, μὲ ἔκδηλον συμμετοχὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ἐδίδασκεν, ἦτο φυσικὸν νὰ ἠλεκτρίζη τοὺς φοιτητάς του, νὰ πληροῖ τοὺς ἰκανοποιήσεως καὶ χαρᾶς, ὅτι καὶ πάλιν ἐδιδάχθησάν τι τὸ νέον καὶ ἐπιστημονικῶς διηκριβωμένον καὶ βέβαιον. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ αἰιδιμος συνάδελφος ἐπάλλετο ὑπὸ τῆς συγκινήσεως ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν προβλημάτων τῆς Π. Δ. καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογίας, ἡ δὲ λεπτεπίλεπτος φωνὴ του ἤχει μεστὴ συγκινήσεως, ὅταν μάλιστα ἠρμήνευε τοὺς Προφήτας. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ Βέλλας θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Ἡλίαν εἶχον ἐν λόγῳ τὸν Θεσβίτην, καὶ τὸν μέγαν Κάρμηλον» (Περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον, Migne, P. G. 37, 1049 στίχ. 292).

12. Ὁ Καθηγητὴς Βασ. Βέλλας συνεδύαζεν ἀρμονικώτατα ἰσχυράν βούλησιν, βαθεῖαν κρίσιν, ἀνιχνευτικὴν ἰκανότητα, εὐφυΐαν, ἀκάματον φιλεργίαν, ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν καὶ κατ' ἐξοχὴν ὀρθολογικότητα, ἐν συγκεκρισμένῳ πρὸς ἓνα εὐγενὴ καὶ ἀξιοπρεπῆ συναισθηματισμόν. Ὑπὲρ πάσας δὲ τὰς ἀρετάς, οὗτος ἦτο ἀνεπίδεικτος, ταπεινὸφρων, ἄνθρωπος καλὸς καγαθός, ἐν κυριολεξίᾳ. Βεβαίως ἦτο ἐπίμονος εἰς τὰς εἰς ἃς ἐπίστευεν ἀρχάς, ἀλλ' οὐχὶ ἰσχυρογνώμων. Οὗτος ὑπῆρξεν ἐν παντί καὶ πάντοτε τίμιος ἀγωνιστῆς τοῦ πνεύματος. Ἰδεολόγος καὶ λάτρης τῆς ἀληθείας, ἠγωνίζετο ἀείποτε ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου τῆς πίστεώς του. Δὲν ὑπῆρξε μόνον ἄριστος χειριστῆς τοῦ καλάμου καὶ κάτοχος τέλειος τοῦ ἐπιστημονικῶς διερευνωμένου ἀντικειμένου τοῦ θέματός του, ἀλλ' ἅμα καὶ πολυμερῆς, εὐστροφος, προβληματικός, γνώστης βα-

θῆς τῶν προβλημάτων τῆς Βίβλου καὶ ἐγκυκλοπαιδικός. Ὁ Βέλλας εἶχε τὸ χάρισμα νὰ διαχωρίζῃ τὸ πρέπον ἀπὸ τὸ ἀνωφελές ἢ καὶ ἐπιζήμιον· ἦτο προοδευτικός ἀλλὰ καὶ συντηρητικός, ἐκεῖ ὅπου ἔκρινεν ὅτι ὄφειλε νὰ σταθῆ. Εἶχε θαυμασίαν δύναμιν αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ συγχρόνως ἀξιοζήλευτον αὐτοκράτειαν καὶ αὐτοκυριαρχίαν, καὶ μάλιστα παντελῶς ἀπροσπαθῶς καὶ ἀνεπιτηδεύτως.

13. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ χρήζει ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι ἡ λεπτὴ συναισθηματικότης τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἀνδρός καὶ ἐπιστήμονος. Ἐν τῇ ἐπιβλητικῇ σοβαρότητί του ὑπεκρύπτετο λεπτὴ εὐαισθησία καὶ καρδιά πάλλουσα ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων Ἰδεωδῶν. Ὁ Βέλλας συνέπασχε μετὰ τῶν πασχόντων, ἤρχετο συνεπίκουρος εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐβοήθει καὶ συνέτρεχε τοὺς διωκομένους καὶ ἀδικουμένους. Ἐὰν ἐνίοτε ἐφαίνετο εἰς τινὰς αὐστηρός, ἀκόμη καὶ ἄδικος, τοῦτο προήρχετο ἀπὸ ἐσφαλμένην ἴσως ἀντίληψιν ἔναντι προσώπων ἢ καὶ ζητημάτων ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἦλθε πολλακίς εἰς ἀντίθεσιν εἰς θέματα ἀρχῆς. Ἄλλ' εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ προαπελθόντος συναδέλφου νὰ λεχθῆ, ὅτι οὗτος δὲν ἐδίσταζε νὰ δεχθῆ τὸ σφάλμα του, ὅταν ἀνεγνώριζεν ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν ὀρθότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἀντιτιθεμένου πρὸς τὰς ἀπόψεις του. Ἐκ τούτου, ἡ καλοκάγαθος ψυχὴ του δὲν ἐμνησικάκει, ἀκόμη καὶ ἔναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπεστήριζον ἀντιθέτους πρὸς αὐτὸς ἀπόψεις καὶ τοὺς ὁποίους εἶχεν εὐεργετήσῃ καὶ πολλαπλῶς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν τῶν ἐξέλιξιν. Οὗτος ἦτο πράγματι ἐνάρετος, χριστιανὸς κατ' ἐπίγνωσιν, προσωπικότης ἀνεπίλητος καὶ καρδιά βαθέως καὶ εἰλικρινῶς θρησκευούσα. Εἰς τὰς κατ' ἰδίαν συνομιλίας του ὑπῆρξε λιτὸς μὲν, ἀλλὰ καὶ εὐπροσήγορος· γλυκὺς καὶ πρῶτος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλητικός· ἀξιοπρεπὴς καὶ συγκεκριμένος, ἀλλὰ καὶ καταδεκτικός· ὑπομονητικός, ἀλλὰ καὶ διακριτικός. Ὅσακις ἠρωτᾶτο ἐπὶ θεμάτων τῆς Βίβλου, ἦτο

πλούσιος εἰς διδασχὴν. Δὲν ἐπεδείκνυε τὰς γνώσεις του, καίτοι πράγματι πολυμαθὴς καὶ ἐγκυκλοπαιδικός. Ὡφειλέ τις νὰ κεντρίσῃ δι' ἐρωτημάτων τὸν σοφὸν ἐπιστήμονα, διὰ νὰ ἀντλήσῃ φωτισμὸν, γνῶσιν καὶ διδασχὴν.

14. Ὁ προαπελθὼν ἀγαπητὸς συνάδελφος διακατείχεται ἐπίσης ὑπὸ θερμουργοῦ φιλοπατρίας καὶ μάλιστα ἠπειρολατρίας. Ἦγάπα πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν καὶ προέτασσε πᾶν τὸ ἐκ τῆς «εὐάνδρου» Ἠλείου, ὡς ἠρέσκετο νὰ λέγῃ. Ἐφίλει τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα καὶ ἦτο ἐμπεποτισμένος ὑπὸ ἀγνῶν δημοκρατικῶν καὶ φιλελευθέρων ἀρχῶν, πέραν πάσης προσωπολατρίας συγχρόνων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ὁ Βέλλας ἐζύγιζεν ἐκάστοτε τὴν ψῆφόν του καὶ δυσκόλως ἐγνώριζον καὶ οἱ ἐγγύτατα πρὸς αὐτὸν ἰστάμενοι ποῦ ἐκλινεν ἢ προτίμησιν του. Ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἀνδρὸς ἐφάνη καὶ κατὰ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸ 1922. Ὁ ἀσθενὴς τὸ δέμας ὑπέστη ὅλας τὰς κακουχίας μὲ ἀξιοθαύμαστον καρτερίαν καὶ μὲ πραγματικὸν ἠρωϊσμὸν, ὃν ἐνέπνεε καὶ εἰς πάντας τοὺς περὶ αὐτόν. Ὁ ἴδιος οὐδέποτε μοὶ ὠμίλησε σχετικῶς. Διότι ἀπηχθάνετο τὸν αὐτοέπαινον καὶ αὐτοευφημισμὸν. Ὅσα γράφω, ἔμαθον παρὰ ἱατροῦ σήμερον ἐξαιρέτου καὶ τότε συστρατιώτου καὶ συγκακουχουμένου ἐν τοῖς κινδύνοις. Ἔστω καὶ τοῦτο μαρτυρία τῆς εὐγενοῦς πατριωτικῆς μορφῆς τοῦ ἀνδρὸς.

15. Ὁ Καθηγητὴς Βασ. Βέλλας ἠὲνοήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῇ συζεύξει μετὰ συζύγου ἐξαιρέτου καὶ πλήρως ἀφωσιωμένης εἰς αὐτόν. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαρριέττα Βέλλα, τὸ γένος Δήμου, ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐστάθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ συζύγου αὐτῆς καθ' ὅλον τὸν ὑπὲρ τριακονταετῆ συζυγικὸν βίον των. Ὁ ἀσθενικῆς σωματικῆς διαπλάσεως σύζυγός της ἔτυχε τῆς συνεχοῦς παρακολουθήσεως καὶ προσοχῆς ὑπ' αὐτῆς. Ὡς ἰστάμενος ἐγγὺς πρὸς τὸ ἐκλεκτὸν τοῦτο ζεῦγος, δύναμαι καὶ νὰ βεβαιώσω, ὅτι χωρὶς τὴν πλήρως ἀφωσιωμένην σύζυγόν του, ὁ

Βέλλας θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ μεταστῆ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Γνωρίζω δὲ μὲ πόσον σπαραγμὸν ψυχῆς ἢ ἰδία ἀντίκρουσε πρῶτη τὸν πεφλημένον της σύζυγον κλίνοντα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀγκάλῃς της πρὸς αἰωνίαν του ἀνάπαυσιν! Καίτοι ἱατρός, καίτοι καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι ἦτο θαῦμα τὸ ὅτι ὁ σύζυγός της ἔζη κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη— καὶ ἔζη χάρις εἰς τὰς ὑπερανθρώπους φροντίδας καὶ τὰς ἱατρικὰς παρατηρήσεις τῆς ἰδίας κυρίως—, ἐν τούτοις ἢ ἀγάπῃ της πρὸς τὸν νεκρὸν σύζυγόν της τὴν ἔκαμνε νὰ μὴ πιστεύῃ, ὅτι ὄντως ἀπέθανε! Τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν συντάσσω τὰς γραμμὰς ταύτας, γνωρίζω καλῶς μὲ ποῖον σπαραγμὸν ψυχῆς προσπαθεῖ ἢ κυρία Βέλλα νὰ συλλάβῃ τὴν ἱερὰν σκιάν της εὐγενοῦς μορφῆς τοῦ καλοῦ της συζύγου. Τὸ σπουδαιότερον βάλσαμον παρηγορίας δι' αὐτὴν ἔστω ὁ καλὸς καὶ ἐξαίρετος υἱὸς των Μιχαήλ Βασ. Βέλλας, ὁ κατὰ πάντα ἄξιος μονογενὴς καὶ διάδοχος υἱὸς του, ἄξιος ἀξίου πατρός, ἐνάρετος, πεπαιδευμένος εἰς τὰς Νομικὰς ἐπιστήμας, ἐν Γερμανίᾳ μετεκπαιδευόμενος, εὐφυέστατος, κριτικώτατος νοῦς καὶ καρδία κατὰ πάντα ὁμοία τοῦ γεννήτορος, ἢ μᾶλλον τῶν γεννητόρων.

16. Ὁ καθηγητὴς Βασ. Βέλλας εἶχε καὶ τὸ ἐξαίρετον προσὸν τῆς δημοσιογραφικότητος. Συνεδύαζεν ἀρμονικῶς θεωρίαν καὶ πράξιν. Ἐὰν δ' ἐπείθετο περὶ τῆς ὀφελιμότητος ἀναλαμβάνομένου ὑπ' αὐτοῦ ἔργου, ἐμηχανεῦετο τρόπους καὶ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν τιθεμένων καὶ ἀκριβῶς προγραμματιζομένων σκοπῶν. Οὕτως ὁ Βέλλας ὡς Γενικὸς Δ/ντῆς Ὁρησκευμάτων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Παιδείας (1945/6) ἐπέτυχε τὴν ψήφισιν δύο σπουδαιῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Νόμων, ἦτοι τοῦ περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως (Α.Ν. 540/1945) καὶ τοῦ περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (Α.Ν. 976/1946). Ὁ τόσον ὀφελίμως δρῶν ἐπίσημος οὗτος Ἐκκλησιαστικὸς Ὄργανισμὸς ὀφείλει πάσας σχεδὸν τὰς πτυχὰς τῆς δραστηριότητός του εἰς τὸ προορατικὸν ὀργανωτικὸν δαιμόνιον τοῦ Καθηγητοῦ Βέλλα. Βοηθούμενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου

Διδασκάλου Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, ἐπέτυχε τὴν ἴδρυσιν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, τῆς Σχολῆς τῶν Διακονιστῶν καὶ ἐπὶ τούτοις, ἐγκρίσει καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Α.Δ., διωργανώθη καὶ ἐσυστηματοποιήθη ὁ θεσμὸς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων διὰ τῆς συντάξεως προγραμμάτων καὶ βοηθητικῶν διὰ τοὺς Κατηχητὰς διδασκτικῶν ἐγχειριδίων. Τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ ἀπεστάλησαν ἱερεῖς ὑπότροφοι δι' εὐρυτέρων σπουδᾶς εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, δύο δὲ ἐκλαϊκευτικὰ ἐποικοδομητικὰ Περιοδικά, «Τὸ χαρούμενο σπίτι» καὶ τὰ «Χαρούμενα παιδιὰ», ὡς καὶ τὸ «Ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου», ὅπερ διανέμεται δωρεάν, εἰς τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Βέλλα καὶ εἰς τὴν ἔμπνευσμένην δημοσιογραφικὴν καὶ θεολογικὴν δεινότητα τοῦ ἀοιδίμου πρωθιερέως Ἐμμ. Μυτιληναίου ὀφείλον τὴν ὑπαρξίν των. Εἰς τὸν ἀκραιφνῆ θεολογικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ζῆλον τοῦ μεγαλοπνόου Καθηγητοῦ Βέλλα ὀφείλεται καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ ἐπηνέθη καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

17. Ἐν ἔτει 1952 καὶ ἐπὶ βραχὺ διάστημα ὁ Καθηγητὴς Βέλλας ἐ χρημάτισε Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ὀρθοσκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας. Τὸ 1960 /61 διετέλεσε Πρύτανις τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις προήγαγε τὸ μέγα θέμα τῆς ἰδρύσεως Πανεπιστημιόπολεως, ὑπέγραψε τὴν πρώτην σύμβασιν Κράτους καὶ Παν/μίου περὶ παραχωρήσεως 200 στρεμμάτων εἰς τὴν θέσιν Κουπόνια διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, εὐτυχήσας ὡς Πρύτανις νὰ θέσῃ πρῶτος καὶ τὸν θεμέλιον λίθον. Τὸ 1948 συμμετέσχε τοῦ ἐν Ἀμστερδαμ συνελθόντος Ἀ' Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς δὲ τὰ ἐν συνεχείᾳ Συμβούλια, καίτοι ἐκαλεῖτο, προφασιζόμενος ἀσθένειαν, δὲν προσήρχετο. Μόνον εἰς τὰ Διορθόδοξα Συνέδρια τῆς Ρόδου προσῆλθεν, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων (1961 καὶ 1964). Τὸ 1956 ἐξελέγη μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, τὸ δὲ 1960 καὶ Διευθυντῆς

ταύτης. Δις ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κυροῦ Μιχαήλ, ὅπως μεταβῆ μετὰ τοῦ συντάσσοντος τὴν παρούσαν Νεκρολογίαν εἰς Βοστώνην καὶ ὑποδείξῃ τρόπους ἀναδιοργανώσεως τῆς Σχολῆς τοῦ Brookline, Mass. Μόνον ὁ ὑποφαινόμενος μετέβη τότε (1958/9) καὶ ὑπέδειξε δι' ἑκατοντασελίδου καὶ πλέον ἐκθέσεώς του τὸν τρόπον ἀναδιοργανώσεως τῆς Σχολῆς.

18. Διὰ τὴν ἐξαίρετον λοιπὸν συμβολὴν τοῦ δραστηριωτάτου Καθηγητοῦ Βασ. Βέλλα καὶ διὰ τὰ πράγματι θαυμαστὰ ἔργα, ἅτινα ἐπετέλεσεν ὅπου καὶ ἂν εἰργάσθη, ἔργα ἐπιστημονικά, θεολογικά, πανεπιστημιακά, ἐκκλησιαστικά, ἐκπαιδευτικά, μορφωτικά κλπ. κλπ., ἡ Πατρις ἐτίμησεν αὐτὸν μὲ τὸ παράσημον τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Φοίνικος, ἂν καὶ θὰ ἔδικαιοῦτο πολὺ μεγαλυτέρου εὐσήμου δι' ὅσα ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος ἔπραξε, μάλιστα καθ' ἣν στιγμὴν ἀσημότεροι τοῦ Βέλλα ἐπέτυχον παρασημοφορίαν ἀνωτέραν. Τὰ Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ἐτίμησαν ἐπίσης τὸν ἐκλεκτὸν ἐπιστήμονα μὲ τὰ μέγιστα τῶν παρασήμων των. Μνημονευτέα τέλος καὶ ἡ ἀνακήρυξις αὐτοῦ πρό τινος (1968) ὑπὸ τῆς Βρετανικῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας, ὡς ἐπιτίμου μέλους αὐτῆς.

19. Δὲν δύναμαι ἢ νὰ θρηνήσω τὸν πρόωρον ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ συναδέλφου καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον. Οὗτος ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἐφέρετο εἰς τὰ στόματα πολλῶν, ὡς ἄξιός πρὸς ἐκλογὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Γνωρίζω καλῶς, ὅτι ὁ ἴδιος οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ἐκβιάσῃ ἢ παρακαλέσῃ τινὰ δι' ἐπιτάχυνσιν τῆς ὡς βεβαίας προϋποτιθεμένης ἐκλογῆς του. Ἡ δύνατο νὰ διεκδικήσῃ καὶ παλαιότερον τὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ θέσιν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Διδασκάλου μου Δημ. Μπαλάνου. Δὲν τὸ ἔπραξε, σεβασθεὶς τοὺς ἀρχαιότερους του. Εἶναι πρὸς τιμὴν του.

**

20. Πάντα τὰ ἀνθρώπινα εἶναι μάταια

καὶ μόνη ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπαινετὴ καὶ αἰ-
ωνία. Ὅτι ἔγραψα ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει
καὶ ἄλλοτε, τὸ αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλάβω
καὶ διὰ τὸν ἐκλεκτὸν τῶν ἐκλεκτῶν τῆς
Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Β α σ. Β έ λ λ α ν: «Ρευστὸς μὲν ὁ παρῶν
χρόνος, καὶ μηδεμίαν ἔχων ἔδραν ἢ παγιό-
τητα, παροδικὰ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πρά-
γματα, τῇ ἀπαύστῳ τούτου ροῇ παραρρέοντά
τε καὶ συγκινούμενα· ἀλλ' οἱ σοφοὶ καὶ οἱ
τῷ λόγῳ μεγάλα δυνάμενοι ἔστησαν οἰονεὶ
τὰ ἄστατα καὶ ἐπαγίωσαν τὰ ἀνέδραστα»
διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν (Ψελλ. Ἐπιστ.
εἰς τ. βασιλ. Μονομάχον, παρὰ Κ. Σ ά θ α,
Μεσ. Βιβλ. V, 117). Ὁ θεῖος Ὅμηρος, φέρ'
εἰπεῖν, δὲν ἀφῆκε νὰ διαφύγουν τὰ τῶν Ἀ-
χαιῶν ἀνδραγαθήματα, οὔτε ὁ Πλάτων ἐπέ-
τρεψε ν' ἀπολεσθοῦν οἱ τοῦ Σωκράτους Διά-
λογοι, οὐδὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἠθέλησε ν' ἀφα-
νισθοῦν τῆς σοφίας αὐτοῦ τὰ ρήματα. Ἀλλὰ
πάντες, τῆς τε θύραθεν καὶ ἀρχαϊκῆς σο-
φίας Μύσται, ἅμα δὲ καὶ οἱ τῆς ἱερᾶς καὶ
οὐρανοῦ καὶ ἀποκαλυπτικῆς Διδαχῆς λά-
τρεις καὶ τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας
οὐρανοβάμονες καὶ τοῦ Χριστοῦ γνήσιοι
μαθηταὶ καὶ ἀκόλουθοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ
σοφοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρες καὶ
Διδάσκαλοι, ἔμειναν ἐν τῇ διαρροῇ τῶν
αἰῶνων οἱ αὐτοί, ἀναλλοίωτοι, ἀκήρατοι,
ἀληθῶς αἰώνιοι καὶ ἀθάνατοι. Τοῦτο εἶναι
τοῦ πνεύματος τὸ ἴδιον, τὸ αἰώνιον καὶ
ἀθάνατον! Τοῦτο εἶναι τῆς σοφίας τὸ δεῖγμα,
τὸ ἀειθαλὲς καὶ ἀμάραντον! Τοῦτο εἶναι

τὸ μαρτύριον τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ
διαλαμπάντων καὶ τῶν σοφῶ τοῖς ἐπιλειπο-
μένοις καταλιπόντων συγγράμματα, τὸ ἀεὶ
ζῆν καὶ διδάσκειν καὶ νοθετεῖν καὶ καθο-
δηγεῖν ἀκαταπαύστως καὶ εἰς τὸ διηνεκές!
Οἱ σοφοὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀθανασίαν
καὶ ζῶντες! Μετὰ θάνατον δὲ ἔτι μείζων
αὐτοῖς καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα, μάλιστα
δ' ὅταν καὶ τῆς Ἀρετῆς τὰ δείγματα
φέρωσιν!

21. Πέποιθα ὅτι καὶ ὁ ἀγαπητός, σε-
βαστὸς συνάδελφος Β α σ. Β έ λ λ α σ εἰσ-
ῆλθεν εἰς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα. Σο-
φὸς καὶ ἐν σοφίᾳ καὶ συνέσει τελειωθείς,
κατέλιπε συγγράμματα διδάσκοντα καὶ σο-
φίζοντα πάντα ἐντρυφῶντα ἐν αὐτοῖς. Τέ-
λειος ἐπιστήμων καὶ τέλειος ἄνθρωπος,
ὡς ὑπῆρξεν ὁ τετιμημένος καὶ πεφιλημένος
συνάδελφος, φίλος καὶ ἀδελφός, οὐδέποτε
θὰ παύσῃ νὰ διδάσκῃ, νὰ οἰκοδομῇ καὶ νὰ
φρονηματίζῃ τοὺς φιλομαθεῖς μελετητὰς
τῶν ἔργων του. Οὗτος εἰσῆλθε πλέον εἰς
τὴν ἀθανασίαν καὶ γεύεται τῶν ἀγλαῶν
καρπῶν τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς του.
Ἀπολαύει τῶν αἰθερίων Χαρίτων καὶ ἠδύ-
νεται ἐν τῇ πνευματικῇ πανδαισίᾳ τῆς
Τρισηλίου Θεότητος. Ὅθεν μακαριστὸς
καὶ ἐνδοξος ὁ τόπος τῆς κατασκηνώσεως
αὐτοῦ!

Τοῦ Βασιλείου Βέλλα αἰωνία ἡ Μνήμη!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

Κατόπιν μακρῆς ἀσθενείας, τὴν 24 Νοεμβρίου 1969 ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἐκ καρδιακῆς προσβολῆς ὁ ὀμότιμος καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Βασίλειος Βέλλας. Ἡ κηδεία τοῦ ἀοιδίου καθηγητοῦ ἐγένετο τὴν ἐπομένῃ ἐκ τοῦ Καθηδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν. Τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος. Τὴν κηδείαν τοῦ ἀλήστου μνήμης διαπρεποῦς καθηγητοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου παρηκολούθησαν πολλοὶ Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Ν. Σιώρας, καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ σπουδασταὶ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ἀντιπρόσωποι τῶν Ἡπειρωτικῶν Ὁργανώσεων, οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ πολλοὶ φίλοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τοῦ μεταστάντος.

Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Ν. Σ. Σιώρας, καταθέτων στέφανον ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀοιδίου καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα ἐκ μέρους τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Μετὰ βαθείας δόξης τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων καὶ ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις, τὴν ὁποῖαν τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκπροσωπῶ, ἐπληροφορήθησαν τὸν ἀδόκητον θάνατον τοῦ διαπρεποῦς Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Βασιλείου Βέλλα, διατελέσαντος καὶ Προτάνεως αὐτοῦ, ἐτι δὲ καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργεῖου Παιδείας καὶ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ὁρησκευμάτων καὶ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας προσενεγκόντος εἰς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ γενικώτερον τὴν Παιδείαν μέχρι τελευταίας του πνοῆς.

Τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον ἀφήρει εἰς τοὺς τομεῖς αὐτοῦ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν κοινωνίαν ὁ ἀοιδίμος καθηγητῆς εἶναι ὄντως δυσαναπλήρωτον. Ὡς μετέχων καὶ ἐγὼ τῆς εὐθύνης διὰ τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ ἐπομένως καὶ τῆς εὐθύνης διὰ τὰ Ἀνώτατα Πνευματικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας ἡμῶν, κατανοῶ ἰδιαιτέρως τὸ κενὸν τοῦτο καὶ αἰσθάνομαι βαθεῖαν θλίψιν, διότι εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν ἔχουσιν ἀνάγκην ἐξόχων φροσιγνωμιῶν, φεύγει προῶως πῶς πνευματικὸς ἀνθρώπος, ὡς ὁ προκείμενος ἡμῖν νεκρὸς.

Αἱ πνευματικαὶ ὁμῶς προσωπικότητες δὲν ἀποθνήσκουν καὶ οἱ δίκαιοι, ὡς ὁ ἀοιδίμος Βασίλειος Βέλλας, εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι καὶ τὸ πνευματικὸν τῶν ἔργων θὰ παραμένῃ φωτίζον καὶ καταναγάζον τὰς γε-

νεὰς τῶν ἀνθρώπων, προφυλάττον αὐτὰς ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας καὶ ὀδηγοῦν αὐτὰς εἰς τὰ ὕψη τοῦ πνεύματος, μακρὰν τῆς ὀλοφροσύνης καὶ τοῦ ἐγωῖσμοῦ.

Ἡ ἱστορία ἀσφαλῶς θὰ ἀναγράφη εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἀπελθόντος εὐφήμεως, καὶ τοῦτο θὰ ἀποτελῇ μεγάλην παρηγορίαν τῆς τε βαρέως τεθλιμμένης οἰκογενείας καὶ τῶν συμπενοῦντων συνεργατῶν καὶ φίλων του, πρὸς οὓς ἀπαντὰς θεομὰ ἀπενθῶν συλλυπητήρια.

Τὸ πνευματικὸν ἴδρυμα, τοῦ ὁποῖου διακεκριμένος ἐρευνητῆς ὑπῆρξεν ὁ μεταστὰς, παρακαλῶ νὰ δεχθῇ ἐπίσης τὰ θεομὰ συλλυπητήρια τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐμοῦ καὶ τὴν εὐχὴν, ὅπως ἀναδεικνύῃ τοῦτο ἐπιστήμονα τῆς περιοπῆς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Βέλλα.

Ἔστω ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία».

Ἀκολουθῶς, ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατέθεσεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα στέφανον ἐκ δάφνης ὁ Ἀντιπρύτανης αὐτοῦ κ. Ἀνδρέας Φυτράκης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Σεβαστὲ καὶ ἀλησμόνητε Συνάδελφε καὶ φίλε,

Ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Κοποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, μετ' ὀδύνης βαθύτατης διὰ τὸν πρόωρον θάνατόν σου, καταθέτω ἐπὶ τῆς σοροῦ σου στέφανον ἐκ δάφνης τῆς Ἀττικῆς γῆς ὡς δεῖγμα βαθείας τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα συναπτά ἔτη ἀξιολογωτάτην συμβολὴν σου εἰς τε τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ τὸ διδακτικὸν αὐτοῦ ἔργον, ὡς καὶ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη τῆς Προτανικῆς σου θητείας.

Ἡ γονιμότης τοῦ μὲν συγγραφικοῦ ἔργου σου ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀξιολόγων ἐρμηνητικῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν σου, αἵτινες, ἐπὶ διεθνoῦς πάντοτε ἐπιπέδου κινούμεναι, κατέστησαν τὸ ὄνομά σου γνωστὸν καὶ σεβαστὸν εἰς τοὺς ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπιστήμονας τῆς ἐιδικότητός σου, ἢ δὲ ἐπιτυχία τῆς διδακτικῆς σου προσφορᾶς διακηρύσσεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν σου, οἵτινες, ἀποτελοῦντες ἤδη ἰδίαν Σχολὴν, ἐργάζονται λίαν ἀποδοτικῶς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν σου ἀμπελῶνα, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ ὕψηλοῦ σου ἐπιστημονικοῦ ἠθους καὶ παραδείγματος.

Τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον ἀκριβῶς αὐτὸν τὸν καιρὸν, ὅτε ἡ βαθεῖα νοσταλγία πολλῶν Πανεπιστημιακῶν γενεῶν, ὅπως ἀποκτήσῃ νέας ἐγκαταστάσεις, ἐξυπηρετούσας τὰς συγχρόνους ἐπιστημονικὰς καὶ διδακτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, ἀρχεται καθισταμένη πρα-

γματικότητας, αναγνωρίζει εὐγνωμότως τὴν συμβολὴν τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ὄλου ἔργου, διὰ τῆς ἐπὶ Πρυτανείας του, ἐν ἔτει 1961, ἀποκτίσεως τοῦ πρώτου τμήματος τῆς ἀναγκαιούσης πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκτάσεως, ἣτις καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ὄλης προσπάθειας.

Ὁ ἀπελθὼν, ὅμως, Καθηγητὴς δὲν περιόρισε, ὡς παρετηρήθη ἤδη, τὴν δρασίμην του ἐντὸς τοῦ Πανεπιστημιακοῦ περιβάλλοντος μόνον, ἀλλ' ὡς γνήσιος πνευματικὸς ἡγέτης ἐπεξέτεινε τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ καὶ εἰς ἑτέρους τομεῖς, ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Πολιτείᾳ, εἰς πάντας δὲ τούτους ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα τῆς δημοκρατικῆς του προσωπικότητος.

Πεφιλημένε Συνάδελφε,

Διὰ τοῦ τόσο προώρου θανάτου σου ἡ Πανεπιστημιακὴ μας οἰκογένεια στερεῖται ἐνὸς ἐξαιρετοῦ πνευματικοῦ ἔργατου, πάντες δὲ ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπὶ δεκαετηρίδας εὐρισκόμεθα εἰς ἀδιάκοπον μεθ' ὧν διάλογον δραματισμῶν καὶ ἐπιδιώξεων, στεροῦμεθα ἐνὸς ἐκλεκτοῦ φίλου, συνεργάτου καὶ συναθλητοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἀκάματον ἐργατικότητα καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον οὐδὲ οἱ μακροχρόνιοι «σκόλοποι τῆς σαρκὸς» ἠδυνήθησαν νὰ κλονίσουν.

Διὰ τοῦ ἐξαιρετοῦ καὶ πολυπλεύρου ἔργου σου ἀνεδείχθης ὄντως ἀξίος, ἵνα λάβῃς παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Κυρίου τῆς δικαιοσύνης τὸν στέφανον, διότι καὶ τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγωνίσθης καὶ «τὸν δρόμον τετέλεκας καὶ τὴν πίστιν τετήρηκας».

Αἰωνία σου ἡ μνήμη».

Μετὰ ταῦτα, στέφανον ἐξ ἀνθέων κατέθεσεν ὁ Κοσμητὸρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Μπόνης, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Πεφιλημένε, σεβαστὲ καὶ τιμημένε Συνάδελφε, δι' ἐμὲ δὲ καὶ Ἀδελφε,

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Κοσμητὸρα αὐτῆς νὰ καταθέσῃ τὸν ἐξ ἀνθέων τοῦτον στέφανον εἰς τὸ ἱερόν σου σκήνωμα. Εἶναι ἐλάχιστον δείγμα εὐλαβείας, ἀγάπης, ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ ἀπεράντου εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκλεκτοῦ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς, τοῦ ἐπὶ ὄλην βδέτιαν τιμήσαντος καὶ δοξάσαντος τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην οὐ μόνον ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀνέθεσεν εἰς τὸν μαθητὴν καὶ διάδοχόν σου ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Π.Δ., ὅπως εἶπῃ τὰ πρέποντα Ἐπιμνημόσυνα λόγια, οὐχὶ τόσο πρὸς ἐξέμνησιν καὶ ἐγκωμιασμὸν τῆς πολυμνήτου προσωπικότητός σου, ἀλλὰ πρὸς διδασκὴν ἡμῶν τῶν μεταγενεστέρων, καὶ μάλιστα τῶν νεωτέρων. Καὶ ἔχομεν ἀνάγκην οἱ νεώτεροι τοῦ ὑποδείγματός σου, τῆς ἀρετῆς σου, τῆς ἀκεραιότητός σου, τῆς ἀκαμάτου δραστηριότητός σου ὑπὲρ τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς καθόλου Παιδείας, ὑπὲρ τῆς σπουδαζούσης Νεότητος, ὑπὲρ τοῦ Παν/μίου γενικώτερον,

ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῆς ἱεραποστολικῆς Αὐτῆς ζωῆς καὶ δράσεως, ὑπὲρ τῆς πεφιλημένης Σου Ριζαρείου Σχολῆς, ὑπὲρ τῶν Ριζαρειῶν, ὑπὲρ τῶν πτωχῶν φοιτητῶν, ὑπὲρ τῶν οἰκείων καὶ φίλων καὶ συμπατριωτῶν Σου Ἑπειρωτῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπὲρ τῆς τροφῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς.

Εἰς ἕτερον λοιπὸν Καθηγητὴν, σεβαστὲ καὶ πεφιλημένε Συνάδελφε, ἀνετέθη τὸ καθήκον, ὅπως ἱστορήσῃ τὸ μέγα-μεγαλωστὶ ὑπόμεινον ἔργον σου ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῆς Π.Δ. καὶ διαχαράξῃ τὰ κείρια τῆς μεγάλης Σου προσωπικότητος. Εἰς ἐμὲ δ' ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ ἐπιτελέσω τὸ θλιβερώτατον καθήκον τῆς καταθέσεως τοῦ ἐξ ἀνθέων τοῦτου στέφανου ἀπὸ μέρους τῆς Σχολῆς, ἣν τόσο ἐτίμησες, ἣν τόσο ἐλάμπρυνες, ἣν τόσο ἐδόξασες, ἣν τόσο προήγαγες καὶ ἣν τόσο ἐπλούτισες, καταλιπὼν αὐτῇ καὶ τοῖς ἐργαζομένοις ἐν αὐτῇ ὡς πρότυπον τὸν ἐνάρετον βίον σου, τὴν πολυσχιδῆ δρασίμην σου, τὴν πλουσιωτάτην συγγραφικὴν σου παραγωγὴν, τὴν ἀξιοθαύμαστον κριτικὴν σου δύναμιν, τὸ εὐθὲς καὶ ἀκέραιον τοῦ χαρακτῆρός σου, τὸ πρᾶον καὶ ἀξιοπροεπὲς τοῦ ἠθους σου, τὸ σταθερὸν καὶ ἀποφασιστικὸν τῆς βουλήσεώς σου, τὸ «τῷ λόγῳ τὸν λόγον», καὶ τὸ «τῷ τρόπῳ τὸν τρόπον» πάντοτε καὶ ἐν παντὶ συγκεραυνόμενον καὶ ἀξιοθαυμάστως ὑπὸ σοῦ συναπτόμενον!

Μία εὐχὴ διαπέμπεται διὰ σοῦ πρὸς τὸν Ὑψιστον ἀπὸ μέρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἡ εὐχὴ, ὅπως ἀναδείξῃ ἐργάτας ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἱκανοὺς ὡς σὺ καὶ ἀξίους ἀνιχνεῖν τῆς θεολογικῆς, ἐκκλησιαστικῆς, θρησκευτικῆς, παιδευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς πορείας σου ἐν τῷ βίῳ.

Πέποιθα ὅτι τὸ πνεῦμά σου ἐφυσυγάζει ἐν κόλποις Ἀβραὰμ καὶ συναγάλλεται μετὰ τῶν Ἀγγελικῶν καὶ Ἀρχαγγελικῶν Διακόσμων, ἐν τῇ ἀπειροκαλλεῖ περιούχῃ τοῦ Παντός, ἐνθα «ἡ ἀκήρατος λαμπηδὼν καὶ αἱ μακάριοι θεοὶ καὶ πᾶν τὸ ἀναφὲς καὶ ἀόρατον» (Ψελλ., Ἐγκ. εἰς τ. Μητέρα αὐτοῦ, παρὰ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. V, 49).

Πεφιλημένε, πολυσέβαστε, τιμημένε καὶ ἐνδοξε συνάδελφε, ἔστω σου ἡ μνήμη αἰωνία!».

Ἐν συνεχείᾳ ἀπεχαιρέτησε τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν Βασιλείου Βέλλα ὁ Πρόεδρος τοῦ Φοιτητικοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου κ. Γ. Τσακαλίδης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Υπάρχουν προσποιητὰ συγκινήσεις καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τρομερὰν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ἐκ τῶν παρισταμένων ἐνταῦθα κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν οὐδεὶς ἐμφανίζει προσποιητὴν συγκίνησιν. Ὁ ἀπελθὼν καθηγητὴς τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης ἐξόχως συνεκίνει διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς γραφίδος του τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του. Ὅσον ἐνέκνυτε καὶ ἐνετρόφα εἰς τὰς Γραφάς, τόσο ἐνεθουσιάζετο. Καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν του μετέδιδε καὶ εἰς τοὺς προσφιλεῖς του φοιτητάς.

Ἐπαλλε καὶ ἐδονεῖτο ἡ ἔδρα, παρ' ὅλον ὅτι ἀσθενεῖς ἦσαν αἱ σωματικαὶ του δυνάμεις, ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὸ σφοῖγος τῆς νεαζούσης ψυχῆς του. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ μαθηταὶ του τὸν προσπέμπομεν εἰς τὴν αἰωνιότητα μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν.

Διὰ πολλὰς ἀρετὰς ὁ Βασίλειος Βέλλας ἦτο σεβαστός καὶ ἀγαπητός ζῶν εἰς τὸν πρόσκαιρον τοῦτον κόσμον καὶ θὰ παραμείνῃ ἀείμνηστος, ἐνῶ θὰ ζῆ εἰς τὴν ἀτέρομον αἰωνιότητα. Ὁ βίος του ὑπῆρξε παράδειγμα ἀρετῆς ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Πένης, πενέστατος, διεξήγαγεν αἱματηρὸν ἀγῶνα διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ συγκροτήσῃ τὴν ζωὴν εἰς τὸ ἀσθενὲς σαρκίον του καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὸ φυσικῶς ζῆν εἰς τὸ πνευματικῶς ζῆν. Ἡ περίπτωσίς του, τὸν ἀρχαῖον Κλεάνθην ὑπερθυμίζουσα, εἶναι ἰδιαίτερος συγκινητικὴ δι' ἡμᾶς τοὺς τροφίμους τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης. Διότι καὶ ἡμεῖς ὅλοι, οἱ ποθήσαντες καὶ ἀκολοθησάντες τὴν Θεολογίαν, προσερχόμεθα ἐκ πτωχῶν οἰκογενειῶν. Ἐκ τῶν πλουσίων οἰκογενειῶν εἰς τὴν ὕλιστικὴν ἐποχὴν μας οὐδεὶς ἀκολοθεῖ τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἀκτήμονος Ναζωραίου. Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ καθηγητὴς μας καὶ ἄς εἶναι μακάριος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν, διότι ὑπῆρξε πτωχὸς καὶ ὑπῆρξεν ἐραστής τῆς πλέον πτωχῆς, ἀλλὰ καὶ πλέον πνευματικῆς ἐπιστήμης.

Ὁ ἀλησμόνητος καθηγητὴς μας ὑπῆρξεν ἐπίσης ὑπόδειγμα φιλοπονίας. Ἐκινήθη εἰς τὸν ἀνθῶνα τῆς Θεολογίας, ὅπως κινεῖται ἡ μέλισσα εἰς τοὺς φυσικοὺς ἀνθῶνας. Καὶ μᾶς ἐχάρισε συγγράμματα, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ, ἐν σχετικῇ ἐννοίᾳ, τὸ τοῦ Παλμωδοῦ: «Γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον». Ἰδίως αἱ «Θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης» θὰ παραμείνουν μνημιώδεις. Ὁ Καθηγητὴς μας ἐν οὐρανῷ ἐξασφαλίζει τὴν ἀθανασίαν διὰ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς του. Καὶ ἐπὶ γῆς ἐξασφαλίζει τὴν ἀθανασίαν διὰ τῶν ἀθανάτων βιβλίων του. Ὡς ἐπιστήμων ὁ Βασίλειος Βέλλας ἐπιβάλλεται εἰς τὰ πνεύματά μας ὡς εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων ἢ πέντε κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν.

Σκεπτόμενοι δὲ τὸ θέμα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς τοῦ φιλότου Καθηγητοῦ μας ἀγαλλόμεθα ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι ὁ Καθηγητὴς μας ὑπῆρξε πάντοτε ἀγαθῶν καὶ ἀδόλων αἰσθημάτων ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ προσάψῃ ἠθικόν τινα μῶμον. Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξῆσεν ἐν πίστει περισσοτέρως καὶ ἐν πνεύματι καὶ καρδίᾳ συντετριμμένη ἐνώπιον τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν παρέλαβεν ἐν εὐρίῃ. Τὴν ἀπόθεσιν τοῦ ἀσθενικοῦ σκηνώματός του προησθάνθη, ὅπως προαισθάνονται οἱ δίκαιοι.

Σεβαστὲ καὶ πεφιλημένε διδάσκαλέ μας, μᾶς εἰδείξες ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι τὰ μεγαλεῖα τῆς Θεολογίας, ἰδιαίτερος τὰ ὕψη τῆς προφητικῆς διδασκαλίας καὶ ἐνέπλησες τὰ πνεύματά μας θαυμασμοῦ καὶ τὰς καρδίας συγκινήσεως. Μᾶς ἄφησες τώρα. Δὲν σὲ θρηνοῦμεν ὡς ἀπολεσθέντα. Τὰ πνεύματά δὲν χάνονται. Ζῶσι καὶ κεκραταίνονται ὑπὲρ ἡμᾶς. Σὲ θρηνοῦμεν ὡς ἀποχωρισθέντα. Καὶ σὲ ἀποχαιρετίζομεν μὲ τὴν βεβαίαν ἐλπίδα, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἀναντηθῶμεν

εἰς τὴν αἰωνιότητα, ὅπου θὰ βλέπωμεν τὰ μυστήρια τῆς Θεολογίας ὄχι πλέον (ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι), ἀλλὰ ἐν κρυσταλλίνῃ διαυγείᾳ. Καὶ ὁ θαυμασμός καὶ ἡ χαρὰ μας θὰ εἶναι τότε ἀπείρως μεγαλυτέρα.

Ὁ Φοιτητικὸς Θεολογικὸς Σύνδεσμος, ἀντὶ στεφάνου, καταθέτει τὸ ποσὸν τῶν 1500 δρχ. εἰς τὸν Ἀντιπερικλινὸν Σταθμὸν Ἀθηνῶν.

Ἔστω ἡ μνήμη σου, πεφιλημένε διδάσκαλέ μας, αἰωνία! ».

Τέλος, κατόπιν σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀθανάσιος Χαστούπης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ συντριβὴν καρδίας, βαθεῖαν θλίψιν καὶ πολλὴν τὴν ὀδύνην προσέμπει εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν τὸν σεβαστὸν καθηγητὴν, ἐπιφανῆ ἐπιστήμονα καὶ ἐξαιρετὸν ἄνθρωπον Βασίλειον Βέλλαν, τὸν ἐπὶ τριάκοντα καὶ πέντε συναπτὰ ἔτη εὐόρκως ὑπηρετήσαντα τὴν Θεολογικὴν ἐπιστήμην, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐγενὲς ἡμῶν ἔθνος. Ἡ αὐτὴ δὲ Σχολὴ ὤρισεν ἐμέ, ὡς τὸν κατ' εἰδικότητα ἀρχαιότερον τῶν μαθητῶν τοῦ μεταστάντος, νὰ σκιαγραφήσω τὴν προσωπικότητα τοῦτου καὶ νὰ ἀπευθύνω εἰς αὐτὸν τὸν τελευταῖον ἐπὶ γῆς χαιρετισμόν.

Ὁ αἰδιμος Βασίλειος Βέλλας ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1902. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν του ἐν τῇ Μπαλαρείῳ καὶ τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων, ἐνεγράφη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ριζαρείῳ Ἐκκλησιαστικῇ Σχολῇ ὡς ὑπότροφος τοῦ κληροδοτήματος Χριστοδοῦλου Ἐθνομίον, ἀποφοιτήσας τῷ 1920. Εἰσαχθεὶς ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διακριθεὶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐν αὐτῇ σπουδῶν του διὰ τὴν ἀρίστην αὐτοῦ ἐπίδοσιν καὶ τὸ ἐξαιρετὸν ἦθος, ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Γερμανίαν δι' εὐρύτερας σπουδᾶς, φοιτήσας εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Μονάχου (1925-1927) καὶ τοῦ Βερολίνου (1927-1929).

Ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα, διορίσθη τῷ 1929 βοηθὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀναγορευθεὶς δὲ διδάκτωρ τῷ 1930, ἐξελέγη Ὑφηγητὴς τῷ 1931, Ἐκτακτὸς Καθηγητὴς τῷ 1933 καὶ μετὰ τριετίαν Τακτικὸς Καθηγητὴς εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐβραϊκῆς γλώσσης, τῆς ἐρμηνείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς ἐβραϊκῆς ἀρχαιολογίας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1945 καὶ 1962-1964 διετέλεσε Γενικὸς Διευθυντὴς Θρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, κατορθώσας κατὰ τὴν μὲν πρώτην του θητείαν νὰ καταρτίσῃ δύο βασικοὺς νόμους ἰσχύοντας μέχρι σήμερον, τὸν νόμον περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τὸν περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὴν δὲ δευτέραν του θητείαν νὰ προωθήσῃ μέγਾਲως τὸν νόμον περὶ συγκροτήσεως ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν Καταστατικῶν Χάρτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τοῦ 1947 μέχρι τοῦ 1953 διηύθυνεν ἐπιτυχῶς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὀργανισμὸν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνασυστήσας τὸν κατ' οὐσίαν ἀνύπαρκτον τοῦτον θεσμὸν, ἐμφυσησας νέαν ζωὴν εἰς αὐτὸν καὶ διαγράψας εὐρεῖς ὁρίζοντας δράσεως αὐτοῦ.

Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἡ Σχολὴ Διακονισσῶν τῆς ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου, τὸ τυπογραφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἡ Ἰδρυσις καὶ ὀργάνωσις τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ ὁ καταρτισμὸς προγραμμάτων τούτων, ἡ ἀποστολὴ ὑποτρόφων κληρικῶν θεολόγων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἡ Ἰδρυσις καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν, αἱ πολυάριθμοι ἐκδόσεις βιβλίων καὶ κυρίως ἡ ἀρξαμένη ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειάν του ἐκδοσις τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἑλλήνων Πατέρων ὑπῆρξαν καρποὶ προσωπικοῦ τοῦ μόχθου καὶ ἐνδλεχοῦς του προσπαθείας ἐπὶ θυσία τῆς ὑγείας του, τυχόντες γενικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἐπιδοκιμασίας.

Ἐν ἔτει 1952 ἐπὶ ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως ἐχορημάτισε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν δὲ ἔτος 1960-1961 διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐπιτυχῶν διὰ τῶν ἀόκνων αὐτοῦ προσπαθειῶν τὴν ἐκ μέρους τοῦ Κράτους δωρεὰν παραχώρησιν καταλλήλου οἰκοπέδου πρὸς ἰδρυσιν Πανεπιστημιολόγου.

Ἐξελέγη πολλάκις ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας μέλος διαφόρων ἀντιπροσωπειῶν. Τῷ 1945 προτάσει τοῦ ἐν Ἀθῆναις Βρετανικοῦ Συμβουλίου ἀπεστάλη μετ' ἄλλων συναδέλφων του ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως εἰς Ἀγγλίαν πρὸς παρακολούθησιν τῆς λειτουργίας καὶ ὀργανώσεως τοῦ Κολλεγίου τῆς Ὁξφόρδης. Ἐξεπροσώπησε τῷ 1948 τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐν Ἀμστερνταμ συνελθόν Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῷ 1961 καὶ 1964 τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων εἰς τὰς Διορθόδοξους Διασκέψεις τῆς Ρόδου.

Διὰ τὸ πολυσχιδῆς καὶ πολύπλευρον αὐτοῦ ἔργον ὡς ἀκαδημαϊκοῦ διδασκάλου καὶ ἐπιστήμονος καὶ ὡς σπουδαίου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐθνικοῦ παράγοντος ἔτυχε πολλῶν τιμητικῶν διακρίσεων. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Φοίνικος, τοῦ Χρυσοῦ σταυροῦ Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τοῦ Ταξιαρχοῦ τοῦ Τάγματος τῶν Ὁρθοδόξων σταυροφόρων τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ Σταυροῦ τῆς χιλιετηρίδος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου τῆς ἱερᾶς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῷ 1968 ἐξελέγη ἐπίτιμον μέλος τῆς Βρετανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας.

Ἄλλ' ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Βέλλας ἐκτὸς τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐξωπανεπιστημιακῆς δράσεώς του ἔχει κυρίως νὰ παρουσιάσῃ μέγα, σοβαρὸν, ἀξιόλογον καὶ πολῦτιμον συγγραφικὸν ἔργον. Αἱ μελέται του, ἅπασαι ἐπιστημονικῶς χαρακτῆρος, καλύπτουν σχεδὸν πάντας τοὺς τομεῖς τῆς Ἐπιστήμης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, διακρινόμεναι διὰ τὴν μεθοδικότητα, συ-

στηματικότητα, ἀκρίβειαν, σαφήνειαν, λιτότητα καὶ ἰσχυρὰν ἐπιχειρηματολογία, ὡς καὶ διὰ τὸ βαθὺ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα καὶ τὴν πρωτοτυπίαν. Μεταξὺ τούτων, ὑπερβαίνουσάν τὴν ἑκατοντάδα, ἀξίαι ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι Ἡ κακπώρεθ καὶ ἡ ἐορτὴ τῶν Κιππουρίμ, ἔνθα ἐν ἀγαστῇ ἐρευνητικότητι ἐπιτυγχάνεται ὁ καθορισμὸς τῆς μορφῆς τῆς ἐπὶ τῆς Κιβωτοῦ τῆς διαθήκης κειμένης πλακὸς καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐορτῆς τῶν Κιππουρίμ, Ὁ ἄγγελος τοῦ Γιαχβὲ (Μαλάχ Γιαχβέ), σπουδαίως συμβάλλουσα εἰς τὴν κατανοήσιν τοῦ ἀρχικοῦ σταδίου τῆς ἀγγελολογίας τῆς Π. Διαθήκης, Κριτικὰ εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου, ἔνθα ἀφθονοῦν εὐστοχοὶ κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὸ κείμενον τῆς Ἐξόδου, Ὁ Ἰσραηλιτικὸς γάμος, ἔνθα ἐν ὄψει καὶ τῶν σχετικῶν ἀνατολικῶν κειμένων ἐξετάζεται συστηματικῶς τὸ Ἰσραηλιτικὸν δίκαιον τοῦ γάμου, Τὰ νέα ὄστρακα τῆς Λάχις, ἀξιόλογος μελέτη περιέχουσα μετάφρασιν καὶ ὑπομνηματισμὸν τῶν ἐν Λάχις ἀνευρεθέντων καὶ εἰς τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα ἀναγομένων ἐνεπιγραφῶν ὀστράκων, Τὸ δωδεκαπρόφητον, περιέχον βαθυστόχαστον ἐρμηνείαν τῶν ἐλαττόνων προφητῶν, Αἱ θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔνθα μετὰ περισσοῦς χάριτος καὶ δυνάμεως πολλῆς παρουσιάζει τὸ μεγαλεῖον τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὴν ὑπέροχον αὐτῶν διδασκαλίαν, Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφήτας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, περισπούδατος μελέτη, μεταφρασθεῖσα διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν γερμανικὴν, καὶ τὸ Ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιήλ, βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Βέλλας ἐτίμησε τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ ἐκόσμησε τὴν πανεπιστημιακὴν ἔδραν ὡς διδάσκαλος. Ὁ λόγος του διεκρίνετο πάντοτε διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἡδύτητα. Ἡ φυσικὴ του εὐφραδεια καὶ ἡ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μεταρσιώσις του, συνδναζόμεναι μετὰ τὸν ἐνθουσιώδη τόνον τῆς φωνῆς του καὶ τὴν ἰλαρὰν ὄψιν του, συνήραζον, ἤχημαλῶτιζον καὶ ἐνέπνεον τοὺς φοιτητάς. Αἱ πατρικαὶ του νοουθεσίαι ἀπετέλον πάντοτε ἀπαραίτητον καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς διδασκαλίας του, προερχόμεναι ἐκ προσωπικῆς βιώσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενων καὶ ἐξ ἀπεριορίστου ἀγάπης του πρὸς τοὺς φοιτητάς.

Ἡ ἀγάπη αὕτη πρὸς τοὺς φοιτητάς ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς ἀκαδημαϊκῆς του διδασκαλίας χρόνων, διὰ τοῦ ζήλου του πρὸς δημιουργίαν ἐπιστημονικῶν στελεχῶν διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι καλλιέργειαν καὶ προβολὴν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Τὸ ἐπιστημονικόν, κοινωνικόν, συγγραφικόν καὶ διδασκτικὸν ἔργον συνεπλήρου καὶ ἐλάμπρουνεν ἡ προσωπικότης του. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Βέλλας ὑπῆρξε πάντοτε πρᾶος καὶ γαλήνιος, εὐγενὴς καὶ διακριτικὸς, ἔντιμος ἐν τῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἀναστροφῇ, συνεπῆς εἰς τὰς ἀρχάς του, πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του μετὰ ἀσύγκριτον μεγαλεῖον ψυχῆς. Τοιαύτην ἔχον προσωπικότητα ὁ ἀείμνηστος, ἐτίμησε τὸν θεολογικὸν κόσμον διὰ τοῦ λαμπροῦ του ἀκαδημαϊκοῦ ἥθους, ἐλάμπρυνε τὴν Θεο-

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΕΛΛΑΣ

ΕΙΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΦΗΤΑΣ

1. Ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ προσωπικότης τοῦ ἐκλιπόντος σεβαστοῦ Καθηγητοῦ καὶ διδασκάλου Βασιλείου Βέλλα ἐξακριβώθηκε, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, ἐξ ἀπόψεως ἠθικῆς καὶ φρονηματοσμοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου καὶ ἐξήρθη ὡς ἐξῆς: «τὸ γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν τούτου φρόνημα καὶ ἡ βαθεῖα θρησκευτικότης, προβάλλονται πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς νεωτέρους, ἐνῶ ταυτοχρόνως παραδειγματίζουσι τοὺς πρεσβυτέρους»¹. Ὁ κατὰ πάντα ἀληθὴς καὶ δίκαιος χαρακτηρισμὸς ἀναγνωρίζει τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν τοῦ εὐγενοῦς χαρακτῆρος ἀνδρός.

Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, ὑπὸ εὐγνωμόνως παρ' αὐτῷ θητεύσαντος μαθητοῦ, εἶναι χρέος καὶ ἀνάγκη. Χρέος μὲν, διότι ἡ εὐγνωμοσύνη δέον νὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀρετὴ τῶν μαθητῶν, ἀνάγκη δέ, διότι ἐξα-

1. Ἰερωνύμου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν «ΠΙΟΝΗΜΑ ΕΥΓΝΩΜΟΝ», Ἀθήναι 1969, σελ. 17'.

λογικῆν *Επιστήμην* διὰ τῆς πολυτίμου τοῦ ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς καὶ ἐκόσμησε τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ ὑποδειγματικοῦ τοῦ χριστιανικοῦ βίου.

Σεβαστὲ διδάσκαλε καὶ ἀλησμόνητε συνάδελφε, ἀπερχομένου σου τῆς ὑπηρεσίας λόγῳ ὀρίου ἡλικίας κατ' Αὐγουστον τοῦ 1968, ἠσθάνθημεν πάντες τὸ δημιουργηθὲν κενόν. Νῦν, ἀπερχομένου σου διὰ παντός, τὸ κενὸν τοῦτο καθίσταται τὰ μάλιστα αἰσθητότερον. Τυγχάνεις ὁμοίως ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν προνομιούχων, οἱ ὅποιοι καὶ μετὰ θάνατον ζῶσιν. Ἐκ τῶν σελίδων τῶν πολυτίμων συγγραμμάτων σου θὰ ἀναδίδεται ζωηρῶς τὸ πνεῦμά σου καθοδηγοῦν καὶ διδάσκον ἑσαεὶ.

Καὶ νῦν συνάδελφοι καὶ μαθηταὶ σου περιστοιχοῦντες τὴν σεπτὴν σορὸν σου, ἀκούομεν τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς σου: «Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον· χαίρειά ἐνὰ γ' πέν ἰσάν χαμαί βεθ!»* καὶ συμπροσευχόμενοι παρακαλοῦμεν τὸν Πανάγαθον νὰ ἐπακούσῃ σοῦ δεομένου σου καὶ νὰ δικαιώσῃ σὲ τὸν ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ δοξάσαντα τὸ Ὄνομά Του. Ἀποδίδοντες δὲ μετὰ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης τὸν ὕστατον χαιροετισμὸν, εὐχόμεθα καὶ πάλιν, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν σου ἐν χώρᾳ δικαίων.

Αἰωνία ἡ μνήμη σου, σεβαστὲ Καθηγητά!

Ἡ σεπτὴ σορὸς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα ἐτάφη εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν.

* Ψαλμ. 12 (ἔβρ. 13), 4.

πλοῦται ταχέως τὸ κύμα τῆς ἀγνωμοσύνης καὶ ἀχαριστίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ μας καὶ εἰς τομεῖς, εἰς οὓς ἀνήκει περισσότερον παντὸς ἄλλου ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ προβολὴ τῆς.

Ἡ πραότης ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἐν τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀνδρός, ἐκφραζομένη ὡς γαλήνη ψυχῆς, πνεύματος, ἐκφράσεως καὶ ζωῆς. Οἱ τρόποι τοῦ ἤρεμοι καὶ πειθαρχημένοι, οἱ λόγοι τοῦ ὀλίγοι καὶ βαθυστόχαστοι, ἡ φωνὴ τοῦ ἠπία, ἀνευ ὀργῆς, παλλομένη ὅμως κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας πρὸς τοὺς φοιτητάς του. Μία ἐκ τῶν ὀσπερικῶν κόσμου τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος πηγάζουσα γαλήνη διεπότιζε τὸν βίον του. Ὁ πηγαῖος χαρακτῆρ τῆς πραότητος ἀπετέλεσε τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν του. Ἐνῶ ὅμως ὁ τόνος τοῦ ἦτο ἠπιος καὶ διδακτικός, ὁ λόγος τοῦ ἦτο μεστός ἐπιχειρημάτων, πίστεως καὶ ἀγωνιστικότητος! Ἡγωνίζετο μὲ τὸν λόγον καὶ οὐχὶ μὲ τὴν φωνήν, μὲ τὴν λογικὴν καὶ οὐχὶ μὲ τὰς ἐντυπώσεις, μὲ τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ μὲ τὴν δύναμιν. Ἡ στάσις αὐτῆ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιοτύπου φωνῆς του, ἡ ὅποια συνήραζε τοὺς μαθητάς του ἠχοῦσα ὡς πατρικὴ πνοὴ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν, ἀλλὰ προῖον τῆς βαθυτέρας πεποιθήσεως, τὴν ὅποیان ὁ ἴδιος προφορικῶς καὶ γραπτῶς ὑπεγράμμισε, ὅτι δηλαδὴ «ἡ Θρησκεία δὲν ἐπιβάλλεται διὰ σκληρῶν ἀλλ' ἠπιῶν μέσων»², ἢ, ἀλλαχοῦ, «Μακρὰν ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐνάσκησις βίας ἢ ἡ χρησιμοποίησις πολιτικῆς δυνάμεως, ὡς ξένης πρὸς τὴν φύσιν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου»³.

Ἡγωνίζετο μὲ πίστιν ἔχων ὡς ὄργανα τὴν ὀξύνοϊαν καὶ τὴν θετικότητα τοῦ νοός. Τὸ θετικὸν τῆς σκέψεώς του ἐξετίμων πάντες οἱ συνεργαζόμενοι μετ' αὐτοῦ. Οὐδέποτε «αὐτοσχεδιάζε» καὶ πάντοτε προέβλεπε καὶ προητοιμάζετο, διὸ καὶ δὲν μετέβαλλε γνώμην καὶ ὁ λόγος του εἶχεν ἰσχύϊν συμβολαίου. Ἡ ἐμμονὴ του εἰς τὴν μετὰ βίασαν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν συνεδυάζετο ὑπὸ αἰσθήματος εὐθύνης ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Πανεπιστημίου ἐκάστοτε. Συνειδησις εὐθύνης καὶ εὐρεῖα ἀντίληψις διέκρινον καὶ τὰς ἐνεργείας του κατὰ τὴν θητείαν του εἰς τὰς δημοσίας θέσεις, ὡς εἰς τὴν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Θρησκευμάτων καὶ τὴν τοῦ Πρυτάνεως. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν συναίσθησιν εὐθύνης ἐναντι τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὀφείλεται ἡ, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀντιδράσεων καὶ τὸν παντοειδοῦς μορφῆς πόλεμον, ἐμμονὴ εἰς τὴν ἐξα-

2. Β. Βέλλα, Αἱ θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης, τόμ. Α', Ἀθήναι 1957, σελ. 142.

3. Β. Βέλλα, Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφήτας τῆς Π. Διαθήκης, Ἀθήναι 1959, σελ. 30.

σφάλισιν τοῦ χώρου διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς νέας Πανεπιστημιούπολεως, δι' ἧς ἐπετεύχθη οὐ μόνον ἡ ἀπόκτησις τῶν πρώτων 200 στρεμμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐτέθη, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν λήξιν τῆς θητείας του, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ἀνεγερθέντος ἤδη Οἴκου τῶν Φοιτητῶν.

Αὐτοθυσία καὶ πάθος κατελάμβανε αὐτὸν ὡς ἄνθρωπος τὸ ἔργον ἦτο ἔργον ἀποσκοποῦν εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ θείου λόγου εἰς τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Ἡ περὶ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς μακροχρόνιος ἐπιτυχὴς μέριμνα, ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἡ ἐκδοσις τῶν Πατέρων, ἡ μετάφρασις τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἑλληνικὴν καὶ ἡ μέχρι τελευταίας πνοῆς, μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ μόχθου, λόγῳ τῆς παθῆσεως τῶν ὀφθαλμῶν, ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ὑπῆρξαν τὰ μεγάλα πάθη τοῦ ἀνθρώπου Βασιλείου Βέλλα. Πάθη εὐάρεστα τῷ Θεῷ!

Οἱ συνεργάται του γνωρίζουν πόσον ἐνεθάρρουν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν πρωτοτυπίαν. Τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πρόοδον ἐκάστου ἀπετέλει, διὰ πολλοῦς, τὴν μόνην παρήγορον ἐκδήλωσιν κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν δυσχερειῶν. Πάντοτε προέτρεπε εἰς μείζονα προσπαθείας καὶ ἦτο εὐτυχής, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του, ὅταν ὠλοκληροῦτο ἐν ἔργον.

Ἄντεμετώπιζε μὲ σκεπτικισμόν πᾶν σχέδιον καὶ πᾶσαν ἀπαίτησιν, ἡ ὅποια ἐπρόδιδε διεκδικήσιν αὐθεντίας ἢ μονοπώλησιν ἀρετῆς. Ἐφρόνει «ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποίηκαμεν».

Ἦτο λίαν ἐπιεικὴς εἰς τὸν δυσμενῆ χαρακτῆρισμὸν ἀτόμων καὶ ὅταν ταῦτα καταφανῶς εἶχον βλάψει αὐτὸν ἢ εἶχον ἐκμεταλλεῦσθαι τὴν καλωσύνην του.

Ἡ προσωπικότης του ἔφερε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἐν, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς προφητικῆς διδασκαλίας, πρακτικῶς ἐφήρμοσε καὶ θεωρητικῶς διετύπωσε κατὰ τὸν ἐξῆς ἀνεπανάληπτον τρόπον:

«Πνευματικὸς ἄνθρωπος κατ' αὐτοὺς (τοὺς προφήτας) εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει σχηματίσει ἐν ἑαυτῷ ἓνα κόσμον σταθερὸν πνευματικῶν καὶ ἡθικῶν ἀξιών μὲ ἀπόλυτον δι' αὐτὸν τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ἐπιζητεῖ κατὰ πρῶτον λόγον ἐν τῇ ζωῇ του καὶ ἔπειτα ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἄλλων, πιστεύων ἀπολύτως ὅτι μόνον οὕτω τὰ ἄτομα καὶ αἱ κοινωνίαι προάγονται καὶ εὐημεροῦν»⁴.

Αὐτὸ τὸ ἰδανικὸν ἐπεδίωξε δι' ὅλης του τῆς ζωῆς νὰ πραγματούσῃ καὶ ὁ ὀρισμὸς αὐτὸς τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, στηριζόμενος εἰς τοὺς προφήτας Ἀμώς (3,9-11 3,12-15 4,1-3), Ἡσαΐαν (1,19-20 24,1-6), Μιχαῖαν (2,1 ἐξ. καὶ Ἰεζεκιήλ (5,7 ἐξ. 7,7 ἐξ. 14,12) ἐξ. κ.ἀ.), ἀποτελεῖ καὶ τὰς μυστικὰς πηγὰς τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τοῦ βίου του, βίου «ἐσωτερικῆς λα-

τρείας»⁵, δι' ἧς ἐπεδίωκε καὶ ἐπραγματώσεν ἐν τῷ βίῳ του τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγίου.

2. Ὁ ἐπιστήμων.

Ἡ ἐπιστημονικὴ προσωπικότης τοῦ Βασιλείου Βέλλα ὠκοδομήθη διὰ τῆς ἀνευ ὀρίων φιλοπονίας καὶ μελέτης πρὸς ἀναζήτησιν καὶ τῆς ἀληθείας, ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ ἐρευνητικὸν καὶ συγγραφικὸν ἔργον του διακρίνει τὸ βάθος τῆς κατανόησεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἰδιαίτερος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν ὅποιαν μετὰ πάθους ἠρέυνα. Τὸ ὕφος του εἶναι σαφές καὶ εὐληπτον καὶ ἡ τοποθέτησις του ἐναντι τῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων ὑπεύθυνος, ὅπως σαφῆς καὶ ἀναντίρρητος ἦτο καὶ ἡ στρατεύσις του ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας καὶ Ἐκκλησίας.

Τὰ ἀνωτέρω διέκρινον καὶ τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν του, καθ' ἣν, ὡς ἱερεὺς πρὸ τοῦ Θεοσιστηρίου, προσέφερε τὰ πλούσια πνευματικὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρποὺς εὐσεβείας, ἀληθείας καὶ πίστεως, τὰ ὅποια συνέλεξεν ἐκ τῶν ἀπεράντων λειμῶνων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ σεμνὴ εἴσοδος εἰς τὴν αἴθουσαν διδασκαλίας συνωδεύετο καὶ ὑπὸ μιᾶς σιωπηρᾶς προετοιμασίας πρὸς μεταρσίωσιν, εἰς ἣν, μετὰ τὰ πρῶτα λεπτὰ τῆς παραδόσεως, μετέπιπτεν, μεταφερόμενος εἰς ἄλλους χώρους καὶ χρόνους, εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Μελετῶν τὰς ἰδέας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπέφυγε πᾶσαν μορφήν νομιτισμοῦ καὶ φορμαλισμοῦ, ἀνακαλύψας κάτωθεν τοῦ γράμματος, τὸ ὁποῖον ὅσον οὐδεὶς ἄλλος κατεῖχε, τὸ πνεῦμα τῆς Π.Δ. καὶ τὴν ἐσωτάτην ἐνότητα τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὴν Κ. Διαθήκην. Οὕτω τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον ἀφιερωμένον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Π.Δ. ἔχει τὴν ὁσμὴν τῆς Κ.Δ., διακρινόμενον διὰ τὴν πληρότητά του.

Εἰς πάσας τὰς στιγμὰς τοῦ βίου του πολῦτιμος καὶ ἀδιάλειπτος ἦτο ἡ πλήρης ἀφοσίωσις συμπαράστασις τῆς εὐγενοῦς συζύγου αὐτοῦ. Ἀχοίμητος ὑπῆρξεν ἡ φροντίς αὐτῆς κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἐπισφαλοῦς ὑγείας του. Καὶ ἐκεῖνον μὲν συνοδεύει ἡ εὐγνωμοσύνη μας, αὐτὴν δὲ αἱ εὐχαὶ μας καὶ ἡ θεία παρηγορία: «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος» (Ψαλμ. 111,6).

ΗΛΙΑΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

5. Β. Βέλλα, ἐνθ' ἀν., σελ. 25.

6. Προέχουσαν θέσιν εἰς τὸ συγγραφικὸν ἔργον καταλαμβάνει ἡ συνθετικὴ παρουσίασις τῶν θρησκευτικῶν προσωπικοτήτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἡ συστηματικὴ παρουσίασις ἰδεῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐξ ἴσου προσφορὰν ἐπιστημονικὴν ὑψηλῆς στάθμης ἀποτελοῦν καὶ αἱ ἐρμηνευτικαὶ ἐργασίαι του, τὰ ἐπιστημονικὰ βοηθήματα καὶ αἱ ἀνακοινώσεις. Ὅπως ἰδιαίτερον προσφορὰν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἀποτελεῖ ἡ εἰς νέαν ἑλληνικὴν νέα μετάφρασις τῆς Κ.Δ. καὶ ἡ καταρτιζομένη τῆς Π.Δ. Εἰς ταῦτα προσθετὰ καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως τῶν πρώτων 36 τόμων τῶν Ἑλληνῶν Πατέρων, ὡς καὶ ἡ ἀρθρογραφία ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων.

4. Β. Βέλλα, Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφήτας τῆς Π. Διαθήκης, Ἀθήναι 1969, σελ. 23.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

(1902 - 1969)

α) Ἔργασια.

1. **Εἷναι ὁ 19ος ψαλμὸς ἐνιαῖος;** («Θεολογία» τ. 5(1928), σελ. 145-160).
Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἔργασίᾳ πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ 19ος Ψαλμὸς δὲν εἶναι ἐνιαῖος. Ἡ πρωτοτυπία ἔγκειται ἐν τῇ προσαγωγῇ νέων ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς θέσεως ταύτης.
2. **Ἡ Kapporeth καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Kippurim**, 1930, σελ. 84.
Ἐν τῇ ἔργασίᾳ ταύτῃ ἐξετάζει τὸ θέμα τῆς Καππὸρεθ προσπαθὼν νὰ καθορίσῃ τὴν μορφὴν αὐτῆς. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζει τὸ περιεχόμενον τῆς ἑορτῆς τῶν Κιππουρείμ, ἀντιβάλλων τὰς σχετικὰς διατάξεις τῆς Π.Δ. πρὸς ἀντιστοίχους Βαβυλωνιακὰς καὶ ἀντικρούων διαφόρους ἀπόψεις. (Βιβλιοκρίσιαν ἰδὲ ἐν *Biblische Zeitschrift* 1931, σ. 148).
3. **Ἀνάλυσις τοῦ βιβλίου τοῦ Ναοὺμ**, 1930, σελ. 47.
Ἐν τῇ ἔργασίᾳ ταύτῃ πειρᾶται νὰ ἀναλύσῃ τὸ βιβλίον τοῦ Ναοῦμ εἰς τὰ μέρη, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται. Ἡ γενομένη ἀνάλυσις οὐ μόνον διαφέρει ἐν πολλοῖς σημείοις τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, ἐνθα συμφωνεῖ πρὸς προγενεστέρους, γίνεται ἐκ διαφόρων λόγων. (Ἡ *Biblische Zeitschrift* 1931, σελ. 209 χαρακτηρίζει τὴν ἔργασίαν ὡς πλήρη καὶ μετ' ὀργανικῆς συνοχῆς γενομένην, τὴν δὲ ἀνάλυσιν μετ' ὀργανικῆς ἐπιτελεσθεΐσαν).
4. **Ma' ak Jahve**, 1931, σελ. 68.
Ἐν τῇ ἔργασίᾳ ταύτῃ ἀναφέρεται εἰς τὸ δυσχερὲς πρόβλημα τῆς ἐμφανίσεως («τῶν Ἀγγέλων τοῦ Κυρίου»), καταλήξας εἰς διάφορά πως συμπεράσματα τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἔργασιῶν. (Ἰδὲ καὶ *Biblische Zeitschrift* 1934, σελ. 288).
5. **Ὁ πολιτισμὸς τῶν Σουμερίων**, 1931, σελ. 28.
Ἡ μικρὰ αὕτη ἔργασία περιέχει διάλεξιν γενομένην ἐν Ἀθήναις, σκοποῦσαν νὰ δώσῃ λίαν συνοπτικὴν εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Σουμερίων.
6. **Τρία χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης**, 1931.
Ἐν τῇ ἔργασίᾳ ταύτῃ ἐξετάζει κριτικῶς δύο χωρία τῆς Γενέσεως καὶ ἐν τῶν Ψαλμῶν.
7. **Αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ἐπιστήμης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης**, 1932, σελ. 30.
Ἡ μελέτη αὕτη ἀπετέλεσε τὸ ἐναρκτήριον μάθημα, ὄπερ ὡς Ὑφηγητὴς ἀρχόμενος τῶν παραδόσεών του ἐδίδαξε. Προσπαθεῖ δὲ ἐν αὐτῷ νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὰς νέας κατευθύνσεις τῆς ἐπιστήμης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (εὐμενεῖς κριτικὰς ἰδὲ ἐν τοῖς περιοδικοῖς «Ἐπιστημολογία» 1932, σ. 111 ἔξ., «Ἔργασια» 1932, σ. 125, 1934, σ. 57, τὸ «Θεολογικὸν περιοδικόν» τῆς Μητροπόλεως Τρανσυλβανίας (1934, τεύχ. 1-2)).
8. **Ἐπίμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ προφήτου Ναοὺμ**, 1932, σελ. 48.
Ἡ ἔργασία αὕτη προϋποθέτει τὴν ὑπ' ἀριθ. 3, διὸ καὶ εἰσέρχεται ἀμέσως εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ ζητήματα καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου. (Κριτικὰς εὐμενεῖς ἰδὲ ἐν τοῖς περιοδικοῖς «Ἐκκλησία» 1932, σ. 63, καὶ «Θεολογικὸν περιοδικόν» τῆς Μητροπόλεως Τρανσυλβανίας, 1934, τεύχ. 1-2).
9. **Τὰ τέκνα παρ' Ἰσραήλ**, 1932.
Μικρὰ ἔργασία παρακολουθεῖ τὰ τέκνα ἐν τῇ Ἰσραηλιτικῇ ὀκιογενείᾳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν μέχρι τοῦ γάμου.
10. **Κριτικὰ εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξέδου**, 1932, σελ. 54.
Ἐν τῇ ἔργασίᾳ ταύτῃ προσπαθεῖ διὰ τῆς κριτικῆς ἐρεῦνης νὰ ἐξομαλύνῃ δυσχερείας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου τῆς Ἐξέδου. Ἐπὶ τῶν ἐξεταζομένων χωρίων νέαι λύσεις διαγράφονται καὶ διορθώσεις προτείνονται.
11. **Θεὸς καὶ ἱστορία ἐν τῇ Ἰσραηλιτικῇ Ὁρησκείᾳ** (Α' ἔκδοσις 1934, Β' ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Α' 1966, σελ. 30).
Σκοπὸς τῆς ἔργασίας εἶναι νὰ ἐρευνήσῃ καὶ καθορίσῃ τὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν ἐν τῇ Π.Δ. καὶ διακριβώσῃ τὴν περὶ ἱστορίας ἀντίληψιν τὴν διαμορφωθείσαν παρ' Ἰσραήλ. (Κριτικὴν ἰδὲ ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» 1934, σ. 356).
12. **Τὰ χωρία Δευτ. 32,43 καὶ Ζαχαρ. 14,17**, 1935, σελ. 15.
Εἰς τὴν ἔργασίαν ταύτην προβαίνει εἰς ἐντελῶς νέαν διόρθωσιν τῶν δύο ἀνωτέρω χωρίων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου τῶν Ο'. Περαιτέρω δὲ δεικνύει πῶς γεννῶνται ἐνίοτε παρὰ τοῖς Ο' διπλαῖα μεταφράσεις. (Εὐμενὴ κριτικὴν μετ' ἀποδοχῆν τῶν συμπερασμάτων του ὡς πρὸς τὸ Δευτ. 32,43 ἐδημοσίευσεν ἡ *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* (1935) καὶ ἡ προταθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ διόρθωσις περιελήφθη εἰς τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου R. Kittel (*Biblia Hebraica*)).
13. **Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως Terem ἐν τισὶ χωρίοις τῶν Ο'** («Ἐκκλησία» 1935, σ. 123-125).
Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἔργασίᾳ ἐξετάζων τὴν παρὰ τοῖς Ο' ἀπόδοσιν τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως Terem ζητεῖ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ ἐνοίᾳ «οὔπω» δὲν ἦτο γνωστὴ τοῖς Ο'. Περαιτέρω δὲ διαγράφει πῶς ἐνίοτε ὁ μεταφραστὴς ἐργάζεται.
14. **Ὁρησκευτικὰ ἰσοσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης** (Α' ἔκδ. τεύχ. 4, 1934-1940), σελ. 370. Β' ἔκδ. τόμοι 2, 1957-1963, σελ. 369-310).
Ἐν τῇ πρώτῃ ἔκδοσιν τῆς ἔργασίας ταύτης ζητεῖ νὰ παραστήσῃ ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν τὰς μεγαλυτέρας ὀρησκευτικὰς ἰσοσωπικότητας τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως μέχρι τοῦ Ἰερεμίου, διαγράφων τὸ πολιτικόν, ὀρησκευτικόν καὶ τὸ πολιτιστικόν περιβάλλον τῆς ἐποχῆς ἐκάστης ἰσοσωπικότητος. Τὸ περὶ Ἰερεμίου τεύχος ἔτυχε τοῦ βραβείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ Β' διτόμῳ ἔκδοσιν ἐκτείνει τὴν ἔργασίαν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ καταλήγων εἰς τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα εἰς τὸν Ἐσδραν καὶ Νεεμίαν. Τὸ ἔργον ἔσχεν εὐρεῖαν κυκλοφορίαν καὶ ἐνοικιάται κρίσεις ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία» (1934 καὶ 1963), *Biblische Zeitschrift* (1934), «Ἐκκλησία» (1934), *Biserica Orthodoxa Romina* (1938), «Πάνταῖνος» (1935), «Ἀνάπλασις» (1935), «Ἀπόστο-

- λος Βαρνάβας» (1935), «Γρηγόριος Παλαμάς» (1957, καθηγ. Μ. Σιώτης), «Book List» (1957. 'Επίσημον ἐτήσιον περιοδικὸν τῆς Society for Old Testament Studies, ἔνθα ἀναγράφονται καὶ ἀναλύονται τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ ἔτους), «Revue Biblique» (1963), «Book List» (1964), «Ἐστία» (1963, Σπ. Μελάς), «Βῆμα» (1963, Σ. Νικολαΐδης).
15. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς Γάμος, Α' ἔκδοσις 1935, Β' ἔκδοσις (ἀνατύπωσις) 1966, σ. 47.
Ἡ ἐργασία ἀποσκοπεῖ νὰ ἐξετάσῃ τὰ τοῦ γάμου παρ' Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς μέχρι περίπου τῶν χρό- τῆς Κ. Διαθήκης ἐν συγκρίσει καὶ στενῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν λαῶν. Τὸ ἔργον μετεφρά- στη εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του κ. Ἰ. Κουλου- ρᾶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Israelite Marriage», 1956, σ. 56.
16. L'importance des traductions doubles dans le texte des Septante, 1936, σελ. 11.
Ἡ ἐργασία αὕτη ἀνεκινώθη εἰς τὸ 19ον Διεθνὲς Συνέ- δριον τῶν Ἀνατολιστῶν (1935), εἰς ᾧ καλυθεὶς δὲν παρέ- στη προσωπικῶς. Ἡ ἐργασία θίγει ἐν σπουδαίῳ ζήτημα, τὴν σημασίαν, ἣν ἔχουν αἱ διπλαῖ μεταφράσεις παρὰ τοῖς Ο'.
17. Ἡ σημασία τῶν διπλῶν μετα- φράσεων ἐν τῷ κειμένῳ τῶν Ο', 1936, σελ. 8.
Πρόκειται περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 16 ἐργασίας μεταφρασθεῖ- σης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.
18. Κριτικὴ τῆς Βίβλου καὶ ἐκκλη- σιαστικὴ αὐθεντία, 1937, σελ. 15.
Ἡ ἐργασία ἀποβλέπει νὰ καθορίσῃ τὴν σχέσιν τῆς κριτι- κῆς τῆς Βίβλου πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐθεντίαν. Ἀνε- κινώθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Α' Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας (1936).
19. Bibelkritik und Kirchliche Autorität, 1938, σελ. 10.
Πρόκειται περὶ μεταφράσεως εἰς τὴν γερμανικὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐργασίας.
20. Παρατηρήσεις ἐπὶ τινῶν στί- χων τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀββακούμ (κατὰ τοὺς Ο'), 1938, σελ. 14.
Πρόκειται περὶ κριτικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀββακούμ κατὰ τοὺς Ο' ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἑβραϊκόν.
21. Φλαβίου Ἰωσήπου, κατ' Ἀπίω- νος. Εἰσαγωγή, κείμενον, μετάφρασις, σχόλια (τόμοι 2), 1938, σελ. 228.
Πρόκειται περὶ τῶν γνωστῶν ἀπολογητικῶν ἔργων τοῦ Ἰωσήπου, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκεν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν, συμ- περιλαβόν καὶ τὰ εἰς τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν δια- σωθέντα τεμάχια καὶ ἐσχολίασε τὰ δύσκολα τοῦ κειμένου χωρία, προτάξας τοῦ ὅλου ἔργου εἰσαγωγὴν.
22. Τὸ χωρίον τοῦ Ἡσαΐου 9, 5 (κα- τὰ τοὺς Ο'), 1939, σελ. 7.
Ἐξετάζεται κριτικῶς τὸ παρὰ τοῖς Ο' χωρίον 9,5, τὸ δια- φέρον τοῦ ἑβραϊκοῦ.
23. Τὸ χωρίον τοῦ Ἡσαΐου 3,10 (κα- τὰ τὸ κείμενον τῶν Ο'), 1939, σελ. 8.
Καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ κριτικῆς διακριβώσεως τοῦ χωρίου τοῦ Ἡσ. 3,10 κατὰ τοὺς Ο'.
24. Τὰ νέα ὄστρακα τῆς Ἀάχης, 1939, σελ. 32.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ μετέφρασε καὶ ὑπεμνημάτισε τὰ ἐν ἔτει 1935 ἐν Λάχῃ εὑρεθέντα ὄστρακα ἐκ τοῦ βου αἰ. π.Χ.
25. Κύρια προβλήματα τῆς ἐρεῦ- νῆς τῶν Ο', 1940, σελ. 15.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ προσπαθεῖ νὰ διαγράψῃ τὰ κύρια προ- βλήματα περὶ τὰ ὁποῖα δεόν νὰ περιστραφῇ ἡ ἐρευνα τῶν Ο'.
26. Ὁ σεισμὸς ἐν τῇ Παλαιᾷ Δια- θήκῃ, Α' ἔκδ. 1942, Β' ἔκδ. 1955, σ. 10.
Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἐργασίᾳ ἐρευνῶν τὰ χωρία τῆς Π.Δ. προσπαθεῖ νὰ ἀνασυντάξῃ τὰς περὶ σεισμοῦ ἀντιλήψεις τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ.
Ἐπὶ τὸν τίτλον «Ἑρμηνεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», ἥτις καὶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐδημο- σιεύθησαν μέχρι τοῦδε τὰ ἐξῆς ἔργα:
27. Ἀμός. Εἰσαγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊ- κοῦ, κείμενον τῶν Ο', σχόλια, 1947, σελ. 124.
Πρόκειται περὶ ἐκτενοῦς ἐπιστημονικοῦ ἐρμηνευτικοῦ ὑπο- μνήματος εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἀμός, μετὰ κριτικῶν διορ- θώσεων τοῦ κειμένου καὶ μακρᾶς εἰσαγωγῆς.
28. Ὠσηέ. Εἰσαγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊ- κοῦ, κείμενον τῶν Ο', σχόλια, 1947, σελ. 142.
Καὶ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, μετὰ μακρὰν εἰσαγωγὴν, προβαί- νει εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου μετὰ κρι- τικῶν παρατηρήσεων καὶ παραθέτει τέλος ἐκτενῆ ἐρμηνευ- τικὰ σχόλια.
29. Μιχαίας — Ἰωήλ — Ὁβδιοῦ. Εἰσ- αγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ, κείμενον τῶν Ο', σχόλια, 1948, σελ. 134.
Ἡ αὕτη ἐρμηνευτικὴ ἐργασία πρὸς τὰς δύο προηγουμένας.
30. Ἰωνᾶς — Ναοὺμ — Ἀββακούμ — Σοφονίας. Εἰσαγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ, κείμενον τῶν Ο', σχόλια, 1949, σελ. 143.
Ἡ αὕτη ἐρμηνευτικὴ ἐργασία πρὸς τὰς ἀνωτέρω.
31. Ἀγγαῖος — Ζαχαρίας — Μαλα- χίας. Εἰσαγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ, κείμενον τῶν Ο', σχόλια, 1950, σελ. 194.
Μὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην κλείει ὁ κύκλος τοῦ δωδεκαπρο- φήτου.
32. Τὸ βιβλίον τῆς Ροῦθ. Εἰσαγωγή, με- τὰφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ, κείμενον τῶν Ο', 1964, σελ. 55.
Καὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἡ ἐρμηνευτικὴ ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὸ πρότυπον τῶν προηγουμένων ἀριθμ. 27-31. (Κρι- τικὴν ἰδέ ἐν Revue Biblique 1965, σ. 441).
33. Δανιήλ. Εἰσαγωγή, μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊ- κοῦ καὶ ἀραμαϊκοῦ, κείμενον Θεοδοτίωνος, ἐρ- μηνεῖα, 1966, σ. 181.
Καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ μετὰ μακρὰν εἰσαγωγὴν προβαί- νει εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ κειμένου, ὅπερ διεσώθη ἐν μέ- ρει εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, ἐν μέρει εἰς τὴν ἀραμαϊκὴν, διακρι- βοῦ κριτικῶς τὸ κείμενον καὶ προβαίνει εἰς τὰς εἰς ἐκτενῆ ἐρμηνείαν τοῦ δυσκόλου τούτου βιβλίου. Κριτικὴ τοῦ βι- βλίου ἐδημοσιεύθη ἐν Expository Times ὑπὸ τοῦ Rowley.
Ἐὐμενεῖς κριτικὰς τῶν ἀνωτέρω ἐρμηνευτικῶν ἐργασιῶν ἐδημοσίευσεν τὸ ἐτήσιον περιοδικὸν τῆς Society for Old Testament Studies «Book List» 1949, 1950, 1951, 1965 χαρακτηρίζον τὴν γενομένην ἐργασίαν ὡς «ἰλιαν ἱκανοποιη- τικὴν μίᾳς πραγματικῶς λεπτομεροῦς καὶ ἐπιπόνου ἐρμη- νείας, ἥτις πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει τὰς ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλα- χοῦ γενομένας ἐργασίας». Ὁσαύτως καὶ ἡ Revue Bi- blique 1960 ἐπαινεῖ τὸ ἔργον. Ὁ δὲ πολὺς ἐν Γερμανίᾳ O. Bissfeldt δὲν παραλείπει νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὴν ὀγκώδη Ein- leitung in das Alte Testament 1963 τὰ ἀνωτέρω ἐρμη-

- νευτικά ὑπομνήματα καὶ ἄλλας ἐργασίας του. Εἰς δὲ τὴν ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν ἐργασίαν τοῦ «Wahrheit und Dichtung in der Ruth - Erzählung 1965, ἐν σελ. 27 ρητῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ρουθ τοῦ καθηγητοῦ Β. Βέλ-λα, σημειῶν ἑρμηνείαν τινὰ ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν στίχ. 4,17. Ἴδὲ περαιτέρω «Θεολογία» 1950 καὶ 1964.
34. *Old Testament Studies in the modern Greek Orthodox Theology*, 1948.
Πρόκειται περὶ διαλέξεως, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸ Κολλέγιον Christ Church τῆς Ὁξφόρδης, ἐν ἣ δίδει εἰκόνα τῶν παρ' ἡμῖν γενομένων σπουδῶν τῆς Π.Δ. διαγράφων τὰς ἐπι-κρατούσας τάσεις.
35. Τὸ χωρίον Δανιήλ 11,20 κατὰ τὴν μεταφράσιν τοῦ Θεοδοτί-ωνος, 1950 σ. 4.
Ἡ μελέτη εἶναι μία ἀπόπειρα κατανοήσεως τῆς γλώσσης τῆς μεταφράσεως τοῦ Θεοδοτίωνος τοῦ Δαν. 11,20.
36. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Α' ἔκδ. 1939, Β' 1950, Γ' 1966, σ. 28.
Εἰς τὴν εὐσύνοπτον ταύτην ἐργασίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου του κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, προσπαθεῖ νὰ διαγράψῃ εἰς γενικὰς γραμμὰς τὴν περὶ ἀνθρώπου διδα-σκαλίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.
37. Ἀπάνθισμα ρητῶν τῆς Π.Δ. πρὸς χρῆσιν ἐν τῷ Θ. κηρύγματι, μεθ' ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων. Α' ἔκδ. 1951, σελ. 248, Β' ἔκδ. 1966, σελ. 234.
Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ συνήθροισε καὶ κατέταξε κατὰ θέμα-τα ρητὰ τῆς Π.Δ. ἵνα ταῦτα ἔχῃ πρόχειρα ὁ Ἱεροκήρυξ, συνοδεύσας τὰ δυσκολώτερα τούτων μετ' ἐρμηνευτικὰς πα-ρατηρήσεις. Ἡ εὐρεῖα τούτου κυκλοφορία μαρτυρεῖ τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. (Ἴδὲ «Θεολογία» 1951. Δελτίον Πανελλ. Ἐνώσεως Θεολόγων 1966. «Ἐκκλησία» 1966, σελ. 564, ἐφ. «Βῆμα» 9/12/66).
38. Ἐκλεκτοὶ Ψαλμοί. Εἰσαγωγή, ἐρμη-νεῖα. Α' ἔκδ. 1952, Β' 1955, Γ' 1960, σελ. 394.
Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ εἰσαγωγὴν ἐρμηνεύει 50 ψαλμοὺς ἐκ τοῦ ἀναγινωσκομένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κειμένου. Ἡ ἐρμηνεῖα ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῶν διδα-σκαλιῶν, αἵτινες ἀφοροῦν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἱεροκήρυκος, Ἐξομολόγου καὶ Κατηχητοῦ. Ἡ εὐρεῖα τοῦ βιβλίου κυ-κλοφορία ἀριθμοῦντος τρεῖς ἐκδόσεις, μαρτυρεῖ τὴν ἐπι-τυχίαν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἐγράφη. (Ἴδὲ βιβλιοκρισίαν εὐ-μενῆ ἐν «Book List» 1953, «Θεολογία» 1952).
39. Ἡ ἀύθεντία τῆς Βίβλου κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 1951, σελ. 17.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ ἐξετάζονται ἡ ἔννοια καὶ τὸ περιεχό-μενον τῆς Ἀποκαλύψεως, τῆς Θεοπνευστίας τῆς Βίβλου καὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ αἱ σχέσεις τούτων πρὸς ἀλλήλας.
40. *The Authority of the Bible according to the Eastern Orthodox Church*, 1958.
Πρόκειται περὶ μεταφράσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 39 μελέτης δημοσιευθείσης εἰς τὸν τόμον «Ἐὐχαριστήριον» πρὸς τι-μὴν τοῦ καθηγητοῦ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου.
41. *Die Autorität der Bibel nach* der Orthodoxen Kirche, 1961.
Μετὰφρασις εἰς τὴν Γερμανικὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 39 μελέτης.
42. Μία διόρθωσις εἰς Δευτ. 34,7, 1953, σελ. 4.
Πρόκειται περὶ κριτικῆς διορθώσεως τοῦ Δευτ. 34,7.
43. *The Book of Ruth and its Purpose*, 1954, σελ. 12.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου τῆς Ρουθ καταλήγων εἰς ἐντελῶς ἴδια συμπε-ράσματα.
44. Σκοπὸς τῆς συγγραφῆς τοῦ βι-βλίου τῆς Ρουθ, 1956, σελ. 15.
Πρόκειται περὶ μεταφράσεως τῆς ὑπ' ἀριθμ. 43 ἐργασίας του, ἥτις τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἀγγλικήν.
45. Γένεσις χωρίων τινῶν κατὰ τοὺς Ὁ', 1955, σελ. 13.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τὴν γένεσιν 4 χωρίων τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ', ἅτινα ἀποκλίνουν τοῦ ἐβραϊκοῦ.
46. Χρονολογικοὶ πίνακες τῆς Π. Διαθήκης, 1956, σελ. 84. Β' ἀνατύπωσις, 1966.
Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ παραθέτει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰ σπουδαιότερα τῶν γεγονότων τῆς Π. Διαθήκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 70 π.Χ. Τὸ ἔργον προ-ορίζεται κυρίως διὰ τοὺς φοιτητὰς τῶν Θεολογικῶν Σχο-λῶν.
47. Ἡ Ἀγία Γραφή ἐν τῇ Ὁρθοδό-ξῳ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ, 1958, σελ. 23.
Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ πειράεται νὰ καθορίσῃ τὴν θέσιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν τρόπον τῆς κατανοήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου σκέψεως.
48. *Die Heilige Schrift in der Griechisch - Orthodoxen Kirche*, 1959.
Πρόκειται περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 47 ἐργασίας μεταφρασθείσης εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ καταχωρηθείσης ἐν τῷ ἔργῳ «Die Orthodoxen Kirche in griechischer Sicht», τῷ ἐκδο-θέντι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Π. Μπρατσιώτου.

Ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης.

Ἐπὶ τὸν γενικὸν τοῦτον τίτλον ἐξεδόθησαν μέ-χρι σήμερον τὰ κατωτέρω τρία βιβλία ἀριθ. 49-51 ἐκ τῶν περιφῆμων χειρογράφων τῆς Π. Δ. τῶν εὐρεθέντων πλησίον τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης τῷ 1937 καὶ ἐξῆς:

49. Τὸ ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἀββακούμ, 1958, σελ. 60.
Μετὰ εἰσαγωγὴν παραθέτει τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον, μετὰ-φρασιν τούτου καὶ ἐρμηνευτικὰ σχόλια.
50. Τὰ ἐβραϊκὰ χειρόγραφα τῆς ἐν Δαμασκῷ κοινοῦ τῆτος, 1961, σελ. 58.
Τὰ χειρόγραφα ταῦτα δὲν προέρχονται μὲν ἐκ τῆς Ν. Θα-λάσσης, ἀλλὰ ἐκ Δαμασκού, εἰς ἣν εἶχε καταφύγει τμήμα τῆς παρὰ τὴν Ν. Θάλασσαν ζωῆς κοινότητος, ἐξ ἧς προ-

έρχονται τὰ λοιπὰ χειρόγραφα, διαφωτίζουσα ἐν μεγάλῳ βαθμῷ τὰ χειρόγραφα τῆς Δαμασκού.
Μετὰ εἰσαγωγὴν παραθέτει μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ ἐκτενῆ ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

51. Τὸ βιβλίον τοῦ πολέμου τῶν υἱῶν τοῦ φωτὸς κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ σκοτίου, 1956, σελ. 90.

Μετὰ εἰσαγωγὴν εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο βιβλίον τῶν χειρογράφων τῆς Ν. Θαλάσσης παραθέτει μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ ἐκτενέστατα ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

Καὶ τὰ τρία ἀνωτέρω χειρόγραφα διὰ πρώτην φοράν ἐμφανίζονται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἐν τῷ εἰδικῷ διὰ τὰ χειρόγραφα τῆς Ν. Θαλάσσης συγκληθέντι συνεδρίῳ ἐν Βερολίνῳ τῷ 1961 ὁ καθηγητὴς J. Jzmscher προβάς εἰς εἰδικὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐπὶ τῶν χειρογράφων τῆς Ν. Θαλάσσης γενομένης ἐν Ἑλλάδι ἐργασίας ἀναλύει τὰς ὑπ' ἀριθμ. 49 καὶ 50 μελέτας τοῦ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς ἀξιολόγους (Wertvoll) καὶ διὰ ξένους ἀκόμη εἰδικούς περὶ τὰ χειρόγραφα αὐτά. (Ἰδὲ καὶ «Βῆμα» Δ/βριος 30, 1965).

52. Γραμματικὴ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, 1959, σελ. 140.

Ἡ Γραμματικὴ αὕτη ἐγράφη διὰ τοὺς φοιτητὰς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν. Διὸ καὶ ἐφρόντισε νὰ καταστήσῃ ταύτην ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπλουστεράν. Ἡ Γραμματικὴ περιέχει καὶ Συντακτικόν. (Ἰδὲ «Θεολογίαν» 1959).

53. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφήτας τῆς Π. Διαθήκης, Α' ἐκδ. 1959, Β' ἐκδ. 1963, σελ. 19.

Τὸ θέμα τοῦτο ἀπεπραγματεύθη κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῷ 1959. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἔχει παράλληλον ἐν τῇ διεθνεί βιβλιογραφίᾳ. Διὸ καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «The Spiritual Man according to the Old Testament Prophets (The Greek Orthodox Theological Review 1964) καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν «Der geistige Mensch, wie ihn die Propheten des Altes Testaments sahen) καταχωρηθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν «Kyrios» 1965.

54. Ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας ἐπὶ τοῦ βιβλίου τῆς Σοφίας Σολομῶντος, 1961, σελ. 28.

Τὸ θέμα τοῦτο ἀπετέλεσε τὸ ἀντικείμενον τοῦ πρυτανικοῦ του λόγου. Ἐν τῇ ἐρευνῇ τοῦτου καταλήγει εἰς ἴδιαις διαπιστώσεις καὶ συμπεράσματα.

55. Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑσσαίων.

Ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, 1967 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας).

56. Ἀπέδωκεν ὀλόκληρον τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τριῶν ἄλλων συναδέλφων του, Ἀθῆναι 1967.

57. Παῖς Κυρίου, (Ἦσ. 42, 1-9. 49, 1-6. 50, 4-9. 52, 13-53. 12). Εἰσαγωγὴ, μετάφρασις τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, κείμενον τοῦ Ο', ἐρμηνεία. 1969, σελ. 79.

Πρόκειται περὶ ἐπιστημονικῆς ἐρμηνείας τῶν ἀσμάτων τοῦ «Δούλου τοῦ Θεοῦ».

58. Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι τῆς Παλαιστίνης, 1969, σελ. 14.

Ἐκ τῆς ἀνεκδότου Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογίας τὸ ἀφορᾶν εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους κεφάλαιον.

59. Οἱ Ἑσσαῖοι, 1969. (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ

πανηγυρικοῦ τόμου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ἐπὶ τῇ 125ετηρίδι αὐτῆς).

60. Ἡ μετόνοια κατὰ τὴν Π. Διαθήκην, 1969.

Διαπραγματεύεται τὸ σπουδαῖον θέμα τῆς μετονοίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ συγγραφέως.

61. Zur Etymologie des Namens Ἑσσαῖοι (ZAW 81, 1969, 99).

Γερμανικὴ μετάφρασις τῆς ὑπ' ἀριθ. 55 ἐργασίας.

62. Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία (ἀνεκδότος).

β) Ἄρθρα καὶ κριτικά (εἰς ἐγκυκλοπαιδείας, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας).

Πλὴν τῶν προαναφερθεισῶν συγγραμμάτων ἀναρίθμητα εἶναι καὶ τὰ διάφορα εἰς ἐγκυκλοπαιδείας, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἄρθρα του.

1. «Ἐκ τῆς φοιτητικῆς ζωῆς ἐν Βελιγραδίῳ» (περὶ Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ) Ε, * τ. Η' (1930) 35-36.
2. «Ἰώσηπος» ΜΕΕ, τ. ΙΓ', σ. 404.
3. «Τὸ Ἰσραηλιτικὸν Πάσχα», Ε, τ. Θ' (1931), 115-116.
4. «Θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1966), 7-8.
5. «Ἐπισκόπησις τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὁσηέ», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 336-338.
6. «Θρησκευτικαὶ προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 21-24.
7. «Ἡ γνησιότης τοῦ Μωσαϊκοῦ Δεκαλόγου», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 67-68.
8. «Λατρεία καὶ προέλευσις τῆς Μωσαϊκῆς Θρησκείας», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 85-89.
9. «Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 53-55.
10. «Ὁ Σαμουὴλ», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 116-119.
11. «Οἱ προφῆται Νάθαν καὶ Ἀχιά», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 142-145.
12. «Ὁ προφῆτης Ἡλίας», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 154-157, 176-177.
13. «Ὁ Προφῆτης Ἀμώς», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 192-195.
14. «Τὸ κήρυγμα τοῦ προφήτου Ἀμώς», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 205-207.
15. «Ἡ θετικὴ ὄψις τοῦ κηρύγματος τοῦ προφήτου Ἀμώς», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 222-224.
16. «Ἡ διδασκαλία τοῦ προφήτου Ἀμώς», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 241-242.

* Ἀρκτικὸς ὀλεξά: ΑΝ = Ἀνάπλασις, Ε = Ἐκκλησία, Εφ = Ἐφημέριος, ΑΠ = Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον ἐφ. «Βραδυνή», ΜΕΕ = Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, ΟΕ = Ὁρθόδοξος Ἐπιστοασία (Κατερίνη), ΟΣ = Ὁρθόδοξος Σκέψις, Π = Ποιμὴν (Μυτιλήνη).

17. «Ὁ Προφήτης Ὡσηέ», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 258-259.
18. «Τὸ κήρυγμα τοῦ Ὡσηέ κατὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς πτώσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 272-273.
19. «Ὁ πόλεμος τοῦ Ὡσηέ κατὰ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἱερέων τοῦ Ἰσραήλ», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 287-288.
20. «Τὸ περὶ καταστροφῆς καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰσραήλ κήρυγμα τοῦ Ὡσηέ», ΑΝ, τ. ΜΣΤ' (1933), 324-328.
21. «Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 58-61.
22. «Ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 77-79.
23. «Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 90-93.
24. «Ἡ δρᾶσις τοῦ προφήτου Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 112-116.
25. «Ἡ ἀφετηρία τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσαίου», τ. ΜΖ' (1934), 132-134.
26. «Ὁ ἀγὼν τοῦ Ἡσαίου κατὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς του», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 174-176.
27. «Ἡ θετικὴ ὄψις τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 220-222.
28. «Τὸ περὶ καταστροφῆς καὶ λυτρώσεως τοῦ Ἰουδα κήρυγμα τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 245-247.
29. «Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἰουδα κατὰ τὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 262-264.
30. «Ὁ Μεσσίας κατὰ τὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 278-281.
31. «Νεώτεροι ἐκδοχαὶ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 291-294.
32. «Ἡ Θεολογία τοῦ Β' μέρους τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου», ΑΝ, τ. ΜΖ' (1934), 309-311.
33. «Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐβραϊκῆς λέξεως Terem ἐν τισὶ χωρίοις τῶν Ο'», Ε, τ. ΙΓ' (1935), 123-125.
34. «Αἱ προφητεῖαι τοῦ Ἀμώς» (μετάφρασις ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ) Π, τ. ΣΤ' (1938), 5-9, 30-34, 81-88, 101-109.
35. «Ἐπίκαιροι προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», Ε, τ. ΚΒ' (1945), 68-69.
36. «Δεῖ δὴ χρημάτων», Ε, τ. ΚΒ' (1945), 35-37.
37. «Αἱ προφητεῖαι τοῦ Μιχαίου», Π, τ. ΙΑ' (1946), 73-122.
38. «Ἐν δῶρον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας W. Land πρὸς τὸν Κύριλλον Λούκαριν», Ε, τ. ΚΓ' (1946), 47-48.
39. «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία», Ε, τ. ΚΔ' (1947), 9-10.
40. «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ κατοχῆς», Ε, τ. ΚΔ' (1947), 35-37.
41. «Εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ προγράμματος τῆς Σχολῆς τῶν Ἱεροκλήρων, Ἐξομολόγων καὶ Κατηχητῶν», Ε, τ. ΚΔ' (1947), 289-291.
42. «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς λειτουργίας της (1 Ἀπριλίου 1947-31 Μαρτίου 1948), Ε, τ. ΚΕ' (1948), 151-154, 167-169, 181-184.
43. «Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ε, τ. ΚΕ' (1958), 250-252.
44. «Ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Δαμασκηνὸς καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία», Ε, τ. ΚΣΤ' (1949), 234-236.
45. «Ἐκθεσις πεπραγμένων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κατὰ τὸ ἔτος 1948-49», Ε, τ. ΚΣΤ' (1949), 315-317, 333-336, 364-366, 383-387.
46. «Τὰ εὐαγγῆ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας», Ε, τ. ΚΖ' (1950), 377-379.
47. «Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Τυπογραφεῖον», Ε, τ. ΚΗ' (1951), 249-250.
48. «Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων Θεολόγων ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ε, τ. ΚΗ' (1950), 267-271.
49. «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1951», Ε, τ. ΚΘ' (1952), 9-12.
50. «Τὰ ἱερατικὰ συνέδρια καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία», Ε, τ. ΚΘ' (1952), 248-250.
51. «Τὸ ἐντευκτήριον τῶν ἱερέων», Ε, τ. ΚΘ' (1952), 348-350.
52. «Ὁ Ἐφημέριος καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία», Ἐφ., τ. Α' (1952), 3-5.
53. «Ἡ ἐπετηρὶς τῶν κληρικῶν», Ε, τ. Α' (1953), 8-10.
54. «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1952», Ε, τ. Α' (1953), 55-58.
55. «Ἡ ἐνοριακὴ ὀργάνωσις», Ε, τ. Α' (1953), 107-108.
56. «Τὰ τελετουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας» (Πέτρου πρεσβυτέρου), Ἐφ., τ. Α' (1953), 199-201.
57. «Τὰ ἱερὰ ἡσυχαστήρια», Ε, τ. ΛΑ' (1954), 318-319.
58. «Τὸ ἱεραποστολικὸν σῶμα», Ε, τ. ΛΒ' (1955), 13.
59. «Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Νοσοκομεῖον», Ε, τ. ΛΒ' (1955), 36-37.
60. «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1954», Ε, τ. ΛΒ' (1955), 65-67.
61. «Ἡ τελετουργικὴ ὁμοιομορφία», Ἐφ., τ. Δ' (1955), 7-9.
62. «Ὁ Ἀπόστολος», Ἐφ., τ. Δ' (1955), 132-134.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΛΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

Τὴν 24ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1969, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν θὴν πρωϊνήν, ἀπεβίωσεν ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Βασίλειος Βέλλας εὐρισκόμενος ἤδη ἐν οὐρανοῖς μεταξὺ τῆς χορείας τῶν Προφητῶν, τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων πάντοτε διαπρυσίως ἐκήρυξε καὶ πιστῶς ἐφήρμοσε ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ θλιβερὰ εἶδησις τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του μεταδοθεῖσα ἀνὰ τὸν θεολογικὸν κόσμον, ἐπληξε τοῦτον βαθύτατα, διότι ὁ ἐκλιπὼν ἐδημιούργησε κενὸν δυσαναπλήρωτον ὡς σοφὸς καθηγητὴς, ἐπιφανὴς ἐπιστήμων, ἐξαιρετὸς ἄνθρωπος καὶ κυρίως πιστὸς καὶ ἠγιασμένος χριστιανός.

Αὐτονόητον τυγχάνει ὅτι εἰς τὸ παρὸν βραχὺ σημεῖωμα δὲν προτίθεμαι νὰ ἀναλύσω συστηματικῶς καὶ ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ πλάτει τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀειμνήστου καὶ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου, καθ' ὅσον τούτου θὰ ἐπιληφθοῦν ἄλλοι εἰδικώτεροι. Σκοπὸς τοῦ παρόντος εἶναι νὰ ἐπισημάνω καὶ νὰ ἐξάρω χαρακτηριστικὰ τινα τῆς ζωῆς του, ἀποτελοῦντα ἐκ μέρους μου καὶ εὐλαβὲς μνημόσυνον πρὸς τὴν ὠραίαν καὶ εὐγενῆ μορφήν τοῦ διδασκάλου, τοῦ ὁποίου εἶχον τὴν τιμὴν νὰ διατελέσω βοηθὸς ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον δεκαετίαν. Ἐλπίζω δὲ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου νὰ ἐπανέλθω ἀργότερον παραθέτων περισσότερα ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ ἀειμνήστου περιστατικά.

-
63. «Ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ» (νεκρολογία), Ε, τ. ΛΓ' (1956), 34-36.
64. «Πρὸς τὸ Φῶς», ΟΕ, τ. Β' (1956), 1-2.
65. «Ἔτος εὐδοκίας Θεοῦ», ΟΕ, τ. Γ' (1957), 1-2.
66. «Εὐέλπιδες», ΟΕ, τ. Δ' (1958), 1-2.
67. «Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης», ΟΣ, τ. Α' (1958), 8-9, 19-21, 37-39.
68. «Ὁ νέος τύπος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς «Ριζαρείου Σχολῆς», ΟΣ, τ. Α' (1958), 26-27, 41-43, 55-57, 70-71.
69. «Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Παιδεία», ΟΣ, τ. Α' (1958), 82-83.
70. «Ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας», ΟΣ, τ. Α' (1958), 102-103.
71. «Τὰ δεκάχρονα τοῦ Ἰσραήλ», ΟΣ, τ. Α' (1958), 146-148.
72. «Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία», ΟΣ, τ. Α' (1958), 178-180.
73. «Βασίλειος Στεφανίδης» (ἐπικήδειος), ΟΣ, τ. Α' (1958), 227-228.
74. «Ἡ ἑορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας», ΟΕ, τ. Δ' (1958), 17-18.
75. «Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφῆτας τῆς Π. Διαθήκης» (λόγος λεχθεὶς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῆ 30ῆ Ἰανουαρίου 1959), ΟΣ, τ. Β' (1959), 39-44.
76. «Μία περὶ Ἐκκλησίας προφητεία τοῦ Ἡσαίου», ΟΣ, τ. Β' (1959), 100-101.
77. «Καὶ πάλιν περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως», ΟΣ, τ. Β' (1959), 115-116.
78. «Ἡ ἄλλη ὄψις», ΟΣ, τ. Β' (1959), 143-144.
79. «Πατριὰς Σχολή», ΟΣ, τ. Β' (1959), 158-159.
80. «Ἀρχὴ καὶ διαίρεσις τῶν προφητῶν», ΟΣ, τ. Β' (1959), 267-268.
81. «Ἀπολεσθεῖσα εὐκαιρία», ΟΣ', τ. Γ' (1960), 4-5.
82. «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν», ΟΣ', τ. Γ' (1960), 97-98.
83. «Ἡ Ριζαρείου Σχολή», ΟΣ, τ. Γ' (1960), 110-111.
84. «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐφημερίς», ΟΣ, τ. Γ' (1960), 157-158.
85. «Ἡ Παιδεία μας», ΟΕ, τ. ΣΤ' (1960), 57.
86. «Προσφώνησις ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ Ἱεράρχου Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου τοῦ Λεσβίου», Π, τ. ΚΖ' (1962).
87. «Ὁ Ἰσραηλιτικὸς Γάμος», ΛΠ, τ. 7 (1934), 149-153.
88. «Πρὸς τὴν Βηθλεέμ», ΛΠ, τ. 9 (1935), 102-104.
89. «Πῶς ἐνεδύοντο καὶ ἐκαλλωπίζοντο ἄνδρες καὶ γυναῖκες παρ' Ἰσραήλ», ΛΠ, τ. 9 (1935), 152-161.
90. «Ἐνας θαυμάσιος πολιτισμὸς πρὸ ἐξ χιλιάδων ἐτῶν—ὁ πολιτισμὸς τῶν Σουμερίων», ΛΠ, τ. 10 (1935), 3-22.
91. «Τὸ Ἰσραηλιτικὸν Πάσχα», ΛΠ, τ. 10 (1935), 167-170.
92. «Τάφοι καὶ ἐνταφιασμὸς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ χαλκοῦ ἐν Παλαιστίνῃ», ΛΠ, τ. 13 (1936), 314-319.
93. «Οἱ Φαρισαῖοι», ΛΠ, τ. 14 (1936), 199-202.

Χαρακτηριστικὸν τῆς διδασκαλίας του ἦτο σχεδὸν πάντοτε ἡ βίωσις τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένων και ἔνεκα τούτου ἡ μεταρσίωσις του.

Ἐνθυμοῦμαι λοιπὸν ὅτι ὅταν ἐδίδασκεν ἐρμηνείαν τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰερεμίου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν συμπαθῆ μορφήν του ἦτο εἷς τῶν προσφιλεστέρων εἰς τὸν Διδάσκαλον Προφητῶν, καὶ συγκεκριμένως τὸ Ἰερ. 6,9¹ τὸσον εἶχεν ἀποροφηθῆ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸσον εἶχε μεταρσιωθῆ, ὥστε ἔχων κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, δὲν ἀντελήφθη πρὸς στιγμὴν ὅτι τὰ φῶτα τῆς αἰθούσης διδασκαλίας εἶχον σβῆσει καὶ ἐξηκολούθει νὰ διδάσκη, προκαλῶν οὕτω τὸ διαφέρον καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν φοιτητῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ ἀπόλυτον ἡσυχίαν τὸν παρηκολούθουν. Ὅταν δὲ ἀργότερον τὸ ἀντελήφθη ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν γράφοντα εἶπε μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἀλλὰ τὸσον συμπαθῆ καὶ ἰσχνὴν φωνήν του: «Καράντζαλη, δῶσε φῶς».

Ἐκ τούτου λοιπὸν συνάγεται ὅτι τὴν ἐπιτυχίαν του ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τὴν ἐξήρτα κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῆς ὀλοφύχου συμμετοχῆς εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα.

1. Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου:

Τάδε λέγει ὁ Γιωαβὲ Σεβαὼθ:
Ξανατρύγησε, Ξανατρύγησε
ὡς εἰς τὸ ἀμπέλι (πράττου).
"Ἄλλη μιὰ φορὰ βάλῃ τὸ χέρι σου
ὡς ὁ τρυγητῆς εἰς τὰ κλήματα (κάμει).

Σχόλια:

Διὰ πρώτην φορὰν ἐναργῶς ἀποτυπῶνται δι' ὠραιοτάτης εἰκόνας τὸ ἔργον τοῦ προφήτου. Δὲν εἶναι ὁ προφήτης ἀπλῶς ὁ κήρυξ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μεγάλην μάζαν τοῦ λαοῦ. Δὲν εἶναι τὸ μηχανικὸν ἀπλῶς στόμα, τὸ ἀντιλαλοῦν ἀνὰ τὰς εὐρείας λαϊκὰς μάζας τὰς βουλάς τοῦ Θεοῦ. Ὁ προφήτης εἶναι ὁ ἀναζητητῆς ἐκάστου ἀνθρώπου, εἶναι ὁ ἐργάτης, ὁ ὁποῖος πορεύεται νὰ ἀναζητήσῃ καὶ εὕρῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἕκαστον ἀνθρώπον, δυνάμενον νὰ τὸν κατανοήσῃ, πρόθυμον νὰ δεχθῆ τὸ κήρυμά του, ἐπιδεκτικὸν διδασκαλίας. Ὁ προφήτης εἶναι ὁ ἀναζητητῆς ἐκάστης ψυχῆς. Ὡς ὁ τρυγῶν ἀναζητεῖ ἐπιμελῶς ὑπὸ τὰ φύλλα νὰ εὕρῃ ἐν τῷ ἀμπελῶνι τὰς σταφυλάς, οὕτω καὶ ὁ προφήτης ὀφείλει νὰ πορευθῆ πρὸς ἀναζήτησιν ψυχῶν. Πρῶτην φορὰν διατυπῶνται ἐνταῦθα τὸσον καθαρὰ, τὸσον ἀριστοτεχνικῶς ἡ ὑψηλῆ τῶ ὄντι διδασκαλία αὕτη. Ἄλλὰ καὶ ἄλλο τι ἐνταῦθα διὰ πρώτην φορὰν τὸσον ἰσχυρῶς τονίζεται, ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου. Θεὸς καὶ προφήτης εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἀμπελῶν εἶναι ἄκαρπος καὶ ὁμως ὁ προφήτης διατάσσεται νὰ εἰσελθῃ πάλιν. Καὶ μιὰ ἀκόμη κεκρυμμένη σταφυλὴ ἂν εὕρεθῆ καὶ εἰς ἀκόμη ἀνθρώπος ἂν κερδηθῆ εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς καταβληθέντας κόπους, νὰ ἀναπαύσῃ τὸν κουρασμένον καὶ ἀπελπιν προφήτην. Τόσον ἀξίαν ἔχει καὶ εἰς ἀκόμη ἀνθρώπος.

Καὶ ἐν ἄλλο μοῦ ἔρχεται τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τὴν μνήμην, τὸ ὁποῖον ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν διακρίνουσαν τὸν διδάσκαλον ἀπλότητα.

Εἰς ὅλους τοὺς παλαιοὺς φοιτητὰς τῶν ἐτῶν 1951-1955 καὶ ἰδίᾳ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι διέμενον εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (Μονὴ Πετράκη, Ἰασιῶν 1) εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸσον κατὰ τὴν παραμονὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἐορτῆς τῆς Ἁγίας καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας μετεβαίνομεν εἰς τὸ Ἱερὸν Προσκύνημα τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (Αἰγάλεω), ἐνθα κεῖνται τὰ ἰδρύματα τῆς Σχολῆς Διακονισσῶν καὶ τοῦ Οἴκου Φοιτητρίας. Ἐκεῖ ὁ ἀείμνηστος ἐκτὸς τῶν γενικῶν ὁδηγῶν καὶ κατευθύνσεων τὰς ὁποίας παρεῖχε πρὸς ὅλους τοὺς φοιτητὰς, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ πωλήσουν κερὰ ἢ τὸν βίον τῆς ἐορταζομένης ἁγίας ἢ νὰ ἐπιβλέψουν διὰ τὴν τάξιν ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῶν χώρων, ἐπεσκεπτετο προσωπικῶς καὶ κατ' ἰδίαν πολλοὺς τῶν φοιτητῶν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς διαφόρους θέσεις των παρακολουθῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ προσφερόμενον ἔργον των. Ἐνθυμοῦμαι λοιπὸν κάποτε εὐρεθεὶς πλησίον μου, ἐπειδὴ ἐθεώρει τὰ ἔργα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας προσωπικῆν του ὑπόθεσιν καὶ δημιουργημὰ ἰδικόν του καὶ εἶχεν ὄντως ἀφοσιωθῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι, συγκινημένος ἀπὸ τὰ κατακλύζοντα τὸν ἔξω τοῦ ναοῦ χώρον πλήθη, παραλλήλως πρὸς τὴν ἰδικήν μου φωνὴν ἠκούσθη καὶ τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ νὰ λέγῃ: «πάρτε χριστιανοὶ μου κερὰκια» καὶ δεικνύων τὴν βιογραφίαν τῆς μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας: «πάρτε, χριστιανοὶ μου, τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας».

Ἀσήμενον τὸ ἀνέκδοτον ἀλλὰ χαρακτηριστικὸν τῆς νοοτροπίας καὶ τῆς ἀπλότητος τοῦ καθηγητοῦ καὶ τοῦ ἐπιστήμονος κυρίως εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἓνα μάθημα καὶ ἓνα παράδειγμα διὰ τοὺς σημερινοὺς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι κλεισμένοι εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τῆς οἰκίας των ἢ τοῦ γραφείου των, μένουσιν μακρὰν τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν προβλημάτων των. Ἰδοὺ τὸ χρέος μας. Ἰδοὺ ἡ ἀποστολὴ καὶ τὸ ἔργον μας ὡς πνευματικῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἐκλιπὼν καθηγητῆς ἄς ἀποτελέσῃ δι' ἡμᾶς παράδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς.

Ἄρχιμ. ΤΙΤΟΣ ΚΑΡΑΝΤΖΑΛΗΣ

Ἐφημέριος Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Νείλου Πειραιῶς
πρ. βοηθὸς τῆς Ἐδρας τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α Τ Α

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνελθοῦσα ἐκτάκτως σήμερον 24ην Νοεμβρίου 1969, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10ην π.μ. ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ αὐτῆς

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

ἀκούσασα τοῦ Κοσμητοροῦ αὐτῆς καὶ ἐκδηλώσασα τὴν βαθυτάτην θλίψιν τῆς διὰ τὴν ἀπώλειαν διακεκριμένου συναδέλφου, ἐπιστήμονος διεθνούς κύρους καὶ προβολῆς, τιμήσαντος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην, τὴν Σχολὴν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ προσενεγκόντος πολυτίμους εἰς αὐτὸ ὑπηρεσίας, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως:

- 1) Ὅπως διακόψῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ διήμερον.
- 2) Ὅπως σύσσωμος ἡ Σχολὴ μετὰ τῶν φοιτητῶν παρακολουθήσῃ τὴν κηδείαν τοῦ μεταστάντος.
- 3) Ὅπως κατατεθῇ στέφανος εἰς τὴν σορὸν τοῦ ἐκλιπόντος.
- 4) Ὅπως ἀναρτηθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριῶν τῆς Σχολῆς ἢ εἰκὼν αὐτοῦ.
- 5) Ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν προσήμοντα λόγον ὁ καθηγητὴς τῆς Σχολῆς κ. Ἀ. Χαστούπης.
- 6) Ὅπως ἀποσταλῇ συλλυπητήριον γράμμα εἰς τὴν σύζυγον τοῦ μεταστάντος.
- 7) Ὅπως διατεθῇ κονδύλιον 5.000 δρχ. ὑπὲρ τῶν ἀπόρων φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ
- 8) Ὅπως δημοσιευθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὸν ἡμερήσιον Τύπον.

Ὁ Κοσμητὼρ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Τὸ Συμβούλιον Διευθυντῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνελθὼν ἐκτάκτως σήμερον Δευτέραν καὶ ὥραν 10.00 ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

τ. Γενικοῦ Δ/ντοῦ Ἀποστ. Διακονίας καὶ ἀκοῦσαν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ, καθηγητοῦ κ. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, εἰπόντος εὐφήμεως περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου τοῦ ἐκλιπόντος ὡς καὶ περὶ τῶν πολυτίμων καὶ πολυετῶν ὑπηρεσιῶν του ὑπὲρ τῆς θεμελιώσεως καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ ἱεραποστολικοῦ θεσμοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Ψ ἠ φ ἴ ζ ε ι

- 1) Νὰ παρακολουθήσῃ τὴν Νεκρώσιμον Ἱερὰν Ἀκολουθίαν ἅπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ Ὄργανισμοῦ.
- 2) Νὰ κατατεθῇ στέφανος ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἐκλιπόντος.
- 3) Νὰ ἀναρτηθῇ μεσίστιος ἢ σημαία ἐπὶ τριήμερον εἰς τὸ κεντρικὸν κτίριον τῆς Α.Δ.
- 4) Νὰ ἀποσταλῇ συλλυπητήριον γράμμα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐκλιπόντος.
- 5) Νὰ διατεθῇ ποσὸν 3.000 δρχ. ὑπὲρ τοῦ ταμείου ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς τῆς Α.Δ. διὰ τὴν δωρεὰν διάθεσιν χριστιανικῶν ἐντύπων εἰς σχολεῖα ἐπαρχιῶν, σκοπὸς ὑπὲρ οὗ εἶχε μοχθήσει ὁ ἐκλιπὼν, καὶ
- 6) Νὰ δημοσιευθῇ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.

Ὁ Γεν. Διευθυντὴς

Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. ΑΝΘΙΜΟΣ ΡΟΥΣΣΑΣ

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 24ην Νοεμβρίου 1969, τὸ Πολυμελὲς Συμβούλιον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, συνελθὼν ἐκτάκτως ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ἐκλεκτοῦ τέκνου τοῦ Ἰδρύματος, διατελέσαντος Διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν του καὶ ἐπὶ μακρὸν Συμβούλου — ἐκτελεστοῦ του

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΙΧ. ΒΕΛΛΑ

ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν προσφέραντος ἀπείρους καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἰδρυμα

Ἀποφασίζει

Νὰ ἀργήσουν τὰ Ἐκπαιδευτήρια καὶ Γραφεῖα τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας.

Νὰ συνοδεύσουν τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ οἱ Σύμβουλοι, τὸ διδακτικὸν καὶ διοικητικὸν προσωπικὸν τοῦ Ἰδρύματος καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ σπουδασταὶ αὐτοῦ.

Νὰ κατατεθῇ στέφανος.

Νὰ ἐκφραστοῦν τὰ συλλυπητήρια τοῦ Ἰδρύματος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.

Νὰ γίνῃ ἡ κηδεία δαπάναις τοῦ Ἰδρύματος.

Νὰ δημοσιευθῇ τὸ παρὸν διὰ τῶν ἐφημερίδων «Ἐλεύθερος Κόσμος», «Νέα Πολιτεία», «Βῆμα», «Ἀκρόπολις».

Τὸ ΠΟΛΥΜΕΛΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τοῦ Ἀνωτέρου Φροντιστηρίου καὶ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς συνελθὼν ἐκτάκτως σήμερον 24ην Νοεμβρίου ἐ.ξ. καὶ ὥραν 10ην π.μ. ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς,

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

μεγίστας ὑπηρεσίας προσενεγκόντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Παιδείαν καὶ τὴν Σχολὴν

Ἀποφασίζει:

- 1) Ὅπως διακοπῶσι τὰ μαθήματα μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας.
  - 2) Ὅπως τελεσθῇ θεία Λειτουργία καὶ Τρισάγιον ἐν τῷ ἐν Χαλανδρίῳ Παρεκκλησίῳ τῆς Σχολῆς.
  - 3) Ὅπως συμμετάσχῃ εἰς τὴν Νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν σύσσωμος ὁ Σύλλογος καὶ οἱ Ἱεροσπουδασταὶ Φροντιστηρίου καὶ Σχολῆς.
  - 4) Ὅπως ἐκφρασθῶσι τὰ συλλυπητήρια τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.
  - 5) Ὅπως κατατεθῇ στέφανος ἐπὶ τῆς σοροῦ.
  - 6) Ὅπως παραμείνῃ μεσίστιος ἢ σημαία τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐπὶ 3ῆμερον.
  - 7) Ὅπως προτείνῃ εὐσεβάστως εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ριζαρείου Σχολῆς τὴν καθιέρωσιν ὑποτροφίας εἰς μνήμην Βασιλείου Βέλλα καὶ
  - 8) Ὅπως δημοσιευθῇ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.
- Ἐν τῇ ἐν Χαλανδρίῳ Ριζαρείῳ Ἐκκλ. Σχολῇ τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 1969.

Ὁ Διευθυντὴς

Ἀρχιμ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Τὸ Δ.Σ. τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἀποφοίτων τῆς Ριζαρείου Σχολῆς μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ συγκινήσεως διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ ἐπιλέκτου μέλους αὐτοῦ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΕΛΛΑ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρώην Πρυτάνεως αὐτοῦ καὶ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, συγγραφέως ἐξαίρετων θεολογικῶν ἔργων, Διευθυντοῦ Ὁρησκυμμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, συνῆλθεν ἐκτάκτως εἰς συνεδρίαν καὶ ὁμοφώνως

ΑΠΕΦΑΣΙΣΕ

- 1) Νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ σύσσωμον τὸ Συμβούλιον.
  - 2) Ἐντὶ στεφάνου νὰ καταθέσῃ εἰς μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος δρχ. 500 ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σπουδαστῶν τῆς Ριζαρείου Σχολῆς.
  - 3) Νὰ ἀποστείλῃ συλλυπητήρια εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.
  - 4) Νὰ δημοσιευθῇ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.
- Ἐν Ἀθήναις τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1969.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΑΛΕΞ. ΣΑΝΤΑΣ

Ὁ Πρόεδρος

Σ. ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΩΡΑΪΤΟΥ

Τὴν 10 Ἰανουαρίου 1970 ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον, κατόπιν μακρᾶς καὶ βασανιστικῆς ἀσθενείας, ὁ ὀμότιμος καθηγητὴς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν Δημήτριος Μωραΐτης. Ἡ κηδεία τοῦ ἐκλιπόντος καθηγητοῦ ἐγένετο τὴν 11 Ἰανουαρίου. Τῆς Νεκρωσίου Ἀκολουθίας, ἣτις ἐτελέσθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος. Τὴν κηδεῖαν παρηκολούθησαν καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας καὶ πολλοὶ φοιτηταὶ καὶ φίλοι τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ.

Ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατέθεσεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Δημήτριου Μωραΐτου στέφανον ἐκ δάφνης ὁ Ἀντιπρύτανης αὐτοῦ κ. Ἀ ν δ ρ έ α ς Φ υ τ ρ ά κ η ς, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν κατέχεται ὑπὸ ὀδύνης, διότι ἐντὸς τῶν τελευταίων πέντε μόλις μηνῶν, διὰ τὰς δύο δὲ τελευταίας περιπτώσεις εἰς διάστημα μικρότερον τῶν ἑξ ἑβδομάδων, ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν τριῶν διακεκοιμένων Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς τοῦ Σχολῆς, τῶν ἀειμνήστων Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Βασιλείου Βέλλα καὶ Δημητρίου Μωραΐτου.

Ὁ Δημήτριος Μωραΐτης, τὸν ὁποῖον προπέμπομεν σήμερον εἰς τὴν αἰωνιότητα, ὑπῆρξε πιστῶς καὶ καρποφόρος ἐπὶ πέντε ὀλοκλήρους δεκαετηρίδας τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν ἀγωγὴν ὡς Καθηγητὴς ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδύσει καὶ ὡς Ὑφηγητὴς, ἐπικοινωνικὸς καὶ τακτικὸς Καθηγητὴς ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, καθ' ὅλον δὲ αὐτὸ τὸ μακρὸν διάστημα ἐκαλλιέργησε γονίμως τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ μάλιστα δύο δυσχερεῖς κλάδους αὐτῆς, τὰς λειτουργικὰς σπουδὰς καὶ τὴν χριστιανικὴν παιδαγωγικὴν.

Ἀγαπητὴ κύριε Συνάδελφε, τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, συμμετέχον ὀλοφύχως εἰς τὸ βαρὺ πένθος τῆς τροφῆς σου Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς οἰκογενείας σου, καταθέτει δι' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς σοροῦ σου στέφανον ἐκ δάφνης ὡς δεῖγμα μικρὸν τῆς βαθείας εὐγνωμοσύνης του διὰ τὴν ἀξιόλογον προσφορὰν σου εἰς τε τὸ διδακτικὸν καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ἔργον. Πάντες ἡμεῖς οἱ Συνάδελφοι καὶ φίλοι σου, ἀσφαλῶς δὲ καὶ οἱ πολυπληθεῖς μαθηταὶ σου, θά ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὸν διακρινόμενον διὰ τὴν βαθεῖαν του εὐλάβειαν καὶ τὴν πηγαίαν του εὐγένειαν, ἀφρωσιωμένον δὲ εἰς τὸ ἔργον του Καθηγητὴν καὶ ἐπι-

Ὁ ἀειμνήστος Καθηγητὴς Δημήτριος Ν. Μωραΐτης
(1896 - 1970)

στήμονα, ὁ ὁποῖος εἰς ἐποχὴν τόσον τεταραγμένη καὶ ἐριστικὴν ἀπετέλει ὄντως ἐξαιρετον ὑπόδειγμα χριστιανικῆς πραότητος, διαλλακτικότητος καὶ κλωσύνης.

Γαῖαν ἔχοις ἐλαφρὰν!».

Ἀκολουθῶς, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Μπόνης, καταθέτων στέφανον ἐπὶ τοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ, εἶπεν ὅτι καταθέτει τοῦτον ἐκ μέρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὡς ἐλάχιστον δεῖγμα ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ βαθείας εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ διδακτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον σεβαστοῦ καθηγητοῦ αὐτῆς καὶ ἐξαιρέτου ἀνθρώπου Δημητρίου Μωραΐτου.

Μετὰ ταῦτα, κατ' ἀπόφασιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Εὐάγγελος Δ. Θεοδωροῦ, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Μετὰ βαθύτατης ὁδύνης ἡ ἐνιαία οἰκογένεια τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης προσπέμπει σήμερον εἰς τὴν τελευταίαν ἐπὶ γῆς κατοικίαν καὶ ἀνάπαυσιν τὸ σκῆνωμα τοῦ μετὰ μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἀσθένειαν ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον Δημητρίου Μωραΐτου, ὅστις ἦτο Ὁμότιμος Καθηγητῆς ἀμφοτέρων τῶν Σχολῶν τούτων.

Ὁ Δημήτριος Μωραΐτης, ὅστις ἐγεννήθη τὸ 1896 ἐν τῇ ἐλληνικῇ πρωτευούσῃ, κατήγετο ἐκ μητρὸς ἀνηκούσης εἰς πλουσίαν ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἦτο υἱὸς καὶ ἔγγονος διακεκριμένων ἱατρῶν. Ἄν καὶ εἶχε πάσας τὰς προϋποθέσεις διὰ μίαν ἐκ πρώτης ὄψεως λαμπροτέραν κατὰ κόσμον σταδιοδρομίαν, ἐν τούτοις, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ιδεωδῶν, ἐτρόπη εἰς σπουδὴν τῆς ἱεραῆς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας, φοιτήσας ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετὰ ταῦτα κατὰ τὰ ἔτη 1926-1929 εἰδικεύθη εἰς τὰ Παιδαγωγικὰ καὶ τὴν Πρακτικὴν Θεολογίαν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Μονάχου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς προσφερθείσας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ὑπηρεσίας, ὁ Δημήτριος Μωραΐτης κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς Καθηγητῆς Μέσης Ἐκπαιδευσεως, ἐν συνεχείᾳ ὡς Καθηγητῆς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης καὶ μετὰ ταῦτα ὡς Καθηγητῆς τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ εἰς Διδάκτορα ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκλογή αὐτοῦ ὡς Ὑφηγητοῦ παρὰ τῇ ἔδρᾳ τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τῷ 1939 διωρίσθη Ἐπικουρικός Καθηγητῆς παρὰ τῇ αὐτῇ ἔδρᾳ. Τῷ 1942, ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, διωρίσθη ἐν αὐτῇ ὡς Τακτικός Καθηγητῆς παρὰ τῇ ἔδρᾳ τῆς Ὁμιλητικῆς καὶ Λειτουργικῆς. Ἐπανεπιλημμένως διετέλεσε Κοσμητῶν τῆς αὐτῆς Σχολῆς. Τῷ 1959 μετεκλήθη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὡς Τακτικός Καθηγητῆς τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, διετέλεσε δὲ Κοσμητῶν τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1962-1963.

Ὁ Δημήτριος Μωραΐτης ἐγένετο γνωστός καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, μετασχὼν διεθνῶν συνεδρίων εἰς Ὁσλο, Ἀμστερνταμ, Ἐβανστον, Νταβός, Χέρρεναλμπ καὶ Παρισίους. Ἐπίσης διετέλεσε μέλος τοῦ «Παρνασσῶ», τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας», καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν.

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἢ ἀναλύσωμεν τὰς ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς ἐργασίας αὐτοῦ, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς πάντας τοὺς ἐπὶ μέρους κλάδους τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, ἦτοι τὴν Κατηχητικὴν ἢ Θεωρίαν τοῦ χριστιανικοῦ μορφωτικοῦ ἔργου, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ρητορικὴν, τὴν Λειτουργικὴν καὶ τὴν Ποιμαντικὴν. Ὁ καθηγητῆς Μωραΐτης

πρὸ πάντων διεκρίθη διὰ τὰς ψυχολογικὰς καὶ πειραματικὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ τῆς θρησκευτικότητος τῆς μαθητικῆς νεολαίας, διὰ τὰς πρωτοτύπους μελέτας του περὶ τῶν κυρίων μορφῶν τοῦ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου καὶ ἰδίως τῆς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, ὡς καὶ διὰ τὴν προβολὴν τῶν ἀρχῶν τῆς καθ' ὅλου Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῶν κηρυκτικῶν καὶ παιδαγωγικῶν θησαυρῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ κατ' ἔσοχὴν διέκρινε τὸν καθηγητὴν Μωραΐτην καὶ ἐδημιούργει τὸ εἰδοποιὸν γνώρισμα τῆς εὐγενοῦς προσωπικότητός του ἦτο ἡ γνησία λεπτότης καὶ ἀριστοκρατικότης τῶν τρόπων του, τὸ ὅτι, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ θεῖος Ἰάκωβος, (ἐδείκνυν ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραύτητι σοφίας) (Ἰάκ. γ', 13), τὸ ὅτι οὐδέποτε εἶχε («ζῆλον πικρὸν καὶ ἐριθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ») (Ἰάκ. γ', 14), τὸ ὅτι πάντοτε εἰς τοὺς συναδέλφους καὶ τοὺς φοιτητάς του προέβαλλε διὰ τοῦ παραδείγματός του τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ («ἀνωθεν σοφία») εἶναι «εἰρημική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους» (Ἰάκ. γ', 17).

Ὁ Δημήτριος Μωραΐτης ἀπέφευγε τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου ἢ μίαν προετώδη ζωὴν καὶ δρᾶσιν. Ἐπιμελῶς ἔμενε μακρὰν πάσης ψυχολογικῆς ἐντάσεως. Αἱ ἐκδηλώσεις του οὐδέποτε ὁμοιάζον πρὸς τὸν ὑετὸν ἢ τὴν χάλαζαν ἢ τὴν βίαιαν προὴν, ἀλλ' εἶχον πάντοτε κάτι ἐκ τῆς ἀπαλότητος τῆς αἶρας καὶ τῆς λεπτῆς δρόσου, κάτι ἐκ τῆς γοητείας τῆς σιγαλῆς ποτιστικῆς βροχῆς.

Ἐπὶ πλέον ὁ Μωραΐτης ἦτο πιστὸς εἰς τὰς φιλίας του καὶ εὗρισκε καταφύγιον εἰς τὰς τέρφεις τῆς ἡρέμου ζωῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν μεταρπίωσιν εἰς τὰς σφαιράς τῆς μουσικῆς, τὴν ὁποίαν ἠγάπα περιπαθῶς. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἔπαιζεν ἄριστα βιολί, τὸ ὁποῖον καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ἦτο ὁ ἀχώριστος σύντροφός του. Μὲ ὀδύνην ἠναγκάσθη νὰ τὸ ἀποχωρισθῆ, ὅταν ἔπαθεν ἡμιπληγίαν. Ἦδη κατὰ τὴν περίοδον τῶν σπουδῶν του ἐν Βερολίνῳ ἔπαιζε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ μουσικὸν ὄργανον ὡς μέλος τῆς πανεπιστημιακῆς ὀρχήστρας. Ὁ Μωραΐτης, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Μέγας Βασίλειος, ἠγάπα «τὴν ἀμείνω τε καὶ εἰς ἀμείνων φέρουσαν» μουσικὴν, ἢ ὅποια εἶναι («γαλήνη ψυχῆς, βραβευτῆς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν») καταστέλλουσα. Ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του ἔλαμπε διὰ τῆς ἀρετῆς τῆς ὑπομονῆς καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς μακρᾶς καὶ βασανιστικῆς ἀσθενείας του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἔζη σχεδὸν ἐν μονώσει, προσφεύγων ὅτε μὲν εἰς τὴν παρηγορίαν τοῦ ἡμερολογίου του, ὅτε δὲ εἰς τὴν παραμυθίαν τῆς Θεῆς Κοινωνίας, πρὸς τὴν ὁποίαν, ὡς κάποις ἦτο δυνατόν, ἐστρέφετο ὡς ἡ διψῶσα ἔλαφος εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. Καὶ ὀλίγας μόλις ὥρας πρὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του ἐδέχθη τὸ «φάρμακον τῆς ἀθανασίας» μετ' ἐκδήλου νοσταλγίας καὶ προσμονῆς. Ἐκοινώνησε τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου μετ' ἐκδηλώσεις ἄκρας κατανύξεως καὶ εὐλαβείας καὶ τοιουτοτρόπως γαλήνιος παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὰς

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

(1896-1970)

I. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὴν 10ην Ἰανουαρίου ἐ. ἔ., κατόπιν ὀλιγομέρου ἀσθενείας, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Δημήτριος Νικολάου Μωραΐτης. Ἡ κηδεία τοῦ μεταστάντος ἐγένετο τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης (Κυριακῆ 11 Ἰανουαρίου) ἐν τῷ Ἱερῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν. Τὸν νεκρὸν προσεφώνησαν ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου ὁ Ἀντιπρύτανης καθηγητὴς κ. Ἀνδρέας Φυτράκης καὶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καθηγητὴς κ. Κων/νος Μπόνης. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ ἐν τῇ Ἐδρᾷ τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας διάδοχος τοῦ ἀειμνήστου καθηγητῆς κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου. Ἐτάφη ἐν τῷ Α΄ Νεκροταφείῳ.

Ὁ Καθηγητὴς Μωραΐτης ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1896. Ὁ πατὴρ του Νικόλαος ἦτο ἀρχίατρος τῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς (καὶ ὁ πάππος του ἦτο ἰατρός), ἡ δὲ μήτηρ του Μαρία, τὸ γένος Ψύλλα, κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ 1946 ἐνυμφεῦθη τὴν Βασιλικὴν Τσεμπελῆ.

Μετὰ τὴν στοιχειώδη καὶ ἐγκύκλιον μόρφωσιν του ἐσπούδασε Θεολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τοῦ 1918. Κατὰ τὸ διάστημα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1926-1929 ἐσπούδασεν εἰς τὰς Θεολογικὰς καὶ Φιλοσοφικὰς Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων Βερολίνου καὶ Μονάχου.

Ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1930 εἰργάσθη ὡς καθηγητὴς εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν. Ἐν συνεχείᾳ ὑπηρέτησεν ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1930-1932, εἶτα δὲ ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολείῳ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐπὶ μίαν 10ετίαν (1932-1942). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς 10ετοῦς ταύτης ὑπηρεσίας του ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ ἰδιαιτέρως τὰ προβλήματα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν θρησκευτικότητα τῶν μαθητῶν καὶ εἰς

τὴν διδακτικὴν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν. Καρπὸς τῆς μελέτης ταύτης, ὡς καὶ τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν του, ὑπῆρξαν αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰ ἀνωτέρω θέματα ἐργασίαι τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ, ἐν πολλοῖς πρωτότυποι (βλέπε ταύτας κατωτέρω, Γ').

Τὸ 1933 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Θεολογίας διὰ τῆς εὐσυνόπτου μὲν ἀλλ' ἀξιολόγου ἐργασίας του: «Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κηρύγματος καὶ οἱ προσδιορίζοντες αὐτὸ παράγοντες». Ἐνταῦθα ἐξετάζονται κατὰ τρόπον πρωτότυπον, πλὴν τῶν ἄλλων, τὸ ἀκροατήριον καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ κηρύττοντος ὡς προσδιοριστικοὶ παράγοντες τοῦ εἶδους καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ κηρύγματος.

Τὸ 1936 ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ἐξέλεξε τὸν Δημήτριον Μωραΐτην ὑφηγητὴν τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας. Μετὰ τριετίαν, τὸ 1939, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἐπικουρικὸς Καθηγητὴς τῆς ἰδίας Ἐδρας.

Ἰδρυθεῖσης τὸ 1942 τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, διωρίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ἐδρας τῆς Λειτουργικῆς καὶ Ὀμιλητικῆς. Διετέλεσε πρῶτος Κοσμήτωρ τῆς νεοϊδρυθεῖσης Θεολογικῆς Σχολῆς (καὶ ἐπανειλημμένως μετὰ ταῦτα).

Τὸ ἔτος 1959 μετεκλήθη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ὡς τακτικὸς Καθηγητὴς εἰς τὴν κενὴν Ἐδραν τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας (Λειτουργικῆς, Ὀμιλητικῆς καὶ Κατηχητικῆς), διαδεχθεὶς τὸν ἀποχωρήσαντα λόγῳ ὀρίου ἡλικίας καθηγητὴν κ. Παναγιώτην Τρεμπέλαν. Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1962-1963 διετέλεσε Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1967 ἐξῆλθε τῆς ἐνεργοῦς ὑπηρεσίας, λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, γενόμενος ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (ἀπὸ τοῦ 1959 ἦτο ὁμότιμος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης).

Μετέσχε τοῦ Α΄ Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ὅπερ συνεκλήθη τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Ἀμίλλια Ἀλιβιζάτου ἐν Ἀθήναις τὸ 1936, τῶν διεθνῶν Συνεδρίων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (Ὁσλο 1947, Ἀμστερνταμ 1948, Ἐβανστον 1954, Νταβὸς 1955, Χέρρεναμπ 1956), ὡς καὶ τοῦ Λειτουργικοῦ Συνεδρίου τῶν Παρισίων τὸ 1953. Μετέσχεν ἐπίσης ἐνεργῶς, ὡς Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τοῦ ἐν Ἀθήναις συνελθόντος Γ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου (1-3 Ἰουνίου 1963), εἰς τὸ ὅποσον καὶ εισηγήθη τὸ θέμα τῆς ἀναδιαρθρώσεως τοῦ προγράμματος τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῇ Στοιχειώδει καὶ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει (βλέπε κατωτέρω, Γ').

Ὁ ἀειμνήστος Καθηγητὴς ὑπῆρξε μέλος τοῦ Φι-

χειρας τοῦ εὐσπλαγγνοῦ Θεοῦ, ἀναμένων ἐν ἐλπίδι τὴν ἀνάπανσίν του ἐν τόπῳ ἀναψύξεως.

Θεομοιότη ἐστὶν ἡ εὐχὴ πάντων τῶν συναδέλφων καὶ μαθητῶν του, ὡς καὶ πάντων τῶν παρισταμένων, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τὸν μὲν πρὸς Αὐτὸν ἐκοιμήσαντα σεβαστὸν συνάδελφον τάξῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως αἰωνίως ἐν σκηναῖς δικαίων, εἰς δὲ τοὺς οἰκίους αὐτοῦ χάριση τὴν ἰδικὴν Του ἀληθῆ παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν.

Αἰωνία ἔστω ἡ μνήμη Αὐτοῦ! ».

Ὁ ἀειμνήστος καθηγητὴς Δημήτριος Μωραΐτης ἐτάφη εἰς τὸ Α΄ Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν.

λογικῶς Συλλόγου «Παρνασσός», τῆς «Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας» καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν. Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Φοίνικος. Ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ξένων γλωσσῶν (Γερμανικῆς, Γαλλικῆς, Ἀγγλικῆς) ἐβοηθεῖτο εἰς τὰς μελέτας του. Ἦτο λάτρης τοῦ ὄραίου καὶ τῆς κλασσικῆς μουσικῆς (ἐπαίξε θαυμάσια βιολί).

Ἐκ φύσεως εὐγενῆς καὶ γαλήνιος χαρακτήρ, ἐγνώριζε νὰ τιμᾷ τὴν ἀληθῆ φιλίαν. Ἠγάπα ὅλους ἰδιαίτερος τοὺς νέους, διὰ τὴν πρόοδον τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε μέγα μέρος τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων. Πιστὸν τέκνον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετείχεν ἐνεργῶς τοῦ λατρευτικοῦ αὐτῆς βίου.

II. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Αἱ μέχρι τοῦδε δημοσιευθεῖσαι μελέται τοῦ Καθηγητοῦ Δημητρίου Ν. Μωραΐτου ἀναφέρονται καὶ εἰς τοὺς τρεῖς κλάδους τῆς Ἑδρας τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μίαν 35ετίαν ὡς ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος ἐθεράπευσε.

Παρέχομεν κατωτέρω, κατὰ χρονολογικὴν σειράν, τὰς αὐτοτελῶς ἐκδοθείσας ἐργασίας τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ. Δὲν ἀναγράφονται ἐνταῦθα πλεῖστα ἄρθρα του, λειτουργικοῦ κυρίως περιχομένου, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς διαφόρους Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ Λεξικά (π.χ. «Θρησκευτικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἡλίου», «Ἐγκυκλοπαιδείαν Πάπυρος - Λαρούς»), ὡς καὶ εἰς διάφορα περιοδικά.

Α'. Λειτουργικῆς.

1. Ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Εἰσαγωγή. Ἀθήναι 1937. (Ἡ περὶ τῆς λειτουργίας ἀρχαία παράδοσις. Διάρθρωσις καὶ διάδοσις αὐτῆς. Χειρόγραφα καὶ ἐκδόσεις).
2. Ἡ λειτουργία Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου. Εἰσαγωγή (ἀνάτυπον). Ἀθήναι 1939. (Ἡ περὶ τῆς λειτουργίας παράδοσις. Γνησιότης κ.λ.π.).
3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Λειτουργικὴν καὶ τὰς λειτουργικὰς σπουδὰς. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολ. Σχολῆς Θεσ/νίκης). Θεσσαλονίκη 1950. (Νέαι τινὲς ἀπόψεις περὶ τῆς σχέσεως πρὸς τὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ τῶν κλάδων τῆς Λειτουργικῆς).
4. Οἱ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων Ἑλληνικοὶ λειτουργικοὶ κώδικες. Ἀθήναι 1953. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», τόμος ΚΔ'. Πλήρης κατάλογος μετὰ παρατηρήσεων).
5. Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Θεσσαλονίκη 1955. (Πρωτότυπος ἐργασία, βασιζομένη ἐπὶ τῶν λειτουργικῶν κωδίκων. Ἐξελικτικὰ στάδια τῆς λειτουργίας. Συγγραφεὺς, τόπος καὶ χρόνος συντάξεως).

6. La Messe des Présanctifiés (M.P.). Ἀθήναι 1955. (Ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Πεπραγμένων τοῦ Θ' Διεθνoῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου Θεσσαλονίκης», τόμος Β').

7. Ἡ ἀρχαιότερα γνωστὴ μορφή τῶν λειτουργιῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου (Κῶδιξ Barberini). Ἀθήναι 1957. (Σύγκρισις πρὸς ἕτερα ἀρχαία χειρόγραφα. Ἀλληλεπιδράσεις τῶν λειτουργιῶν τούτων. Ὑπὸ τὸ κείμενον apparatus criticus).
8. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς Χριστιανικῆς λατρείας (λιθόγραφον). Ἀθήναι 1960. (Κριτικὴ ἔρευνα τῶν πηγῶν, κυρίως χάριν τῶν φοιτητῶν).
9. Ἐορτολογία, τεῦχος Α'. Ἀθήναι 1960 (πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις).
10. Ἱστορία τῆς χριστιανικῆς λατρείας (α'-δ' αἰών). Ἀθήναι 1964.
11. Ἐπίτομος Λειτουργικῆ. Μέρος Α' Γενικόν. Ἀθήναι 1966.

Β'. Ὀμιλητικῆς.

12. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κηρύγματος καὶ οἱ προσδιορίζοντες αὐτὸ παράγοντες. Ἀθήναι 1933.
13. Ἱστορία τῆς Χριστιανικῆς ρητορείας (λιθόγραφον). Θεσσαλονίκη 1947. Οἱ τρεῖς πρῶτοι αἰῶνες (μετὰ κειμένων).
14. Τὸ κήρυγμα ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Θεσσαλονίκη 1958. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολ. Σχολῆς Θεσ/νίκης).
15. Ἡ ὁμιλία καὶ ὁ λόγος. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις. Ἀθήναι 1958. (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τμητικοῦ τόμου Ἀμίκα Ἀλιβιζάτου).
16. Ἐπίτομος Ὀμιλητικῆ. Ἀθήναι 1961 (λιθόγραφον, χάριν τῶν φοιτητῶν).

Γ'. Κατηχητικῆς—Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς.

17. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν νέων μας. Ἐν Ἀθήναις 1931. (Μικρὰ ἐργασία θεωρητικῆς φύσεως).
18. Οἰκογένεια καὶ Ἀγωγή. Θεσσαλονίκη (1931) Ἐκδοσις τοῦ Συλλόγου Γονέων «ἡ Δράσις», ἐν τῇ σειρᾷ «Διαλέξεις», Α', ἀριθ. 2.
19. Θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή. Ἀθήναι 1935. (Α' Ἱστορικὸν τμήμα. Β' Ψυχολογικὸν καὶ φιλοσοφικὸν τμήμα. Γ' Παιδαγωγικὴ καὶ Διδακτικὴ. Παράρτημα Α': Κείμενα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς. Παράρτημα Β': Ψυχολογικαὶ ἔρευναι. Παράρτημα Γ': Ἐργασίαι τῶν μαθητῶν τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου).
20. Τὸ πρόβλημα τῶν Θρησκευτικῶν εἰς τὰ Σχολεῖα. Διδακτικὴ ὕλη καὶ πρόγραμμα. Ἐν Ἀθήναις 1935.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α Τ Α

Ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνελθοῦσα σήμερον τῇ 10ῇ Ἰανουαρίου 1970, ἡμέρα Σαββάτου καὶ ὥρα 10η π.μ. ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΜΩΡΑ-ΓΙΤΟΥ

ἀκούσασα τοῦ Πρυτάνεως καὶ τὴν βαθυτάτην θλίψιν αὐτῆς ἐκδηλώσασα διὰ τὴν ἀπώλειαν διακεκριμένου ἐπιστήμονος καὶ ἀνθρώπου ἐξαιρετοῦ ἤθους, πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας προσενεγκόντος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ψηφίζει ὁμοφώνως τὰδε:

α) Νὰ ἀναρτηθῇ μεσίστιος ἡ σημαία τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ τριήμερον.

β) Νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ ὁ Πρύτανης, ἡ Σύγκλητος, οἱ καθηγηταὶ καὶ ἀντιπροσωπεῖα φοιτητῶν.

γ) Νὰ ἀργήσῃ τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας αὐτοῦ.

δ) Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ θανόντος ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

ε) Νὰ κατατεθῇ στέφανος ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ μεταστάντος ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου.

στ) Νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν προσήκοντα λόγον ἐκπρόσωπος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

ζ) Νὰ σταλῇ συλλυπητήριον γράμμα πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος.

Ὁ Πρύτανης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνελθοῦσα ἐκτάκτως σήμερον 10ην Ἰανουαρίου 1970, ἡμέραν Σάβ-

βατον καὶ ὥραν 9ην π.μ. ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ αὐτῆς

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΩΡΑ-ΓΙΤΟΥ

ἀκούσασα τοῦ Κοσμήτορος αὐτῆς καὶ ἐκδηλώσασα τὴν βαθυτάτην θλίψιν τῆς διὰ τὴν ἀπώλειαν διακεκριμένου συναδέλφου, τιμῆσαντος καὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν ἐλληνικὴν ἐπιστήμην, τὴν Σχολὴν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ προσενεγκόντος πολυτίμου εἰς αὐτὸ ὑπηρεσίας, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως:

1) Ὅπως διακόψῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ μίαν ἡμέραν.

2) Ὅπως σύσσωμος ἡ Σχολὴ μετὰ τῶν φοιτητῶν παρακολουθήσῃ τὴν κηδείαν τοῦ μεταστάντος.

3) Ὅπως κατατεθῇ στέφανος εἰς τὴν σορὸν τοῦ ἐκλιπόντος.

4) Ὅπως ἀναρτηθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδρίων τῆς Σχολῆς ἡ εἰκὼν αὐτοῦ.

5) Ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν προσήκοντα λόγον ὁ καθηγητὴς τῆς Σχολῆς κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου.

6) Ὅπως ἀποσταλῇ συλλυπητήριον γράμμα εἰς τὴν σύζυγον τοῦ μεταστάντος.

7) Ὅπως διατεθῇ κονδύλιον 1.000 δρχ. ὑπὲρ τῶν ἀπόρων φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ

8) Ὅπως δημοσιευθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὸν ἡμερήσιον Τύπον.

Ὁ Προκοσμητῶρ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΑΣΤΟΥΠΗΣ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρίας συνελθὼν ἐκτάκτως σήμερον ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου τοῦ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΩΡΑ-ΓΙΤΟΥ

ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διατελέ-

21. Ἐρευναι ἐπὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν μαθητῶν. Ἀθήναι 1936. (Πρωτότυποι ψυχολογικαὶ ἔρευναι).
22. Μία ἀρχαία χριστιανικὴ παιδαγωγικὴ πραγματεία. (Ἡ ἀποδιδόμενη εἰς τὸν Χρυσόστομον «περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεῖς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα»). Ἀθήναι 1939. (Ἐξετάζεται ἰδιαιτέρως τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος).
23. Χρυσοστόμου — Παιδαγωγικά (ἔκδοσις «Παπύρου»). Ἀθήναι 1940. (Εἰσαγωγή, κείμενον καὶ μετάφρασις τῆς προηγουμένης πραγματείας, μετὰ τινῶν ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων).
24. Ἡ γνησιότης τῆς πραγματείας «Περὶ κενοδοξίας κλπ.». Νεῖα παρατηρήσεις καὶ ἀπάντησις εἰς ἐπικρίσεις. Ἀθήναι 1948.
25. Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων ὡς κατηχητὴς καὶ παιδαγωγικός. Θεσσαλονίκη 1949.
26. Ἱστορία τῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς. Τεῦχος Α'. Προχριστιανικοὶ χρόνοι. Θεσσαλονίκη 1956.
27. Αἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν. Ἀθήναι 1959. (Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις αὐτῶν).
28. Παιδαγωγικαὶ ἰδέαι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἀθήναι 1962 (β' ἔκδοσις 1968). Λόγος ἐν τῷ Παν/μίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.
29. Ἀναδιάρθρωσις τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμμα-

τος τῶν Θρησκευτικῶν. Ἐν Ἀθήναις (1963). Ἀνάπτυγον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τοῦ Γ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου 1-3 Ἰουνίου 1963.

30. Ἐρευναι ἐπὶ τοῦ κύκλου τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων παιδῶν 6-8 ἐτῶν. Ἀθήναι 1964.
31. Χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ψυχολογικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἐφήβου. Ἀθήναι 1964.
32. Ἡ μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδιοῦ. Ἀθήναι 1967.

Δ'. Ἔτεροι ἐργασιαί.

33. Ἐσωτερικὴ Ἱεραποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἀνακοίνωσις εἰς τὸ Α' Συνέδριον Ὁρθοδόξου Θεολογίας). Ἀθήναι 1937. Τὸ αὐτὸ γερμανιστί: Aus der inneren Mission der Orthodoxen Kirche Griechenlands. Athen 1938.
34. Ἐργασία καὶ ἐπάγγελμα κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον. Θεσσαλονίκη 1948.
35. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ ἐποχὴ μας. Θεσσαλονίκη 1957.
36. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ποιμαντικὴν. Ἀθήναι 1961 (λιθόγραφον, χάριν τῶν φοιτητῶν).
37. Χριστιανικὸς ἀνθρωπισμὸς καὶ τεχνικὴ. Ἀθήναι 1961. (Ἐκδοσις Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρίας, ἀριθ. 9).

EMMANOÛHA I. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δρ. Θ.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Τὴν 5 Φεβρουαρίου, παραμονὴν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐτελέσθη εἰς τὸν ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν πανηγυρικὸς Ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Συνέδρων. Τὸν Ἑσπερινὸν παρηκολούθησαν οἱ ἐφημέριοι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ πυκνὸν πλῆθος πιστῶν. Κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν ὠμίλησεν ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασίλειος Δευντάκης.

Τὴν 6 Φεβρουαρίου, ἐορτὴν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ἐτελέσθη εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης πανηγυρικὴ Συνοδικὴ Λειτουργία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας Δογματικῶν καὶ Συμβολικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρέας Θεοδώρου ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Σεπτὸν Ἱερατεῖον,
Κύριοι Καθηγηταὶ καὶ ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,
Ἐδσεβῆς Ἐκκλησίασμα,

Ἡ 6η Φεβρουαρίου εἶναι ἡ ἡμερομηνία, τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἡμῶν ὠρίσεν εἰς μνήμην Φωτίου τοῦ Μεγάλου. Δι' ὃ καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἀγαλλομένῳ ποδὶ καὶ σκιρτώσῃ καρδίᾳ, προσήλθομεν εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον Ναόν, ἵνα, ἐν ἱεροπρεπεῖ καὶ κατανυκτικῷ καὶ ἡσυχίῳ μοναστικῷ περιβάλλοντι, τιμήσωμεν τὸν εορταζόμενον Ἅγιον, ὅστις, διαγράψας τροχῶν αἰγλήσσαν καὶ λαμπροφόρον ἐν τῷ πνευματικῷ στερεώματι τῆς Ἐκκλησίας, κατέστη ἀστήρ παμφαῆς καὶ πολύφωτος, ἀποστίλων τὴν θεσπεσίαν μαρμαρυγὴν καὶ τὸ ἀείζωον πνευματικόν

σαντος ἐπὶ τριετίαν μέλους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας καὶ παρασχόντος πολυτίμους εἰς αὐτὴν ὑπηρεσίας, ψηφίζει ὁμοφώνως τὰ κάτωθι:

- 1) Ὅπως παρακολουθήσῃ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τὴν κηδεῖαν τοῦ μεταστάντος.
- 2) Ὅπως διαθεοῦν ἀντὶ στεφάνου καὶ εἰς μνήμην του δραχμαὶ 2.000 ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ.
- 3) Ὅπως ἀποσταλοῦν συλλυπητήρια γράμματα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἐκδημήσαντος καὶ
- 4) Ὅπως δημοσιευθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1970.

Ὁ Πρόεδρος

ΚΩΝΣΤ. Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΝΟΥΑΡΟΣ

κάλλος τῆς Ὁρθοδοξίας, καταλάμπων δὲ τοῖς ἑαυτοῦ μεγαλείοις, ἐν οἷς ἐθανάστωσεν αὐτὸν ὁ Κύριος, ἅπαν τὸ οἰκουμενικὸν πλήρωμα τῆς γεραρᾶς καὶ σεπτῆς ἡμῶν Μητρὸς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ ἱερὰ μνήμη τοῦ Φωτίου συνεδέθη πρὸς στιγμὰς ἐξόχως κοσίμους καὶ χαλεπὰς διὰ τε τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἡμῶν. Συνεδέθη ἡ μνήμη αὐτοῦ πρὸς τὸ θλιβερόν Σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἢ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀπόσχισην τῆς ἐν τῇ Δύσει Παπικῆς Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ ἐνιαίου κορμοῦ τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπισυμβᾶσαν ὑπερμεσοσύνης τῆς Θ' μ.Χ. ἑκατονταετίας. Τὸ πελώριον ἡθικὸν ἀνάστημα τοῦ Φωτίου, ἐφ' οὗ, ὡς ἐπὶ πέτρας ἀκλινοῦς, προσκρούσαντα διελύθησαν εἰς ἀφροῦς τὰ μανιώδη κύματα τοῦ παπικοῦ ἐπεκτατισμοῦ, καὶ ὅπερ τοσοῦτον σθεναρῶς ἐταπείνωσε τὴν ἐν τῇ Δύσει («ἐπηρεμένην ὄφρον») τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας, ἐπέσυρεν, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐν μὲν τῷ Βυζαντίῳ τὰς πολυειδεῖς κατ' αὐτοῦ σοκοφαντικὰς δυσφημήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ Δύσει τὴν ἄκρατον μῆριν τῶν ὑποτελών τοῦ παπισμοῦ, οἵτινες προσεπάθησαν ποικιλοτρόπως νὰ ἀμανορώσουν τὴν φήμην του καὶ νὰ παραστήσουν αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον καὶ κύριον ὑπαίτιον τοῦ ἐπισυμβάντος ἐκκλησιαστικοῦ Σχίσματος. Καὶ ἡ μὲν Ὁρθόδοξος Ἀνατολή, παραμερίσασα τὰς κατὰ τοῦ Φωτίου παντοειδεῖς ἐπιθέσεις τῶν ἀντιπάλων του, ἐδικαίωσε τοῦτον πανηγυρικῶς καὶ ἐν Συνόδοις Ἐκκλησιαστικαῖς καὶ ἄλλως, ἰδοῦσα ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ Φώτιον τὸν Μέγαν, τὸν σθεναρόν καὶ συνετὸν ἀμύνητον τῶν πατρῶν καὶ τῆς Ὁρθοδόξιας, τὸν ἄκαμπτον ὑπερασπιστὴν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, ὃν κατεχώρισεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἁγίων τῆς καὶ κατέταξεν εἰς τὴν εὐγενῆ χορείαν τῶν λαμπρῶν ἀθλητῶν καὶ προμάχων τῆς πίστεως. Ἡ δὲ ἐπιστήμη τῆς Ἱστορίας, ἰδίᾳ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν καὶ μάλιστα ἐν τῷ προσώπῳ διαπρεπῶν ὀφωμαιοκαθολικῶν ἱστορικῶν ἐπιστημόνων καὶ θεολόγων, μετὰ ἀπὸ μακρὰς καὶ ἐνδλεχεῖς ἐρεῦνας καὶ σπουδὰς, ἀποκαθῆρε τὴν μνήμην τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός, ἀπαλλάξασα τοῦτον τῆς μομφῆς ἐπὶ κορῆς ὑπαιτιότητι ἐν τῷ δημοιοργηθέντι ἐκκλησιαστικῷ Σχίσματι.

Βεβαίως, τὰ πρωταγωνιστήσαντα ἐν τῷ Σχίσματι πρόσωπα, Πάπας Νικόλαος Α' καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος, δὲν ἦσαν οἱ ἐφευρέται καὶ δημιουργοὶ τοῦ Σχίσματος, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωρίζομεν, δὲν ἐξέσπασεν ὡς κεραυνὸς ἐν αἰθρία ἐν τῷ πνευματικῷ ὀρίζοντι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ προσώπῳ τῶν δύο τούτων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν συνητήθησαν καὶ συνεκρούσθησαν ὑπερμεσοῦντος τοῦ Θ' μ.Χ. αἰῶνος, δύο κόσμοι σαφῶς διακεκριμένοι

ἀλλήλων καὶ ἐν πολλοῖς ἀντίθετοι. Ἐκ τῆς συγκρούσεως δὲ ταύτης προήλθε μὲν καθ' ἱστορικὴν ἀναγκαιότητα ὁ φοβερός τοῦ Σχίσματος κεραυνός, τοῦτον δὲ μὴ ἤρέμα καὶ βαθμηδὸν παρεσκεύασαν καὶ ἐν τέλει ἐδημιούργησαν σύννεφα πολλὰ καὶ πυκνά, συσσωρευθέντα ἐν τῷ πνευματικῷ ὁρίζοντι τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πάπα Νικολάου Α', εὔρε τον κλασσικώτερον ἐκπρόσωπον αὐτοῦ εἰς κόσμος συγκεκριμένους καὶ ἴδιους, μὲ σαφῆ καὶ ἔντονον ἐκκλησιαστικὴν καὶ πνευματικὴν ἰδιορρυθμίαν. Ἐν τῷ προσώπῳ Νικολάου Α' ἀπέμαξε τὸ ἐντελέστερον ἰδεῶδες αὐτοῦ ὁ Παπισμός, ὅψ' ὄν κυρίως νοοῦμεν τὸ πνεῦμα, τὰς τάσεις καὶ τὴν ἰδιομορφίαν, ἅτινα προσεκλήσατο βαθμηδὸν ἐν τῇ ῥοῇ τῶν αἰώνων ἢ ἐν τῇ Δύσει Χριστιανοσύνη. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νικολάου εὔρε τὴν ἀποκορύφωσιν καὶ τὴν τελείωσιν αὐτοῦ ὁ δεσποτισμός, ὅστις, βοηθοῦντος εἰς τοῦτο τοῦ λατινικοῦ συγκεντρωτικοῦ, ἀπολυταρχικοῦ καὶ ἐπεκτατικοῦ πνεύματος, ἤρχισε νὰ κάμῃ ἐνωρίτητα τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐν τῇ Δύσει, ἥδη ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἀρχαίων παπῶν Βίκτωρος Α' καὶ Στεφάνου Γ'. Τὰ πρεσβεῖα τιμῆς, ἅτινα ἡ Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προσπόντως ἀπένειμε τῷ Πάπα, ὡς ἐπισκόπῳ τῆς περιπέστον παλαιᾶς Ῥώμης, τῆς παλαιότατον καὶ λαμπρᾶς πρωτευούσης τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εὐκλεοῦς πόλεως τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Μαρτύρων, κατὰ παρεκδοχὴν τοῦ νοήματος βιβλικῶν χωρίων, ἀπέβησαν σὺν τῷ χρόνῳ πρεσβεῖα ἐξουσίας καὶ ἀρχῆς. Ὁν δὲ τρόπον ὁ Πέτρος, κατὰ τὴν γνώμην τῶν παπικῶν, ὑπῆρξε δῆθεν θεῖο δικαίω ὁ πρῶτος τοῦ συλλόγου τῶν Ἀποστόλων, οὕτω καὶ ὁ Πάπας, ὁ δῆθεν διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, κληρονομῶν τὸ πρωτεῖον ἐκεῖνον, ἔδει νὰ ἦ, θεῖο δικαίω, ἀντὶ *primus inter pares*, κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ τίτλου ἔννοιαν, *primus super omnes*, ἢ ὀρατὴ κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, συγκεντρῶν ἐν ἑαυτῷ ἅπασαν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διδασκαλικήν, νομοθετικὴν, δικαστικὴν καὶ διοικητικὴν ἐξουσίαν, τῇ ἀθεντία τοῦ ὁποῖου ἔδει νὰ ὑποτάσσωνται ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐπίσκοποι καὶ αὐτὰ ἀκόμη αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οὕτως, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, εὔρεθεισα μακρὰν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος διοικήσεως τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς καὶ εἰς ἐν καὶ μόνον Πατριαρχεῖον ὀργανωθείσα, ἐτραπὴ ἰδίαν ὁδόν, ἐνσαρκώσασα βαθμηδὸν ἐν ἑαυτῇ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς τάσεις τῶν ἀρχαίων Λατίνων, καταστάσα ἐν τούτῳ αὐτόχρονον λατινικὴν. Τὸ ἀπολυταρχικὸν τοῦτο πρωτεῖον τοῦ Πάπα, ὑποδανλιζόμενον ἀείποτε καὶ ἀναοριπιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἐπεκτατικοῦ λατινικοῦ πνεύματος, ἔμελλε συντόμως νὰ ἔχη τὰς φυσιολογικὰς ἐπεκτάσεις αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου. Κρατὺνθὲν ἐκκλησιαστικῶς καὶ λαμπρυνθὲν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν βαρβάρων λαῶν τῆς Δύσεως, παρ' οἷς σπουδαίως εἰργάσθη πολιτιστικῶς ὁ Πάπας, τὸ παπικὸν τοῦτο πρωτεῖον ἐμελλε, ἰδίᾳ ἀφ' ὅτου ἰδοῦθη ἐν τῇ Δύσει τὸ παπικὸν κράτος καὶ τεχνηέντως ἐκραιαίωθη ἢ ἐξουσία τοῦ Πάπα διὰ τῶν θουλικῶν Ψευδοῖσιδωρείων Διατάξεων καὶ τῆς Ψευδοκωνσταν-

τινείου Δωρεᾶς, νὰ προσλάβῃ καὶ κοσμικὴν αἴγλην καὶ λαμπρότητα, τοῦθ' ὅπερ ἄριστα ὑφηγεῖται ἡ βραδύτερον διατυπωθεῖσα περὶ δύο ξιφῶν (πνευματικοῦ καὶ πολιτικοῦ) θεωρία τοῦ Παπισμοῦ. Τὸ διπλὸν τοῦτο πρωτεῖον, στενοχωρούμενον καὶ οἰονεὶ ἀσφυκτιῶν ἐν τῇ Δύσει, ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ ἐκχυθῇ ἀσυγκράτητον καὶ λάβρον καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, εὐρὸν ἐπὶ τέλος τὸν κλασσικώτερον ἐνσαρκωτὴν αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ θουλικῆς Πάπα τοῦ Σχίσματος Νικολάου Α'.

Ἐτέρωθεν, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πατριαρχοῦ Φωτίου, συνητήτα καὶ εὔρισκε τὸν κλασσικώτερον ἐκπρόσωπον αὐτοῦ εἰς ἄλλος κόσμος, μὲ ἔντονον ὁμοίως τὴν πνευματικὴν ἰδιομορφίαν αὐτοῦ. Ὁ Φώτιος ὑπῆρξε ὁ τελειότερος ἐνσαρκωτὴς τοῦ ἰδεώδους τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Κατέχων ἀρίστην καὶ παμμερῆ μόρφωσιν καὶ περικοσμούμενος διὰ σπανίων πνευματικῶν προσόντων καὶ προσωπικότητος ἰσχυρᾶς, ὁμοῦς ἀπηχῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν σύνεσιν, τὴν νηφαλιότητα, τὴν σεμνότητα καὶ τὸ ἐράσιμον πνευματικὸν κάλλος τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ ἐν χριστιανικῇ μοναστικῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀνιτραφεῖς καὶ γαλουχηθεῖς, οὐδαμῶς ἔστρεψε τὴν λαμπρότητα τοῦ οἰκονομικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, μονοουχὶ βία εἰς τοῦτον ἀνυψοθείς. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἔστιλβεν ἀσπασίως ἢ καθαρῶς καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἡ ὠραιότης καὶ τὸ σπινθηροβόλον πνεῦμα μιᾶς γονίμου θεολογίας, οἷαν διέπλασεν ἡ συμβολὴ καὶ ἀγαστὴ ἐναρμόνισις τῆς θείας ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας πρὸς τὸν ἑλληνα λόγον καὶ τὴν σοφίαν, Θεολογίας ἦτις, καθημαγμένη ἐκ τῆς μακροαιῶνος πάλης αὐτῆς πρὸς τὰς αἰρέσεις καὶ τὴν πλάνην, διετήρησε καθαρὰν καὶ ἄσπιλον τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως, τὸ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἀποστόλων, τὸν θησαυρὸν τῆς θείας ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Φωτίου διεγράφοντο ἄριστα τὰ ἰδεώδη τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ φλογερὸς ἔρος πρὸς τὸ δόγμα καὶ τὴν θεῖαν ἀλήθειαν, ἡ ἀκαμπτος μαχητικότης ὑπὲρ τοῦ προγονικοῦ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως θησαυροῦ, τὸ φιλελεύθερον καὶ δημοκρατικὸν πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος διοικήσεως, ἡ φευγαλέα ἀναδρομὴ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν μυστικὴν ἐνατένισιν τῶν θείων πραγμάτων καὶ ἡ ἀποκόλλησις τούτου ἐκ τῶν ὑποθέσεων τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἐν τῷ προσώπῳ λοιπὸν τῶν δύο τούτων ἰσχυρῶν ἀνδρῶν συνητήθησαν, ὡς εἶπομεν, καὶ βιαίως συνεικροῦσθησαν δύο ἐκκλησιαστικοὶ κόσμοι, διάφοροι καὶ ἀντίθετοι ἀλλήλων. Ἐξωτερικὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν σύγκρουσιν ἔδωσαν τὰ γνωστὰ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας γεγονότα, ἢ εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνάρρησις τοῦ Φωτίου καὶ ἡ σύγκρουσις τούτου πρὸς τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἡ παρ' ἐνορίαν ἐπέμβασις τοῦ Πάπα εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας, ὁ Πάπας ἐνόμισεν, ὅτι εὔρε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ἐνεργοῦ ἀναμείξεως καὶ ἐπιβολῆς τοῦ πρω-

τείον αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, γενόμενος ἐν προκειμένῳ ὁ κύριος πρωτονογός τοῦ Σχίσματος. Ὁ Φώτιος, ἀνεκτικὸς μέχρι τοῦδε ἐναντι τῶν ἀπειλῶν καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ πολεμικῆς τοῦ Νικολάου, ὅμως πρὸ τοῦ ἐπιχειρημένου κινδύνου ἀνώρθωσε τὸ πελώριον πνευματικὸν ἀνάστημα αὐτοῦ καὶ ἔδρασεν ἀποφασιστικῶς καὶ ἀστραπιαίως. Αἱ δογματικαὶ κακοδοξίαι τοῦ Παπισμοῦ, εἰς ἃς εὐχερῶς παρήγατο τὸ πρωτεῖον καὶ τὸ ἀλάθητον, καὶ ἰδιαίτερος τὸ Filioque — τὸ ὁποῖον μέχρι τότε ἡ Ἀνατολή δὲν εἶχε προσέξει ἀρκούντως, λόγω τῶν ἰδιαίτερων ἀγώνων αὐτῆς πρὸς τὰς αἰρέσεις — ἐξεληθῆσαν τοῦ θεωρητικοῦ πεδίου αὐτῶν, ἐλάβανον τώρα συγκεκριμένον χαρακτήρα καὶ σημασίαν πρακτικὴν, συνδεδεασμένως δὲ πρὸς τὸ ἀπολυταρχικὸν πρωτεῖον καὶ τὸ ἀλάθητον, ἐτοποθετοῦντο τὸ πρῶτον ὀρθῶς ἐπὶ τῆς πραγματικῆς βάσεως αὐτῶν. Ὁ παπικὸς ἐπικρατισμὸς ἐσημειωται οὐ μόνον ἀπορρόφησιν καὶ ἀφανισμόν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀφανισμόν τῆς ὑποστάσεως καὶ ἰδιομορφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ὁ κίνδυνος διεγράφητο ἐξόχως μέγας καὶ ἄμεσος. Ὁ Φώτιος, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ σύνολος ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολή, ἀντέδρασεν ἐπαξίως τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων καὶ παραδόσεων. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Σχίσματος (867), ὅπερ παρὰ τὰς φιλενωτικὰς προσπάθειάς τοῦ Φωτίου (Σύνοδος 879/80) ἔμελλε νὰ συντελεσθῆ ὀριστικῶς τῷ 1054, ἦτο ἤδη γεγονός. Ἡ ὀξυδερκὴς διάνοια τοῦ Φωτίου συνέλαβε καὶ ἐστάθμισε θαυμασίως τὸ ὄλον ζήτημα. Ὁ προφητικὸς ὀφθαλμὸς του διεῖδε σαφῶς τὸν ὀλισθηρὸν καὶ ἐπισηφαλῆ δρόμον, ὃν ἔμελλε νὰ ἀκολουθήσῃ περαιτέρω τὸ παπικὸν πρωτεῖον, τὰς ποικίλας τῆς πίστεως παραχαράξεις καὶ τὰς παντοειδεῖς καταχρήσεις καὶ τὴν κατάπτωσιν καθόλου τῆς μεσαιωνικῆς Δύσεως, αἵτινες ἐγένοντο πρόξενον καὶ ἄλλων ἀποσχίσεων (Μεταρρυθμίσις, Παλαιοκαθολικισμὸς) ἐν τοῖς κόλποις τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἄμεσος καὶ ἀποφασιστικὴ δρᾶσις αὐτοῦ, τῆς ὁποίας αἱ λεπτομέρειαι εἶναι γνωσταὶ εἰς πάντας ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἔσωσε καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸ ἀροῦντως μετ' αὐτῆς συνδεδεμένον καὶ ἄμεσώτατα κινδυνεύον Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ἡ ἱερὰ φυσιογνωμία τοῦ Φωτίου δικαίως ἀπέτελεσε τὸ ἴνδαλμα τῆς Ὁρθοδοξίας, περιβεβλημένη ἀείζων καὶ αἰεὶ νεάζουσαν διὰ τὸν ὀρθόδοξον κόσμον ἐπικαιρότητα. Εἰς τὰ λαμπρὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς ἐβάδιεν ἕκτοτε ἀπαρατρέπτως ἡ Ὁρθοδοξία. Ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ, ἠθλησαν ὑπὲρ αὐτῆς ἔσμος ὄλος ἐδσταλῶν ἀγωνιστῶν, Μιχαὴλ Κηρουλάριος, Γρηγόριος Παλαμᾶς, Μᾶρκος Ἐφέσου ὁ Ἐδγενικός, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος καὶ πληθὺς ἄλλοι διαπρεπῶν ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων παιδευμένων καὶ ἐλλογιμῶν ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι, Μακαριώτατε, καὶ δὴ καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἡ ἱερὰ τοῦ Φωτίου μορφή προβάλλει ἐξόχως ἐπίκαιρος διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ὁ αἰὼν, τὸν ὁποῖον διέρχεται σήμερον ἡ ἀνὰ τὸν κόσμον χριστιανοσύνη, εἶναι ὁ αἰὼν τοῦ λεγομένου δια-

χριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ. Αἱ ἀνὰ τὸν κόσμον διεσπαρμένα καὶ ἀπεσχισμένα ἀλλήλων (Ἐκκλησίαι), ζῶσαι ἐν μέσῳ περιβάλλοντος ἐξόχως ὄλιστικοῦ καὶ ἀντιμετωπίζουσαι ποικίλους καὶ θανασίμους ἐχθροὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ πνευματικῆς ἀποστολῆς των, προσέτι δὲ βιοῦσαι ἐντόνως τὸ δρᾶμα καὶ τὸ σκάνδαλον τῆς διαιρέσεως καὶ ἀποσχίσεως αὐτῶν, ποθοῦσι καὶ δικαίως ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν πίστει ἐνότητος. Ὅντως δὲ τὸ αἴτημα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι μέγιστον καὶ ἱερόν. Ὑπὲρ τοῦτον ἐδεήθη ὁ Σωτὴρ θερμῶς πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου. Ἡ δὲ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία δέεται συνεχῶς ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως. Παρ' ὄλην ὅμως τὴν σπουδαιότητα καὶ ἱερότητα τοῦ ἐν λόγῳ αἰτήματος, ἡ συμμετοχὴ ἐν τῷ οἰκουμενισμῷ τῆς Ὁρθόδοξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δημιουργεῖ δι' ἐαυτὴν πολλὰς δυσχερείας καὶ ἐθθόνας καὶ προβλήματα ἐξόχως δύσκολα καὶ διαγράφει ὀρισμένα ἀπαρασαλεύτους προϋποθέσεις, ἅτινα πάντα πρέπει αὕτη νὰ ἔχη πάντοτε ἐν νῷ κατὰ τὰς οἰκουμενικὰς τῆς ἐπαφάς. Καὶ δὴ:

1) Μετέχοντες εἰς τὰς οἰκουμενικὰς ἐπαφὰς ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ οὐδόλως πρέπει νὰ χάνωμεν ἐκ τοῦ ὀπτικοῦ ἡμῶν πεδίου τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν γνησίαν καὶ ἀληθῆ συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν Ἀποστόλων ἰδρυθείσης. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν πρέπει εὐκαίρως ἀκαίρως νὰ διατυμπανίζωμεν ἐπιδεικτικῶς καὶ κομπαστικῶς. Ὅταν ὅμως ὑπάρχῃ λόγος ἀποχρῶν, δὲν πρέπει νὰ διαστάζωμεν, ὅπως ἐν σεμνότητι καὶ μετριοφροσύνῃ ἐξαιρωμεν ἐνόπιον τοῦ διαχριστιανικοῦ κόσμου τὰ διαπιστευτήρια τῆς Ὁρθόδοξου μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἐνδεχομένη σιγὴ ἡμῶν εἶναι ἔνοχος καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀνεπίτρεπτος καὶ ἀσυγχώρητος.

2) Συνδεδεασμένως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι πρέπει πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποκρούωμεν τὴν περιφημον περὶ κλάδων θεωρίαν (Branch Theory), ἣτις ἀποτελεῖ τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς ἐκκλησιολογίας τῶν Προτεστάντων τῆς συγχρόνου Οἰκουμηνικῆς Κινήσεως. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι μία τῶν πολλῶν Ἐκκλησιῶν, κατέχουσα μέρος μόνον τῆς ἀποκαλυφθείσης θείας ἀληθείας καὶ ἐν ἴσῳ μέτρῳ, καὶ δὴ καὶ παραλλήλως φερομένη πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ μοναδικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, κατέχουσα ἀείποτε καὶ διδάσκουσα ὀρθῶς σύνολον τὸ περιεχόμενον τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θείας ἀληθείας, ὅπερ διετήρησεν ἀσινῆς καὶ ἀμόλυντον ἐν τῇ παραδόσει καὶ συνειδήσει αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς περὶ κλάδων θεωρίας θὰ ἐσήμαινεν ἀτόχημα ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΝ τῆς Ὁρθοδοξίας.

3) Ὁ δογματικὸς μινιμαλισμὸς, ὅταν ἐνυπολανθάνῃ ἐν τῷ πνεύματι καὶ χαρακτηρίζῃ τὰς τάσεις τῶν συγχρόνων οἰκουμενικῶν φιλενωτικῶν προσπαθειῶν,

ἐγκρούπει θανάσιμον κίνδυνον καὶ ὀλεθρίαν παγίδα διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν. Δι' αὐτὴν τὸ δόγμα ἀποτελεῖ τὴν σώζουσαν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, ἡ ἀθέτησις τῆς ὁποίας στερεῖ τὸν ἄνθρωπον τῆς σωτηρίας. Ἀπαντα τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διδασκόμενα δόγματα τῆς πίστεως ἀποτελοῦν ἅλυσιν ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον, ἢ ἀπόσπασις δ' οἰουδήποτε ἐξ αὐτῶν συνεπιφέρει καὶ τῶν ὑπολοίπων τὴν κατάρρεσιν. Ἡ διάκρισις τῶν δογμάτων εἰς οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη, εἰς κύρια καὶ δευτερεύοντα, εἶναι διάκρισις ἐσφαλμένη καὶ ἐξ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ἐντελῶς ἀπαράδεκτος. Κατὰ τὴν 17ην ἐκατονταετίαν, τὴν διάκρισιν ταύτην νιοθετήσασα ἡ φιλειρηνιστικὴ κίνησις Γεωργίου τοῦ Καλλιξίτου ἀπέτυχε καταγοδῶς εἰς τὸ ἐνωτικὸν πείραμα αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ οἰσοδῆποτε ὑποβιβασμὸς τῆς σημασίας τῶν δογμάτων εἶναι ἱστορικῶς μὲν ἀβάσιμος, ἐκκλησιολογικῶς δὲ θανάσιμος. Τὸν ὑποβιβασμὸν τοῦτον ἐξάρας ὁ Ἐδσεβισμὸς (τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος) ἀπέτυχεν ὁμοίως εἰς τὰς εἰρημιστικὰς του προσπαθείας.

4) Ἡ ἄκριτος σπουδὴ περὶ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτελεῖ ἔλλειψιν πείρας θεολογικῆς καὶ ἱστορικῆς καὶ ἀπάμβλυνσιν συναισθήσεως ὀρθοδόξου ἐθνήτης. Τὸ Σχίσμα παρεσκεύασαν, ὡς εἶδομεν, ἐκατονταετίαι πολλὰ καὶ ἀκολούθως ἐκραταίωσαν καὶ ἐπαγίωσαν βίος ἐκκλησιαστικὸς καὶ παραδόσεις αἰῶνων. Ταῦτα πάντα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρθῶσιν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὡς διὰ μαγείας καὶ θαύματος. Χρειάζεται μακροτάτον χρονικὸν διάστημα συντητικῆς καὶ ἐπιμελημένης ἐργασίας καὶ ἀόκνων προσπαθειῶν. Ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν σπουδῇ συντελουμένη, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ἀθετήσει βασιικωτάτων προϋποθέσεων καὶ ἀρχῶν, δὲν θὰ εἶναι πραγματικὴ ἔνωσις, ἀλλ' ἐξωτερικὴ συγκόλλησις Ἐκκλησιῶν, οἰκοδόμημα σαθρὸν, ἄνευ θεμελίου καὶ ἐπὶ τῆς ἄμμον ἐκτισμένον.

5) Ὁ Διάλογος τῆς Ἀγάπης, ὁ προβαλλόμενος ὡς ἡ μόνη θεραπεία τοῦ διεκκλησιαστικοῦ δράματος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀποχωριζόμενος καὶ ἀποκοπτόμενος τῆς πραγματικῆς βάσεως αὐτοῦ, ἀποτελεῖ ματαίαν προσπάθειαν. Ἀγάπη, ναί! Ὑψίστη ὑποχρέωσις καὶ καθήκον παντὸς χριστιανοῦ. Ποία δὲμος ἀγάπη; Ὅχι ὁ ἄπλοῦς καὶ ἄκαρπος συναισθηματισμὸς, ἀλλ' ἀγάπη νευρώδης καὶ ἀδστηρά, χωρὶς συμβιβασμὸς καὶ ὑποχωρητικότητος, δταν ἰδίᾳ πρόκειται περὶ ζητημάτων τῆς σωζούσης θείας ἀληθείας. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀλήθειαν δέον νὰ φωτίζη τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καὶ νὰ εἶναι τὸ πρῶτιστον χρέος τοῦ ὀρθοδόξου καὶ τὸ μέτρον, δι' οὗ θὰ προσμετροῖ οὗτος τὰς διεκκλησιαστικὰς του ἐπαφάς. Ἐρως Ὁρθοδόξιας πρωτίστως καὶ κατόπιν τὰ ὑπόλοιπα. Ἀγάπη τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ Οἰκουμεισμῷ πρῶττε ὅ,τι θέλεις.

6) Ἀλλὰ καὶ ἡ μυστηριακὴ κοινωρία τῶν Ἐκκλησιῶν (intercommunio) καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ δογματικῇ διαφορότητι καὶ διαστάσει αὐτῶν, ἀποτελεῖ

ἀξιοθρήνητον ἄγνοιαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας. Ἡ μυστηριακὴ κοινωρία εἶναι πάντοτε καρπὸς καὶ ἔκφρασις τῆς ἐν πίστει ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου δ' ὑπάρχει διάστασις καὶ ἀποχωρισμὸς, ἡ κοινωρία τῶν μυστηρίων, καὶ μάλιστα τῆς θείας Ἐὐχαριστίας, ἀποτελεῖ τόλμην τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνον. Καὶ

7) Οἰαδήποτε φιλενωτικὴ ὀρθόδοξος προσπάθεια δὲν πρέπει νὰ παραβλέπη τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα καὶ αἰσθητήριον τοῦ πληρώματος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ. Ὁ ὀρθόδοξος λαὸς εἶναι ἄγαν εὐαίσθητος εἰς τὰ ζητήματα τῆς πατρώας του πίστεως. Φρονὸς καὶ φύλαξ τῶν ὀρθοδόξων του παραδόσεων δὲν θὰ διστάσῃ, με ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀξίους ποιμένας του, νὰ ὀρθώσῃ καὶ πάλιν τὸ γιγαντιαῖον ἀνάστημά του.

Μακαριώτατε,

Ἐν μέσῳ τῆς δεινῆς συγχύσεως τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς πλαισίοις τοῦ συγχρόνου κόσμου, ἐν τῷ ὁποίῳ διαγράφονται πολλοὶ καὶ ζοφεροὶ κίνδυνοι, προβάλλει σήμερον ἐνώπιον ἡμῶν ἡ σεπτὴ μορφή Φωτίου τοῦ Μεγάλου, ὡς φῶς παρήγορον καὶ καθοδηγητικόν. Τοιοῦτους ἱεροὺς ἄνδρας καὶ τοιαῦτα πνευματικὰ ἀναστήματα χρειάζεται σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία. Δι' ὅ, ἄς ἀναλάβωμεν ἐν ἑαυτοῖς τὴν φλογερὰν ἀγάπην τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ὑπερὸ τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἀξιοζήλως ἤθλησε καὶ ἦτο ἔτοιμος καὶ μέχρι θανάτου νὰ ἀγωνισθῇ. Ἄς διατηρήσωμεν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν, τὸ καύχημα καὶ τὸ στήριγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐθνους ἡμῶν μακρὰν πάσης ἀλλοιώσεως καὶ παντὸς συμβιβασμοῦ. Ἄς ἀναλάβωμεν εὐθαρσῆ τὴν ὁμολογίαν αὐτῆς, ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πλανωμένων, ἵνα ἐπιλάμνη αὐτοῖς τὸ ἀείζων φῶς καὶ ἡ διανυγῆς καθαρότης της. Ὁ δὲ Μέγας Φώτιος ἔστω ἡμῶν σύμβολον ὀρθοδόξιας, ἀθλητῆς τῆς πίστεως, παράδειγμα φωτεινόν, ἐμπνεόν ἡμᾶς εἰς τὰς μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν σχέσεις μας, ἵνα ἐν παντὶ προβάλληται ἐπαξίως καὶ ἀναλάμπῃ τὸ παρακῆρατον κάλλος τῆς Ὁρθοδόξιας, πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριᾷδι Θεοῦ!)).

Μετὰ τὴν πανηγυρικὴν Συνοδικὴν Λειτουργίαν, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος παρέθεσεν ἐν τῇ Ἱερῇ Μονῇ Πεντέλης γεῦμα, εἰς τὸ ὅποιον παρεκάθησαν οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Σύνοδρον, οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι. Οὕτως ἔληξεν ὁ πανηγυρικὸς ἑορτασμοὸς τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας ἱεροῦ Φωτίου.

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Ι

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. { Πρωτ. 678
 Διεκπ. 387 Ἀθήνησι, τῆ 9 - 2 - 1970

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 1701

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐπικειμένον τοῦ ἑορτασμοῦ, κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 1971, τῆς 150ετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως 1821, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως πέμψη ὑμῖν προσηρτημένως σχέδιον Ἐκκλησιαστικῶν ἐκδηλώσεων, παρακαλέσῃ δ' ἅμα ὑμᾶς, ὅπως, ἐντὸς δεκαπενθημέρου ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς παρούσης, ὑποβάλλητε αὐτῇ τὰς ὑμετέρας προτάσεις, ἐν χρονοδιαγράμματι, περὶ τῶν σχετικῶν ἐκδηλώσεων καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1971 τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως.

Εἰς τὰς ὑμετέρας προτάσεις δέον ὅπως μνημονεύηται ὁ τόπος ἐκδηλώσεως, τὸ ἱστορικὸν γεγονός, ὁ χαρακτήρ τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ὁ χρόνος αὐτῆς.

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα εἶναι ἀπαραίτητα προκειμένου νὰ συγκροτηθῇ τὸ ὅλον ἑορταστικὸν πρόγραμμα τῆς Ἐκκλησίας ἐγκαίρως.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
 † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Γεώργιος
 † Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος
 † Ὁ Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ
 † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονύσιος
 † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδουτανίας Δαμασκηνός
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
 † Ὁ Κίτρους Βαρνάβας
 † Ὁ Εἰάνθης Ἀντώνιος
 † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος.

Ὁ Ἀρχιεπιγραμματεῦον

Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθμ. { Πρωτ. 681
 Διεκπ. 403 Ἀθήνησι τῆ 9/2/1970

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 1704

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἠγγέλη τῇ Διαρκεῖ Ἱερά Συνόδῳ διὰ γράμματος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου, ὅτι ἐξαντλουμένου ὁσονούπω τοῦ ἐν τῷ Πατριαρχ-

τικῷ Μυροφυλακίῳ ἀποτεθησανορισμένου Ἁγίου Μύρον, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα παρασκευασθῇ νέα ποσότης αὐτοῦ κατὰ τὸ προσεχὲς Ἁγιον Πάσχα.

Ἐπειδὴ ἔθος ἐστίν, ὅπως ἅπασαι αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ διὰ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνόητος λαμβάνουσαι παρὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας Ἁγιον Μύρον εἰς ἀντιμετώπισιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, προσέροχωνται ἀρωγοὶ εἰς τὰς ἀπαιτηθσομένας δαπάνας, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας 15ῃν Μαρτίου ἐ.ἔ., περιοχθῇ εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ κατάλληλον προσλαλιάν, δίσκος ὑπὲρ τοῦ διαληφθέντος σκοποῦ.

Τὸ προῖον τοῦ ὡς ἄνω δίσκου παρακαλεῖσθε, ὅπως καταθέσθε τὸ δυνατὸν ταχύτερον εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου ἀνεωργμένον εἰδικὸν τραπεζικὸν λογαριασμὸν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος (Ἐποκατάστημα Πλατείας Μητροπόλεως) ὑπ' ἀριθμ. 480139 καὶ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐπὲρ Ἁγίου Μύρον 1970».

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
 † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Γεώργιος
 † Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος
 † Ὁ Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ
 † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονύσιος
 † Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδουτανίας Δαμασκηνός
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
 † Ὁ Κίτρους Βαρνάβας
 † Ὁ Εἰάνθης Ἀντώνιος
 † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιεπιγραμματεῦον

Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. { Πρωτ. 587
 Διεκπ. 377 Ἀθήνησι τῆ 4/2/1970

Πρὸς

Τοὺς ἐντιμωτάτους Κυρίους

Π. Θεοδωρόπουλον, Πρόεδρον Πρωτοδικῶν Ἀθηνῶν,
 Ν. Καβαλλιέρον, Πρωτοδίκην, καὶ

Ἀπ. Βλάχον, Ἐμμισθον Δικ. Πάρεδρον.

Ἐ ν τ α ὅ θ α

Ἐντιμωτάτοι,

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀρξαμένου ἔτους συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 3 Φεβρουαρίου 1970, λαβοῦσα γνώσιν τῆς ὕφ' ὑμῶν ἐκδοθείσης ὑπ' ἀριθ. 2060/1969

αποφάσεως, δι' ἧς ἐν ἀξιοθιανμάστῳ εὐθουκισία, ἐρειδομένη ἐπὶ πλήρους καὶ βαθείας γνώσεως τῆς οὐσίας τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἀπερρίψατε αἴτησιν ἐναγνωρίσεως τεκτονικοῦ Σωματείου, ἔγνω, ὅπως ἐκφράση ὑμῖν τὴν πλήρη Αὐτῆς ἱκανοποίησιν καὶ τὸν δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἔπαινον, διὰ τὴν τοιαύτην βαρυσήμαντον δικαστικὴν ὑμῶν ἀπόφασιν, ἣτις οὐ μόνον ἀφενδῶς μαρτυρεῖ περὶ τοῦ εὐσεβοῦς ὑμῶν φρονήματος καὶ τοῦ κοσμοδύτου ὑμᾶς συναισθήματος εὐθύνης ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ὑψηλοῦ δικαστικοῦ λειτουργήματος, ἀλλὰ καὶ τιμὴν περιποιεῖ αὐτῇ ταύτῃ τῇ Δικαιοσύνῃ τῆς χώρας ἡμῶν, διὰ τε τὴν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν θεμελίωσιν τοῦ σκεπτικοῦ αὐτῆς, τὴν πληρεστάτην βιβλιογραφικὴν τεκμηρίωσιν τῶν ἐν αὐτῇ διατυπωμένων θέσεων καὶ τὴν ἀπὸ τε νομικῆς καὶ θεολογικῆς ἐπόψεως ἀκριβείαν τῆς ἐξενεχθείσης δικανικῆς κρίσεως.

Ὅθεν, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἀσμένως γνωρίζοντες ὑμῖν τὴν ὡς ἔνω τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου ἀπόφασιν, ἐπενυχόμεθα ὑμῖν πλουσίαν τὴν παρὰ Θεοῦ ἀντίληψιν ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ὑψηλοῦ ὑμῶν δικαστικοῦ λειτουργήματος.

† Ὁ Ἀθηναῶν Ἱερώνομος, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεραματεύων

Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Γ.Α.Κ.Ε.)

Δ/σις Οίκον. Ὑπηρεσιῶν Ἀθῆναι, τῆ 10-1-1970
Ἀρμόδιος Χρ. Τζουμάκας
Ἀριθ. Πρωτ. 1659
Ἀριθ. Ἐγκ. 6.

Περίληψις: «Περὶ τῶν εἰς κληρικοσήμανσιν ὑποκειμένων ἐγγράφων γενικῶς».

Πρὸς

Ἀπάσας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὰ Τοπικὰ ΤΑΚΕ τούτων

Ἐπειδὴ ἐκ διενεργηθέντων ὑπὸ ὑπαλλήλων τοῦ καθ' ἡμᾶς Ὄργανισμοῦ ἐλέγχων εἰς τὰ Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα διαφόρων Ἱερῶν Μητροπόλεων, Ἱεροῦ Ναοῦ, Ληξιαρχεῖα κλπ. διεπιστώθησαν ἀνωμαλίαι τινὲς ὡς πρὸς τὴν κληρικοσήμανσιν τῶν διαφόρων ἐγγράφων, παρὰ τὰς κατ' ἐπανάληψιν κοινοποιηθείσας ἀναλυτικὰς ἐγκυκλίους ἡμῶν, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς περιπτώσεις, δι' αἷς ἀπαιτεῖται ἢ ἐπικολλήσεις κληρικοσήμου ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐγγράφων καὶ νὰ παρακαλέσωμεν, ὅπως δώσητε ἐντολήν εἰς τὰ ἀρμόδια ὄργανα ὑμῶν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς παρούσης, δοθέντος ὅτι, ἐκτὸς τῆς ζημίας τὴν ὅποιαν ὑφίσταται τὸ Ταμεῖον ἐκ τῆς μὴ ἐπακριβοῦς τηρήσεως τῶν περὶ κληρικοσήμου διατάξεων, ὑφίσταται καὶ ἡ ἐκ τοῦ νόμου εὐθύνη τούτων διὰ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τῶν οἰκείων διατάξεων.

1) Ἀδειαι γάμων (Νόμος 1719/24 καὶ Ν.Δ. 3559/1956 ἄρθρ. 6). Ἐκάστη ἄδεια γάμου κληρικοσημαίνεται διὰ κληρικοσήμου ἀξίας 80 δραχ.

2) Πιστοποιητικὰ ἐλευθερογαμίας. Ταῦτα κληρικοσημαίνονται διὰ 5 δραχ. κληρικοσήμου.

3) Αἰτήσεις τῶν ἐφημερίων πρὸς ἔκδοσιν ἀδείας γάμου ἢ πιστοποιητικῶν ἀγαμίας κληρικοσημαίνονται διὰ κληρικοσήμου τριῶν (3) δραχ. καὶ πέντε (5) δραχ. Καὶ τοῦτο, διότι αἱ ἐν λόγῳ αἰτήσεις ἐπέχουν καὶ θέσιν πιστοποιητικοῦ τῶν ἐφημερίων, οἵτινες βεβαιοῦν τὴν ἀγαμίαν τῶν μελλονόμενων ἢ ὅτι δὲν ὑπάρχει κωλύμα τι κωλύον τὴν μεταξὺ τούτων σύναψιν γάμου. Εἰς τὴν περιπτώσιν ὁμῶς καθ' ἣν ἢ αἰτήσεις τοῦ ἐφημερίου συνοδεύεται ὑπὸ ἰδιαιτέρου πιστοποιητικοῦ ἀγαμίας καὶ τῶν δύο μελλονόμενων, τότε ἢ αἰτήσεις αὕτη κληρικοσημαίνεται ὡς ἀπλή αἰτήσεις διὰ 3 δραχ. κληρικοσήμου. Εἰς πάσας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις, ἣτοι δταν δὲν ὑπάρχη πιστοποιητικῶν ἀγαμίας καὶ τῶν δύο ἢ ὑπάρχη μόνον τοῦ ἑνός, θὰ ἐπικολλᾶται εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ ἐφημερίου κληρικόσημον 3 καὶ 5 δραχ.

4) Τηλεγραφήματα, δι' ὧν βεβαιοῦται ἢ ἀγαμία προσώπων τινὸς ἢ ἄλλον τι στοιχεῖον, ἀφορῶν τὴν ἔκδοσιν ἀδείας γάμου, κληρικοσημαίνεται διὰ 5 δραχ. κληρικοσήμου.

5) Διαζύγια (Νόμος 1719/44 καὶ Ν.Δ. 3559/1956 ἄρθρον 6).—Ταῦτα κληρικοσημαίνονται διὰ κληρικοσήμου 100 δραχ. Ἡ κληρικοσήμανσις δέον νὰ γίνηται ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὅποιον παραμένει εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

6) Χειροτονητήρια, διοριστήρια ἐγγράφα καὶ τοιαῦτα μεταθέσεων (Νόμος 1719/1944). Ἐκαστον ἐγγράφον χειροτονίας, χειροθεσίας, διορισμοῦ καὶ μεταθέσεων τῶν ἱερέων, ἱεροδιακόνων, ψαλτῶν καὶ νεωκόρων, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, κληρικοσημαίνεται διὰ 50 δραχ. κληρικοσήμου. Ἡ κληρικοσήμανσις καὶ τούτων δέον νὰ γίνηται ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων σχετικῶν πρωτοτύπων ἐγγράφων ἢ ἀντιγράφων τούτων.

7) Βαπτίσεις (Ν. 1719/1944). Δι' ἐκάστην βάπτισιν τίθεται κληρικόσημον 10 δραχ. Τὸ κληρικόσημον τοῦτο τίθεται ὑπὸ τοῦ τελούντος τὸ μυστήριον ἐφημερίου ἐπὶ τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως γεννήσεως ἢ τῆς δηλώσεως τοῦ ἐφημερίου, δι' ἧς δηλοῦται ἢ τέλεισι τοῦ μυστηρίου κλπ. καὶ ἣτις ὑποβάλλεται ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Ληξιαρχεῖον τοῦ Δήμου ἢ τῆς Κοινότητος.

8) Μνημόσυνα [Νόμος 1719/44 καὶ ἐπ' ἀριθ. 98055/11-12-54 ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας (ΦΕΚ 248/1954 τ. β')]. Εἰς ἕκαστον τελούμενον μνημόσυνον καὶ ἐπὶ τοῦ στελέχους τοῦ διπλοτύπου, τοῦ ἐκδιδόμενου διὰ τὴν εἰσπραξίν τοῦ δικαιώματος τῆς

ιεροτελεστίαις, ἐπικολλᾶται κληρικὸς ἡμὸν 15 δραχ. ἐφ' ὅσον τὸ μνημόσυνον τελεῖται εἰς πόλιν ἔχουσαν ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων. Διὰ τὰ μνημόσυνα τὰ τελούμενα εἰς πόλεις κάτω τῶν 10.000 κατοίκων καὶ ἄνω τῶν 5.000 ἐπικολλᾶται κληρικὸς ἡμὸν 10 δραχ. καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα τὰ τελούμενα εἰς πόλεις κάτω τῶν 5.000 κατοίκων ἐπικολλᾶται 5 δραχ. κληρικὸς ἡμὸν.

9) Ἀποδείξεις πληρωμῶν Ἱερῶν Ναῶν (Ν. 1719/44). Ἀπασαί αἱ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Ναῶν (ἐνοριακῶν καὶ μὴ) ἐνεργοῦμεναι πληρωμαὶ ὑπόκεινται εἰς κληρικοσήμεναι 1% ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς πληρωμῆς. Εἰς τὴν κληρικοσήμεναι ταύτην ὑπόκεινται ἅπασαι αἱ πληρωμαὶ τῶν Ἱερῶν Ναῶν (μισθοδοσία προσωπικοῦ, ἔξοδα καθαριότητος, ἐργατικά, ἀγορὰ εἰδῶν, τιμολόγια κλπ.), πλην ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τὴν κατανάλωσιν ἢ λεκτρικοῦ ρεύματος καὶ ὕδατος, αἰτῶνες εἰς οὐδὲν τέλος ὑπὲρ τρίτου ὑπόκεινται (Β.Α. 28/28-1-1951 ἀριθ. 35/5 τ.α' περὶ τῆς Δ.Ε.Η.).

Τῆς κληρικοσημάνσεως ἐξαιροῦνται ἐπίσης αἱ πληρωμαὶ αἱ γενόμεναι ἐξ ὑποχρέωσεως, πηραζούσης ἐκ τοῦ Νόμου, ἢτοι αἱ ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου, τοῦ ΤΑΚΕ, τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων.

Ἐπειδὴ τὰ γραμμάτια εἰσπράξεως ἐκ μνημοσύνων καὶ αἱ ἀποδείξεις πληρωμῶν ἀποτελοῦν στοιχεῖα τοῦ ἀπολογισμοῦ, συνυπαβαλλόμενα ὑμῖν πρὸς ἔλεγχον καὶ ἐγκρίσιν, δέον, συμφώνως τῷ ἀριθμῷ 2 παρ. 2 τοῦ Α.Ν. 536/45, ὅπως ἐλέγχωνται ταῦτα πρὸ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἀπολογισμοῦ ὡς πρὸς τὴν χαρτοσήμανσιν καὶ κληρικοσήμεναι ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὅστις καὶ θὰ συντάσῃ ἐν συνεχείᾳ ἐκθεσιν-δήλωσιν, ἐπισυναπτομένην εἰς τὸν ἀπολογισμὸν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ. Τοῦτο σήμερον εἰς πολλὰς Ἱ. Μητροπόλεις δὲν τηρεῖται, παρὰ τὴν ρητὴν ταύτην διάταξιν τοῦ Νόμου.

10) Ἀπασαί αἱ πληρωμαὶ αἱ γενόμεναι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων τῶν Ἱερῶν, ὑποκείμεναι καὶ ἀδῆται συμφώνως τῷ νόμῳ εἰς κληρικοσήμεναι 1%. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς μέχρι ποσοῦ 100 δραχ. ἐπικολλᾶται ἴσης ἀξίας κληρικὸς ἡμὸν ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων ἀπὸ τοῦ ποσοῦ δὲ τούτου καὶ ἄνω κατατίθεται εἰς τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ ἢ τὸ Κεντρικὸν τὸ ἀναλογοῦν ποσὸν καὶ ἐπισυνάπτεται εἰς τὰ δικαιολογητικά πληρωμῶν τὸ σχετικὸν γραμμάτιον εἰσπράξεως.

Σημειοῦμεν, ὅτι, καθ' ἃ προκύπτει ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων τῶν ὑπαλλήλων ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν χειροτονηθῆσαν ἐγγράφων παρατηρεῖται μεγάλη ἀταξία ὡς πρὸς τὸ κληρικοσήμεναι, μὲ σοβαρὰς ἐπιπτώσεις διὰ τὸ Ταμεῖον. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἢ τοιαύτη παράλειψις βαρύνει ἐξ ὀλοκλήρου τὰ Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῦν πληρωμὰς χωρὶς νὰ παρακατοῦν τὸ ἀναλογοῦν κληρικοσήμεναι, ὡς καὶ τὸν ἀρμόδιον ὑπάλληλον τῶν Ἱ. Μη-

τροπόλεων, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τοὺς ἀτομικοὺς φακέλους τῶν ἐφημερίων. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ καταβληθοῦν προσπάθειαι, ὥστε αἱ μέχρι τοῦδε παραλείψεις νὰ ἐπανορθωθοῦν καὶ νὰ μὴ ἐπαναληφθοῦν εἰς τὸ μέλλον.

11) Πᾶν ἕτερον πιστοποιητικὸν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, πλὴν τῶν τοιούτων τῶν ἀφορώντων περιπτώσεις ἀπόρων, θυμάτων καὶ ἀναπήρων πολέμων καὶ πολυτέκνων, ὡς ἀπαλλασσομένων ἐκ τοῦ Νόμου. Εἰς ταῦτα ὅμως θὰ σημειοῦται ὁ ἀριθμὸς τοῦ βιβλιαρίου καὶ ὁ Νόμος, βάσει τοῦ ὁποῦ ἀπαλλάσσονται. Τῆς κληρικοσημάνσεως ἐξαιροῦνται ἐπίσης καὶ αἱ πρὸς χρῆσιν τοῦ ΟΓΑ ἐκδιδόμεναι βεβαιώσεις (ἀπολήψεως συντάξεως) ἢ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Ὁμοίως τῆς κληρικοσημάνσεως ἀπαλλάσσονται καὶ αἱ ὑποβαλλόμεναι ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω αἰτήσεις (σχετικῆ ἐγκύκλιος ΤΑΚΕ 38/25-4-1969).

Τέλος σημειοῦμεν, ὅτι τὸ κληρικοσήμεναι εἰς τὰς περιπτώσεις αἰτήσεων πρὸς ἔκδοσιν ἀδείας γάμου ἢ πιστοποιητικῶν ἐλευθερογαμίας θὰ ἐπικολλᾶται ἐπ' αὐτῆς καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πρωτοκόλλου τῶν ἐφημερίων. Εἰς τοῦτο θὰ ἐπικολλᾶται τὸ κληρικοσήμεναι τῶν αἰτήσεων διὰ τὰς λοιπὰς ἐκδιδόμενας βεβαιώσεις καὶ πιστοποιητικά, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται εἰς κληρικοσήμεναι. Αἱ ὡς ἄνω αἰτήσεις (ἐκδόσεως πιστοποιητικῶν ἀγαμίας ἢ ἀδείας γάμων) δὲν πρέπει νὰ καταχωροῦνται εἰς τὸ πρωτόκολλον τῶν ἐφημερίων, ἀλλὰ εἰς τὸ γενικὸν τοιοῦτον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

Ἐπὶ τούτοις παρακαλοῦμεν, ὅπως εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἱερεῖς καὶ προσκομίσωσιν ὑμῖν τὰ πρωτόκολλα τοῦ ΤΑΚΕ πρὸς ἔλεγχον καὶ θεώρησιν ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἔτους.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ὁ Διευθύνων Σύμβουλος

Γ. Α. ΚΑΡΡΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
Τ. Α. Κ. Ε.

Δ, νσις Οίκον. Ἱ. Πηρεσιῶν
Ἀρμόδιος: Χρ. Τζουμάκας
Ἀριθ. Πρωτ. 3430
Ἀριθ. Ἐγκ. 20

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23-2-1970

Πρὸς

Τὰς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὰς, Ἱ. Μητροπόλεις
τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὰ Τοπ. ΤΑΚΕ τούτων

Διευκρινίζοντες τὴν ὑπ' ἀριθ. 1659/6/10.1.70 ἐγκύκλιον ἡμῶν περὶ τῶν εἰς κληρικοσήμεναι ὑποκειμένων ἐγγράφων γενικῶς, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ ἐνδιαφερόμενος ὑποβάλλει εἰς τὸν ἐφημερίον τῆς ἐνορίας του αἰτησὴν δι' ἔκδοσιν ἀδείας γάμου ἢ πιστοποιητικῶν ἐλευθερογαμίας δὲν θὰ ἐπικολλᾶται εἰς τὸ τηρούμενον ὑπὸ τῶν ἐφημερίων πρωτόκολλον τὸ ἀναλογοῦν κληρικοσήμεναι. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς αἱ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Κατάπληξιν, λύπην και ἀπορίαν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἅμα τῇ δημοσιεύσει τῆς σχετικῆς ὡς κατωτέρω εἰδήσεως, ἐξέδωκεν τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Κατάπληξιν, λύπην και ἀπορίαν ἐδοκιμάσαμεν, ἀγαγόντες ἐν τῷ ἡμερησίῳ Τύπῳ τὰ ὑπὸ ξένων Εἰδησεογραφικῶν Πρακτορείων μεταδοθέντα, κατὰ τὰ ὁποῖα τάχα ἡ ἀδελφὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἐνέκρινεν ἄνευ ἐτέρου τὴν μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μυστηριακῆν ἐπικοινωνίαν. Καὶ κατάπληξιν μὲν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς ἡ μονομερὴς σπουδὴ ἐνεργείας ἐπὶ θέματος, ἀπαιτοῦντος τὴν μετ' ἐμπειροστατωμένην ἐπ' αὐτοῦ μελέτην ὁμόφωνον ἀπόφασιν πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ἀύπνην δέ, διότι ἡ τοιαύτη σπουδὴ πρὸς τὴν ἔνωσιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ὀδηγεῖ εἰς διάσπασιν τῆς Ὁρθοδοξίας, και μάλιστα εἰς σιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ὀλόκληρος ἡ Χριστιανισμὸς εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς νηφαλλοῦ και ἐπὶ τῆς αἰωνίου ἀληθείας ἐδραζομένης και διὰ τῶν μεγάλων Πατέρων διατυπωθείσης συμβολῆς τῆς. Τέλος, ἐδοκιμάσαμεν ἀπορίαν, διότι, ἐὰν ἡ εἰδήσις εἶναι ἀκριβής, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνεύρωμεν ἐπὶ ποίων δογματικῶν, κανονικῶν και ἱστορικῶν δεδομένων ἐστῆριξεν ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τῆς. Διότι και αἱ δογματικά, και αἱ κανονικά, και αἱ ἱστορικά ἐν προκειμένῳ προϋποθέσεις ἔρχονται εἰς κρουγαλέαν ἀντίφασιν πρὸς παρομοίαν τυχὸν ἀπόφασιν. Ἐντεῦθεν, δὲν τολμῶμεν νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀκριβῆ τὰ ἐν τῷ Τύπῳ περὶ τοιαύτης τινὸς ἀποφάσεως δημοσιευθέντα».

Ἀπεκδέχεται μετὰ πολλῆς στοργῆς.

Ἡ ἐδρῆως γνωστοποιηθεῖσα διὰ τῶν ἐφημερίδων πρόσφατος περὶ Μασσωνίας και Τεκτονισμοῦ ἀπόφασιν τοῦ Πολυμελοῦς Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ὑπομνησθῆ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἡ ἀλήθεια, ὅτι εἶναι ἀσυμβίβαστος ὁ ἀληθὴς και γνήσιος Χριστιανισμὸς πρὸς τὴν Μασσωνίαν.

Ὅθεν πάντοτε ἰσχύει ἡ διὰ τῆς σχετικῆς Πρόξεως τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

αἰτήσεις θὰ πρέπη νὰ φυλάσσονται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ναοῦ και νὰ ἐπιδεικνύονται κατὰ τοὺς διενεργουμένους ἐλέγχους, ἄλλως ἡ ἀξία τοῦ κληρικοῦ ἡμῶν θὰ βαρύνῃ τὸν ἐφημέριον. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦ δὲν ὑποβάλλεται αἰτήσις, τότε ὑποχρεωτικῶς θὰ ἐπικολλᾶται τὸ κληρικόσημον εἰς τὸ πρωτόκολλον.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ὁ Διευθύνων Σύμβουλος
Γ. Α. ΚΑΡΡΑΣ

λάδος ἀπευθυνόμενη ἔκκλησις, ἵνα οἱ τυχὸν ἐμπλεκέντες εἰς τὴν μύησιν τῶν μασσωνικῶν μυστηρίων (τοῦ λοιποῦ ἀπόσχῃσι πάσης ἐπικοινωνίας πρὸς τὰς Μασσωνικὰς στοὰς και ἐργασίας, βέβαιοι ὄντες, ὅτι οὕτω ἀνανεοῦσιν ἀσφαλῶς τοὺς πρὸς τὸν ἕνα Κύριον και Σωτῆρα ἡμῶν, ἐξ ἀγνοίας και κακῆς τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως, ὑποχαλασθέντας δεσμούς. Τοῦτο ἰδίως ἀπεκδέχεται μετὰ πολλῆς τῆς στοργῆς ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν μυστῶν τῶν στοῶν, πεποιθῆναι, ὅτι οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐδέξαντο τὴν τεκτονικὴν μύησιν οὐχὶ ἐν ἐπιγνώσει, ὅτι δι' αὐτῆς μεθίστανται εἰς ἄλλην θρησκείαν, ἀλλ' ὅπως τοῦναντίον, ἐξ ἀγνοίας, νομίζοντες, ὅτι οὐδὲν τὸ ἀντιπίπτει εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν συνετέλουν».

Πλανώμενοι ἢ θέλοντες νὰ πλανήσουν.

Ἐτερον δεῖγμα ὕγιους στάσεως ἐναντι τῆς Μασσωνίας εἶναι και τὸ πρόσφατον γεγονός, ὅτι ὑπερεκατὸν ἐπιστήμονες ἐπαρχιακῆς πόλεως ὁμαδικῶς και ἐνυπογράφως διεκήρυσαν, ὅτι αἱ ἐν Ἑλλάδι Μασσῶνοι, ἐμφανιζόμενοι και ὡς Χριστιανοί, κάμνον τοῦτο ἢ πλανώμενοι ἢ θέλοντες νὰ παραπλανήσουν τοὺς ἄλλους. Ἡ τακτικὴ τῆς ὑποκρισίας εἶναι σκόπιμος, διὰ νὰ ἀποφευχθῆ πᾶσα ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἀντίθεσις πρὸς τὸ κοινὸν αἶσθημα τοῦ θρησκευόντος Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν τῆς Μασσωνίας ἐν τῷ κοινωνικῷ συνόλῳ, οἱ ἐπιστήμονες οὗτοι εἶπον χαρακτηριστικῶς: «Ἐξ ἐνδελεχοῦς παρατηρήσεως και ἀδιαμφισβητήτων δεδομένων συμπεραίνοντες, ὅτι ὁ Μασσωνισμὸς ἀποτελεῖ εἶδος κλειστῆς τάξεως ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, και δὴ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ και ὑπαλληλικῷ κόσμῳ, προωθοῦσης ἀλληλεγγῆς και μεροληπτικῶς τὰ μέλη αὐτῆς ἐπὶ παραθεωρήσει τοῦ Δικαίου, θεωροῦμεν αὐτὸν φθορὰ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης και εὐταξίας».

«Διάλογος μετὰ τὸν φοιτητὴν».

Ἡ κατὰ τὰς πέντε πρώτας Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν διοργανώσις κατασκευαστικῶν ἐσπερωῶν μετ' ἐκτενῶν εἰδικῶν ὁμιλιῶν πρὸς χάριν τῶν φοιτητῶν και σπουδαστῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ἀποτελεῖ ἐν σημαντικὸν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐνάργεως ἐνὸς συστηματικοῦ διαλόγου τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας.

Κατὰ τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ὁμιλίας Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς και Καθηγηταὶ Πανεπιστημίου θὰ ἀναπτύξουν θέματα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ γενικοῦ ἐρωτήματος, ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης ἔχη ἀνάγκην σήμερον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰδικώτερον ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς ταύτης, ἀφ' ἐνὸς θὰ ἐξετασθῶν οἱ προβληματισμοὶ τῶν σημερινῶν νέων, ἀφ' ἐτέρου ὁ ρόλος τῆς ἐπιστήμης διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκ τρίτου αἱ προῦπο-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Εκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον

Τὸ 'Εκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον, συνεδρίασαν ἐν τοῖς γραφείοις τῆς 'Ιεράς Συνόδου (ὁδὸς 'Ιωάν. Γενοαίου 14) τὴν 12ην, 13ην καὶ 14ην Φεβρουαρίου ἔ. ἔ., ἐξεδίκασε τὰς κάτωθι ὑποθέσεις:

1) Τοῦ ἱερέως Μιχαὴλ Πατσᾶ, τῆς 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Ιερισσοῦ καὶ 'Αγίου 'Ορους, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀποβολῇ τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

2) Τοῦ ἱερέως 'Αριστοτέλους Δημοπούλου, τῆς 'Ιεράς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀσελγείᾳ πράξεσιν εἰς βάρους ἀνηλικίων, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς διετοῦς ἀργίας μετὰ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

3) Τοῦ ἱερέως 'Αναστασίου Παπακυριακοῦ Μαυρίδη, τῆς 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος, κατηγορουμένου ἐπὶ τελείᾳ γάμου ἄνευ 'Επισκοπικῆς ἀδείας, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς διετοῦς ἀργίας μετὰ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

4) Τοῦ 'Αρχιμ. 'Αγαθαγγέλου Λουμιδή, ἀγνώστου 'Ιεράς Μητροπόλεως, κατηγορουμένου ἐπὶ φατρία, τυρεία, πῆξι θυσιαστηρίου καὶ ἀντιποιήσεϊ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

5) Τοῦ ἱερομονάχου Παταπίου Δρούζα, τῆς 'Ιεράς Μητρο-

πόλεως 'Ιερισσοῦ καὶ 'Αγ. 'Ορους, κατηγορουμένου ἐπὶ κιναιδισμῶ, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

6) Τοῦ 'Αρχ. Καλλινίκου Ζαχαροπούλου, τῆς 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος, κατηγορουμένου ἐπὶ ἰδρύσει θυσιαστηρίου καὶ κουρᾶ μοναζουσῶν ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου 'Ιεράρχου, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς τριετοῦς ἀργίας μετὰ ἰσοχρόνου περιορισμοῦ εἰς τὴν ἐν 'Αγ. 'Ορει μονὴν τῆς μετανοίας του καὶ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

7) Τοῦ ἱερέως 'Αντωνίου Καμπάνα, τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Σύρου, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀναρμόστῳ συμπεριφορᾶ, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, συμψηφισμένης τῆς διανυθείσης τοιαύτης, ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπὴ 'Αθηνῶν

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 7 μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου ἔ. ἔτους:

Ἐτέλεσε τὴν 10 Φεβρουαρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν 'Αγίας Εἰρήνης διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν Ταχυδρομείων.

— Τὴν 19 Φεβρουαρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἑορτάζοντα ἱερὸν Ναὸν 'Αγίας Φιλοθέης.

— Τὴν 22 Φεβρουαρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱ. ν. 'Αγ. Γεωργίου Καρύτση, ἐν συνεχείᾳ δὲ προσέτη τοῦ Μνημο-

θέσεις διὰ τὴν ὁλοκληρώσιν τῆς ἀτομικότητος καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς προσωπικότητος, τέταρτον ἢ σχέσις τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐθεντίας καὶ τέλος τὰ κριτήρια τῆς γνησίας κοινωνικότητος.

Ἐῖθε ὁ διάλογος οὗτος τῆς 'Εκκλησίας μὲ τὸν κόσμον τῶν σπουδαστῶν τελικῶς νὰ στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὁδηγήσῃ εἰς ἀμοιβαίαν προσέγγισιν καὶ κατανόησιν.

Μορφή καὶ περιεχόμενον.

Αἱ στίλαι πολλῶν ἐκ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἐν ὀνόματι τοῦ δόγματος («Ἡ Τέχνη διὰ τὴν Τέχνην») ἠσχολήθησαν προσφάτως περὶ τὸ ζήτημα τῆς («ἐλευθερίας εἰς τὴν Τέχνην»), καὶ εἰδικώτερον περὶ τὴν στάσιν τῆς Τέχνης ἐναντι τῆς τραγωδίας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ ἐναντι τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Μάλιστα, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐπεχειρήθη καὶ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα: «Ἡ Τέχνη εἶναι χρηστομάθεια ἢ ἀντιχρηστομάθεια;».

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα ἐκ τῶν διαφόρων σχετικῶν ἄρθρων καὶ συζητήσεων εἶναι, ὅτι ἢ ἐν τῇ Τέχνῃ παρουσιαζομένη αὐτοτέλεια καὶ ἰδιουπία τῶν αἰσθητικῶν ἀξιών οὐδόλως εἶναι δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἕνα αἰσθητικὸν φορμαλισμὸν, ἄσχετον πρὸς οἰοδήποτε ἰδεολογικὸν περιεχόμενον. Ἐν τῇ ἀληθεῖ Τέχνῃ συναρτῶνται πάντοτε ἄρμονικῶς μορφή καὶ περιεχόμενον, εἶδος καὶ ὕλη.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, κατανοεῖται διατὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διὰ τῆς μονολεξίας («καλοκαγαθία») διεκέρχονταν τὴν ὀντολογικὴν καὶ δεοντολογικὴν συνάρτησιν τοῦ ωραίου καὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ διατὶ ὁ μέγας Μπετόβεν δὲν ἐδίσταζε νὰ ἀρνηθῇ τὸ δόγμα («Ἡ Τέχνη

διὰ τὴν Τέχνην»), διακηρότων, ὅτι «ἀποστολὴ τοῦ καλλιτέχοντος εἶναι νὰ πτερυγίσῃ μέχρι τῆς θεότητος καὶ νὰ κομίσῃ τὰς ἀκτινάς της εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων».

Αὐτοαναιρεῖται.

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀσυδοσίαν τοῦ «πρωτοπορευτικοῦ» λεγομένου θεάτρου, διακεκριμένος Ἕλληνας χρονολόγος, ὅστις οὐδόλως εἶναι δυνατὸν νὰ κατηγορηθῇ διὰ στενότητα ἀντίληψεων, δὲν διστάζει νὰ γράψῃ τὰ ἑξῆς: «Τὰ τεῖχη τοῦ παραδοσιακοῦ θεάτρου πέσανε καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα εἰσώρμησαν... οἱ κάθε καρδιάς καρῦδι (θεατρογράφοι), ἀδιάντροποι, ξεστσίπωτοι, μασκαράδες, παλιάνθρωποι, πὸν ἔμπασαν στὸ θέατρο πρῶτα τὸ γυμνὸ δλόγγυμο ἠθοποιοί, ἄντρες καὶ γυναικες—κι' ὕστερα τὴ σεξουαλικὴ ἀναπαράστασις. Ἄλλὰ ἐπειδὴ γρήγορα κι' αὐτὰ κατάντησαν κοινοτοπικά,... πρωτοπορώντας συνεχῶς καὶ ἀποθρασυνόμενοι ὄλο καὶ περισσότερο ἔφτασαν στὶς διαστροφές, τὶς ὁμοφυλοφιλικές, τοὺς σαδισμούς, τοὺς μαζωχισμούς καὶ τὰ τοιαῦτα.» Ἡ τοιαύτη περὶ Τέχνης ἀντίληψις ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, «σταλάζει τὸ δηλητήριο τῆς διαλύσεως στὴν ἀστική κοινωνία καὶ κατασκευάζει γενιὲς ἠδονοβλεψιῶν, μηδενιστῶν καὶ ἀνωμάλων».

Ἄσθεν μόνον πνευματικὴ μυωπία ἢ τύφλωσις εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογήσῃ τοιοῦτους ἐκτροχιασμούς ἐν ὀνόματι τοῦ δόγματος («Ἡ Τέχνη διὰ τὴν Τέχνην»), ὅπερ αὐτοαναιρεῖται διὰ τῶν ἀπαραδέκτων ἐφαρμογῶν του.

σύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Δημητρίου Μωραΐτου.

Ἐχοροστάτησε τὴν 16 Φεβρουαρίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν κατὰ τὴν Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Φοιτητικῆς Ἑβδομάδος τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν.

Τὴν 22 Φεβρουαρίου κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Πολυκάρπου Βοτανικοῦ.

Ἐπεσκέφθη τὴν 9 Φεβρουαρίου τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Παπαδόπουλον.

Συνειργάσθη τὴν 17 καὶ 18 Φεβρουαρίου μετὰ τοῦ ἱατροῦ κ. Σ. Χατζηδάκη, προϊσταμένου τῆς Διευθύνσεως Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Παρέστη τὴν 20 Φεβρουαρίου εἰς τὴν ἐν «Παρνασσῷ» ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑθναρχικοῦ Συμβούλου Κύπρου κ. Μελέη Νικολαΐδου.

Τὴν 22 Φεβρουαρίου εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἀπονομῆς βραβείων τοῦ Εὐγενιδείου Ἰδρύματος καὶ εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ ἱερέως Κωνσταντίνου Λοΐζου ἐν Νέᾳ Σμύρνῃ.

Τὴν 23 Φεβρουαρίου εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς ἀντιαλκοολικῆς σταυροφορίας.

Τὴν 25 Φεβρουαρίου εἰς τὴν τελετὴν τῆς θεμελιώσεως τῶν νέων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας εἰς τὴν Ἐκάλην, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως «Θησαυροὶ τῆς Κύπρου».

Τὴν 26 Φεβρουαρίου εἰς τὴν δεξίωσιν τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεολαίας καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν καὶ τῶν Ὑποεπιτροπῶν αὐτῆς.

Τὴν 27 Φεβρουαρίου εἰς τὴν ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ὠμίλησεν ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Δ. Ζακυνθῆς, διαπραγματευθεὶς τὸ θέμα «Κωνσταντῖνος ὁ Φιλόσοφος καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν».

Τὴν 28 Φεβρουαρίου εἰς τὴν ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Παίδων, πρὸς τιμὴν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Φωκ. Κοπανάρη.

Παρέθεσε τὴν 26 Φεβρουαρίου γεῦμα εἰς ἅπαντας τοὺς νεωκόρους τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Προήδρευσε τὴν 7, 9, 10, 11, 12 καὶ 13 Φεβρουαρίου τῶν συνεδριῶν τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου.

Τὴν 9 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὀφθαλμιατρείου Ἀθηνῶν.

Τὴν 14 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Παγκείου Κληροδοτήματος.

Τὴν 16 Φεβρουαρίου τῆς συσκέψεως τῶν μελῶν τοῦ Γραφείου τῆς περὶ Τύπου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τὴν 17 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE καὶ τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασιματείου Κληροδοτήματος.

Τὴν 18 καὶ 25 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΔΕΠ.

Τὴν 19 Φεβρουαρίου τῆς συσκέψεως διὰ τὸν ἑορτασμόν τῆς χιλιετηρίδος Ἁγίας Λαύρας, τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος.

Τὴν 23 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Οἴκου Τυφλῶν Καλλιθέας.

Τὴν 24 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς.

Τὴν 25 Φεβρουαρίου τῆς συσκέψεως διὰ τὴν Νεότητα.

Τὴν 26 Φεβρουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE.

Τὴν 27 Φεβρουαρίου τῆς συσκέψεως εἰς τὸ Δημαρχεῖον Αἰγάλεω πρὸς ἐπίλυσιν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων τοῦ ἐν λόγω Δήμου.

Ἐδέχθη τὴν 13 Φεβρουαρίου τὸν ἀποχωροῦντα Πρέσβυν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

Τὴν 14 Φεβρουαρίου τὸν ἐν Σουηδία χειρουργὸν κ. Χ. Πετρόπουλον.

Τὴν 16 Φεβρουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χριστουπόλεως κ. Ἰάκωβον, τοὺς Ἐξοχωτάτους Πρέσβυτας Ἰσπανίας κ. Χοσέ Μανουὲλ Κιρόγια καὶ Βελγίου κ. Ρ. Βελίη, ὡς καὶ τὸν δημοσιογράφον κ. Σάββαν Κωνσταντόπουλον.

Τὴν 17 Φεβρουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νικαίας κ. Γεώργιον, τὸν Ἐξοχώτατον Πρέσβυν τῶν ΗΠΑ κ. Τάσκα καὶ τὸν Εἰσαγγελεὰ Ἐφετῶν κ. Παναγιωτόπουλον.

Τὴν 18 Φεβρουαρίου τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας κ. Δ. Σπέντζαν, τὸν στρατηγὸν ἐ.ἀ.κ. Χρ. Καρατζένην, τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Σάββαν Ἀγουρίδην, τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης κ. Αντ. Κανέλλη, τὴν Ἑλληνοαμερικανίδα ἀγιογράφον κ. Στ. Ζαχαρίου, τὴν κ. Οὐρ. Λαδοπούλου καὶ τὸν δημοσιογράφον κ. Δ. Κουζούλην.

Τὴν 19 Φεβρουαρίου τὸν στρατηγὸν κ. Βιτσαξάκη καὶ τὸν Διευθυντὴν τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος κ. Ν. Ρικάκη.

Τὴν 20 Φεβρουαρίου τὸν πτέραρχον κ. Χ. Ποταμιάνον.

Τὴν 23 Φεβρουαρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Κιλκισίου κ. Χαρίτωνα καὶ Νουβίας κ. Συνέσιον, τὸν πτέραρχον κ. Ἐπ. Πλούμπην, τὸν πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Νήφωνα Θωμαδάκη, τὸν Σύμβουλον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς κ. Ἀθανάσιον Σιουράν, τὸν κ. Ν. Μασουλῆαν, τὸν κ. Ἄνδρ. Λεβαντήν καὶ τὸν κ. Γ. Λάζαρη.

Τὴν 24 Φεβρουαρίου τὸν αἰδεσιμ. Γεώργιον Δημητριάδην καὶ τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Μασσαλίας κ. Ὀκτάβ Μερλιέ.

Τὴν 25 Φεβρουαρίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Κεφαλληνίας κ. Προκόπιον, τὸν Καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Κ. Μουρατίδην καὶ τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Νήφωνα Θωμαδάκη.

Τὴν 26 Φεβρουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κιλκισίου κ. Χαρίτωνα.

Τὴν 27 Φεβρουαρίου τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦ Ε.Ο.Τ. κ. Χρυσ. Δημητριάδην, τὴν Ἑρανικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, τὸν κ. Ἰωάννην Γερούλᾶνον καὶ τὸν Ἐξοχώτατον Πρέσβυν τῆς Ἀργεντινῆς κ. Χορχέ Κασάλ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 4 Δεκεμβρίου 1969 ἐξέλεξε ὁμοφώνως ὡς βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς τὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Ἰάκωβον Γκαρμάτην μετὰ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ἀπαμείας, κατὰ δὲ τὴν συνεδρίαν τῆς 10 Φεβρουαρίου 1970 τὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Παῦλον Ντέ Μπάλλεστερ ὡς βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μετὰ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ναζιανζοῦ.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 10 Ἰανουαρίου 1970, ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεφάσισε τὴν ἰδρύσιν τῆς Μητροπόλεως Νέας Ζηλανδίας καὶ Ἐξαρχίας Ἰνδιῶν, Ἰαπωνίας καὶ Κορέας. Οἱ πιστοὶ τῆς νεοἰδρυθείσης Μητροπόλεως εἶναι κυρίως Ἕλληνες, ἀνερχόμενοι εἰς 15.000. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐξέλεξε ὡς πρώτων Μητροπολίτην τῆς νέας Μητροπόλεως τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ κ. Διονύσιον, ὅστις μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὑπηρετεῖ ὡς βοηθὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας.

—'Η Ίερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου κατά την συνεδρία αυτής της 29 Ιανουαρίου έ. έτους ώρισε τους εκπροσώπους αυτής εν τή Διορθόδοξω Προπαρασκευαστική Έπιτροπή της Άγίας και Μεγάλης Συνόδου της Όρθοδόξου Έκκλησίας και εν ταίς Διορθόδοξοις Έπιτροπαίς επί του διαλόγου μετά των Έκκλησιών Άγγλικανικής, Παλαιοκαθολικής και Προχαλκηδονίων. Ούτω ώρισθησαν:

1) Διά την Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικήν Έπιτροπήν ό Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων και ό καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης πανοσιολ. άρχιμανδρίτης κ. Παντελεήμων Ροδόπουλος.

2) Διά τον διάλογον μετά των Άγγλικανών ό Σεβασμ. Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Άθηναγόρας και ό πανοσιολ. άρχιμ. κ. Στυλιανός Χαρκιανάκης.

3) Διά τον διάλογον μετά των Παλαιοκαθολικών ό Σεβασμ. Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Ίάκωβος και ό καθηγητής κ. Έμμ. Φωτιάδης, και

4) Διά τον διάλογον μετά των Προχαλκηδονίων ό Σεβασμ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος και ό πανοσιολ. άρχιμ. κ. Δαμασκηνός Παπανδρέου.

—Ό Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος ύπεστήριξε εν είς διάλεξίν του εις την έν ΚΠόλει Μονήν των Φραγκισκανών την πρότασιν, όπως ιδρυθή έν Ρώμη Κέντρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου, περιλαμβάνον ναόν και παρακείμενον οίκημα, όπου θα στεγάζεται μόνιμος αντιπροσώπεια του Πατριαρχείου παρά τή Άγία Έδρα. Παρόμοιον κέντρον θα ήδύνατο να έχη έν Κων/πόλει και τό Βατικανόν.

—Ό Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Άμερικής κ. Ίάκωβος εξήτησεν από τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον την άδειαν, όπως χειροτονή εις διακόνους και πρεσβυτέρους μορφωμένους λαϊκούς, οι οποίοι θα εξυπηρετούν μικράς κοινότητας, χωρίς να εγκαταλείπουν την έπιστήμην ή τας επαγγελματικάς ασχολίας των. Κατά την μακράν εξέτασιν του θέματος αυτού υπό της Ίερας Συνόδου έπεκράτησε καταφατική γνώμη, αλλά ή όριστική λύσις αυτού άφείθη εις την ποιμαντορικήν σύνεσιν του Σεβασμ. Αρχιεπισκόπου Άμερικής.

Ίερά Αρχιεπισκοπή Βορείου και Νοτίου Άμερικής

Άπό 1ης Φεβρουαρίου 1970 έπήλθον οι ακόλουθοι διοικητικά και ύπηρεσιακά μεταβολάι:

Α) Η διαποιόμανσις των έν Νοτίω Άμερική (Δεκάτη Αρχιεπισκοπική Περιφέρειά Κοινοτήτων της Ί. Αρχιεπισκοπής Άμερικής Βορείου και Νοτίου άνετέθη εις τον Θεοφ. Έπίσκοπον Κατάνης κ. Ίάκωβον Πηλίλην.

Β) Η Διεύθυνσις Δημοσιών Σχέσεων, Τύπου και Πληροφοριών άνετέθη εις τον αιδ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Βασίλειον Γρηγοριάδην.

Γ) Η Διεύθυνσις Οικονομικής Άναπτύξεως της Ίερας Αρχιεπισκοπής άνετέθη εις τον κ. Χρήστον Δημητριάδην.

Δ) Η Διεύθυνσις του Τμήματος της Νεολαίας της Ί. Αρχιεπισκοπής άνετέθη εις τον κ. Δημήτριον Κουτσοχέραν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Η Ίερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Άντιοχείας, εις την συνεδρία αυτής της 7 Οκτωβρίου 1969, υπό την προεδρίαν του Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. Θεοδοσίου, άπεφάσισεν όμοφώνως:

1) Την διακοπήν της κοινωνίας μετά του Έπιφανίου Ζαέντ, Έπισκόπου Άκκάρ, Πέτρου Κουρού, έπισκόπου Τύρου και Σιδώνος, Βασιλείου Σαμάχα, Έπισκόπου Ηαυran και Μιχαήλ Καίν, Έπισκόπου Τολέδο-Οχάιο, διότι παρεβίασαν την τάξιν της Όρθοδόξου Έκκλησίας, την διδασκαλίαν και τους κανόνες της και τας άποφάσεις της Ίερας Συνόδου του Πατριαρχείου Άντιοχείας, παρά τας έπαινελημένας προειδοποιήσεις.

2) Την καθαίρεσιν των άρχιμανδριτών Γκοφραήλ Φαντουλ, Κυρίλλου Ντουμάτ και Γεωργίου Ηαγγ, διότι χειροτονήθησαν άντικανονικώς και παρανόμως.

—'Η Ίερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Άντιοχείας εξέλεξε Μητροπολίτην Βύβλου και Βοτρύων (Όρους Λιβάνου) τον πανοσιολ. άρχιμ. κ. Γεώργιον Κόντρ. Ό ηλικίας 45 έτών νέος Μητροπολίτης ύπήρξεν ιδρυτής και γενικός γραμματεύς της Κινήσεως της όρθοδόξου νεολαίας Λιβάνου και έξεπροσώπησε τό Πατριαρχείον του εις την Δ' Γενικήν Συνέλευσιν του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών, ήτις συνήλθε τον Ιούλιον του 1969 εις Ούψάλαν της Σουηδίας. Έτελείωσε την Νομικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου της Βηρυτού και τό Ρωσικόν Όρθόδοξον Ίνστιτούτον των Παρισίων. Τό 1968 άνεκηρύχθη έπίτιμος διδάκτωρ της Όρθοδόξου Θεολογικής Άκαδημίας «Ό Άγιος Βλαδίμηρος» της Άμερικής.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ό Μακαριώτατος Πατριάρχης Ίεροσολύμων κ. Βενέδικτος, εις έπιστολήν του προς τον Πρόεδρον της Γραμματείας του Βατικανού διά την ένωσην των Χριστιανών καρδινάλιων Willebrands, εκφράζει τας εύχαριστίας του διά τό μήνυμα ειρήνης της Αύτου Άγιότητος του Πάπα Παύλου του ΣΤ' και ακολουθώς ύπογραμμίζει, ότι οι πιστοί της Έκκλησίας του προσεύχονται άδιαλείπτως ύπερ της ειρήνης και ίκετεύουν τον Άρχοντα της ειρήνης να εγκαθιδρύση την ειρήνην του μεταξύ των Έκκλησιών και εις όλόκληρον τον κόσμον. «Είθε να εισακουσθούν αι ταπεινά προσευχαί μας και τελικώς να καταστή πραγματικότης ό άγγελικός ύμνος: Δόξα έν ύψιστοις Θεώ και επί γής ειρήνη έν άνθρώποις εύδοκία».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Η Ίερά Σύνοδος της Όρθοδόξου Έκκλησίας της Ρωσίας κατά την συνεδρία αυτής της 16 Δεκεμβρίου 1969 άπεφάσισεν, όπως εις τό έξής χορηγή τή Ίερά Μυστήρια εις τους ρωμαιοκαθολικούς και τους παλαιοπίστους. Τό κείμενον της άποφάσεως έχει ως έξής: «Υπό την προεδρίαν του Πατριάρχου έξ η τ ά σ θ η σ α ν αι περιπτώσεις κατά τας οποίας οι παλαιοπίστοι και οι καθολικοί άπευθύνονται εις την Όρθόδοξον Έκκλησίαν διά να λάβουν τή Ίερά Μυστήρια. Άπεφάσισθη όπως εις τας περιπτώσεις, κατά τας οποίας παλαιοπίστοι και καθολικοί άπευθύνονται εις την Όρθόδοξον Έκκλησίαν διά να λάβουν τή Ίερά Μυστήρια, χορηγούνται ταύτα εις αυτούς».

—Τό άρτι ληφθέν ώραιον εις έμφάνισιν «Όρθόδοξον Έκκλησιαστικόν Ημερολόγιον του 1970» του Πατριαρχείου Μόσχας είναι άφιερωμένον εις τόν κατά τό παρελθόν έτος γενόμενον έορτασμόν της χιλιετηρίδος της μακαρίας τελευτής της άγίας Ίσαποστόλου μεγάλης δουκίσεως της Ρωσίας Όλγας.

—Εις άρθρον του περί των Όρθοδόξων Έκκλησιών, τό περιοδικόν «Internationale Kirchliche Zeitschrift» γράφει εις τό ύπ' άρ. 4 τεύχος του 1969, ότι ή μεγάλη πλειοψηφία των Ρώσων παραμένει πιστή εις την Όρθόδοξον Έκκλησίαν. Εις την περιοχήν του Γκόρκι, όπου ή έπιρροή του κομμουνισμού είναι μεγάλη, παρουσιάζεται τό έξής καταπληκτικόν. Τά 61% των γονέων, οι οποίοι βαπτίζουν τή παιδιά των, είναι ηλικίας κάτω των 30 έτών, ένώ 21% είναι μέλη της Κομμουνολ (Κομμουνιστικής Νεολαίας). Μετά 50 έτη ύλιστικής διαπαιδαγωγήσεως, ή νέα γενεά της Ρωσίας εμφανίζεται περισσότερο ενσεβής της παλαιάς.

—'Η Θεολογική Άκαδημία του Λένινγκραντ ένεκρινε την διδακτορικήν διατριβήν του Νικολάι Άνατόλιεβιτς Ζαμπολότσκι με θέμα «'Η καθολικότης-πρόβλημα Οικουμενισμού». Έκ των όλίγων, άτινα αναφέρονται δι' αυτήν, κατανοεί τις πόσον είναι πολύτιμος ή όρθόδοξος αυτή διατριβή επί του τόσο σοβαρού θέματος του Οικουμενισμού.

—Όπως Ίδιαιτέραν σημασίαν έχουν τά όσα δημοσιεύει τό περιοδικόν του Πατριαρχείου Μόσχας εις τό τεύχος του Νοεμβρίου 1969 περί του Συνεδρίου Λουθηρανών και Όρθοδόξων Θεολόγων έν Λένινγκραντ με θέμα τό Βάπτισμα. Τά συζητηθέντα θέματα ήσαν τά έξής:

1. Ό βεβαπτισμένος ως συνεργός του Θεού εις την περι καταλλαγής ένεργειαν Αύτου έν τώ κόσμω.

2. Ξέγνησις τοῦ Γ' κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ τοῦ ΣΤ' τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς.

3. Μορφαὶ Ὁρθοδόξου καὶ Εὐαγγελικῆς (Λουθηρανικῆς) πνευματικότητος.

4. Βάπτισμα καὶ δυνατότης τοῦ νὰ εἶναι τις μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀνευ αὐτοῦ.

5. Ποία ἢ προσφορά τοῦ βεβαπτισμένου εἰς τὸν κόσμον κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

6. Ἡ διακονία τοῦ βεβαπτισμένου εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ συνεργασία Χριστιανῶν καὶ μὴ Χριστιανῶν.

Δι' ἕκαστον ἐκ τῶν ὡς ἄνω θεμάτων εἶχον ὀρισθῆ δύο ἢ περισσότεροι εισηγηταί, Ὁρθόδοξοι καὶ Λουθηρανοί. Μετὰ τὰς εισηγήσεις ἐπηκολούθει συζήτησις καὶ ἐξαγωγή κοινῶς ἀποδεκτῶν συμπερασμάτων, τὰ ὅποια καὶ παρατίθενται διατετυπωμένα εἰς βραχείας καὶ σαφεῖς προτάσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Τὸν Ἰανουάριον ἔ. ἔτους ὁ Ἔντβαρντ Καρντέλ, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ πιθανότερος διάδοχος τοῦ Στρατάρχου Τίτο, ἐδήλωσεν εἰς συνεδρίαν τῆς Ἐνώσεως Κομμουνιστῶν Σλοβενίας τὰ ἑξῆς: «Οἱ κομμουνισταὶ εἶναι ἐναντίον τοῦ κληρικαλισμοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, τῆς θρησκείας καὶ τῶν πιστῶν. Οἱ κομμουνισταὶ εἶναι ἄθεοι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνομεθα ποίος εἶναι ὁ ρόλος καὶ ἡ πηγὴ τῆς θρησκείας. Ἡμεῖς οἱ κομμουνισταὶ ὀφείλομεν σαφῶς νὰ ξεκαθαρίσωμεν τὴν ἀντίληψίν μας περὶ τῆς θρησκείας καὶ νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν γνώμην, ὅτι καταβάλλομεν προσπάθειάς διὰ τὴν κατάργησιν τῆς θρησκείας ἢ τὸν διωγμὸν τῶν πιστῶν τῇ βοηθείᾳ τῶν ἀρχῶν. Δὲν πρέπει νὰ ξεχάσωμεν δύο γεγονότα. Ἔως ὅτου θὰ ἀνακύπτουν εἰς τὴν κοινωνίαν μας συγκρούσεις, συνεχῶς θὰ εἶναι παρούσα καὶ ἡ τάσις νὰ γίνῃ κατάχρησις τῆς θρησκείας δι' ἀντιδραστικούς καὶ ἀντικοινωνικούς σκοπούς. Ἄλλ' ὅσον ἡ κοινωνία, καὶ παρ' ἡμῖν καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, θὰ προοδεύῃ ἀπὸ κοινωνικῆς, πολιτικῆς καὶ δημοκρατικῆς ἐπόψεως, τόσον περισσότεροι ἱερεῖς θὰ ἀντιτίθενται εἰς τὴν ἀντιδραστικὴν κατάχρησιν τῆς θρησκείας. Οἱ κομμουνισταὶ πρέπει νὰ ἀγωνίζονται ἐναντίον τῆς ἀντιδραστικῆς καταπίεσεως τῶν πιστῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ὑποστηρίζουν τὰς τάσεις, αἱ ὅποια εἰλικρινῶς καὶ πραγματικῶς διαχωρίζουν τὸν πιστὸν ἀπὸ τοιαύτας ἀντιδραστικὰς πιέσεις καὶ τὸν κατευθύνουν εἰς τὰ πλαίσια τῶν πραγματικῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν».

— Εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐνώσεως Κομμουνιστῶν Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ὁ Ὄσμαν Καραμπέγκοβιτς ὡμίλησεν ἰδιαιτέρως «περὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν συνεχῶς ὑφίστανται τάσεις, ὅπως αὕτη παρυσιασθῆ ὡς πολιτικὸς ἐκπρόσωπος τῶν πιστῶν τῆς». Ὁ ὀμιλητὴς δὲν ἀνέφερε ποία Ἐκκλησία, ἡ Καθολικὴ ἢ ἡ Ὁρθόδοξος, θέλει καὶ πολιτικῶς νὰ ἐκπροσωπῆ τοὺς πιστούς τῆς.

— Τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας «Γκλάσνικ» δημοσιεύει εἰς τὸ φύλλον τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», τὴν ὁμίλιαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησε τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας καὶ μελῶν τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως. Ὡς γνωστὸν, ἡ ὡς ἄνω ὁμιλία ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 6/7 (1969) φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας».

Τὸ αὐτὸ περιοδικὸν δημοσιεύει καὶ τὸ εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1969 δημοσιευθὲν ἄρθρον τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Σύνοδοι τοῦ ἸΔ' αἰῶνος καὶ ὁ ἄνθρωπος».

Ἡ μετάφρασις τῆς ὁμιλίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Κοζάνης ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἑλληνομαθοῦς ἱερομονάχου κ. Ἀθανασίου Γιέβτιτς, ἡ δὲ μετάφρασις τοῦ ἄρθρου τοῦ π. Μαστρογιαννοπούλου ὑπὸ τοῦ σερβομαθοῦς θεολόγου κ. Κωνσταντίνου Δεληγιάννη.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Τὴν 27 Δεκεμβρίου 1969 συνήλθε εἰς τὴν Λευκωσίαν τὸ Α' Συνέδριον Θεολόγων-καθηγητῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἔγιναν αἱ ἑξῆς εισηγήσεις: 1) «Αἱ μορφαὶ διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν» ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Θρησκευτικῶν κ. Α. Μιτσίδου, 2) «Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἰστορίας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης» ὑπὸ τοῦ Β. Διευθυντοῦ κ. Τ. Χριστοφόρου καὶ 3) «Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἰστορίας» ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Στ. Ὀλυμπίου.

— Ὁ Θεολόγος κ. Ἀνδρέας Μιτσίδης διωρίσθη Ἐπιθεωρητῆς τῶν Θρησκευτικῶν.

— Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Παγκυπρίου Ἐνώσεως Ἑλλήνων Θεολόγων ἐξελέγη, κατόπιν παρατήσεως τοῦ κ. Ἀ. Παπαδοπούλου, ὁ κ. Στ. Ὀλύμπιος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 24 Ἰανουαρίου 1970 ἐξέλεξε Μητροπολίτην Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας τὸν Ἱερώτατον Ἐπίσκοπον Βρότσλαβ καὶ Στσέστιν κ. Βασίλειον, ἡ ἐνθρόνισις τοῦ ὁποίου ἐγένετο τὴν 1 Μαρτίου 1970 εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Βαρσοβίας.

— Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας ἀφίκετο τὴν 27 Φεβρουαρίου ἔ. ἔτους εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πολωνίας καὶ ἐξεπροσώπησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐπίσημον τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ νεοεκλεγέντος Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Βασιλείου.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ «Osservatore Romano» τῆς 12-13/1/1970 δημοσιεύει ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' πρὸς τὸν Πριμᾶτον τῆς Ὀλλανδίας Καρδινάλιον Βερνάρδον Ἄλφρικκ. Ἐν αὐτῇ ὁ Πάπας παρατηρεῖ τὸν καρδινάλιον α) διὰ τὸ ὅτι ἔλαβε μόνον ἀνεπιστήμως γνῶσιν τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Ε' Γενικῆς Ποιμαντικῆς Συνόδου τῆς Ὀλλανδίας καὶ β) διὰ τὸ ὅτι τὸ προπαρασκευαστικὸν δελτίον παρουσιάζει τὰ ἑξῆς ἀνεπίτρεπτα: Δὲν μνημονεύει τὰς ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου, πολλάκις μάλιστα εὐρίσκειται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτάς. Ἡ Ἐκκλησία παρουσιάζεται ὡς ἔχουσα μόνον ἐπίγειον ἀποστολὴν. Ἡ ἱερωσύνη θεωρεῖται ὡς ἀποστολὴ ἀνατιθεμένη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα. Ζητεῖται κατὰ τρόπον ἀξιοματικὸν ὁ διαχωρισμὸς τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὴν ἀγαμίαν. Ἐλέγχεται ἡ κρατήσασα ἀρχὴ νὰ μὴ γίνωται δεκταὶ εἰς ἱερωσύνην αἱ γυναῖκες. Ὁσάκις γίνεται λόγος διὰ τὸν Πάπαν, γίνεται κατὰ τρόπον ὑποτιμητικόν. Τὰ κατὰ τὸν Μοναχικὸν βίον ἐξετάζονται βάσει ἀρχῶν, αἱ ὅποια θὰ ὀδηγήσουν εἰς ὀλέθρια ἐπακόλουθα. Ὁ Πάπας ὑπομνησκει τὴν εὐθύνην του ὡς ποιμένος συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις, τὰς ἐγκυκλίους του, τὰς ὁμίλιας του πρὸ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου τῶν καρδινάλιων, τὴν μετ' αὐτοῦ συμφωνίαν τῶν καθολικῶν ἐπισκόπων, τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἀνασυντιθεμένην κοινωνίαν. Τέλος τὸν καλεῖ νὰ δηλώσῃ χωρὶς ἐπιφυλάξεις τὴν ὀλοκληρωτικὴν του συμφωνίαν μετὰ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῶν ἐπισημανθέντων σημείων, καὶ τοῦ ὑπόσχεται, ὅτι, ἂν αὐτὸ γίνῃ, ὁ Ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν» (Α' Πέτρου 2,25) θὰ τὸν ἀμείψῃ.

Ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν, ὁ Καρδινάλιος Ἄλφρικκ ἐζήτησε τὰς ἐργασίας τῆς Συνόδου» νὰ παρακολουθήσῃ εἰδικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πάπα. Ὁ Πάπας ἠρνήθη, κρίναν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπαράδεκτα τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.

— Τὸ περιοδικὸν «Informations Catholiques Internationales» εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Ἰανουαρίου ἀσχολεῖται μετὰ τὴν Ε' Ποιμαντικὴν Σύνοδον τῆς Ὀλλανδίας, συνελθούσα ἀπὸ 4-7 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἡ Σύνοδος μετὰ μεγάλην πλειοψηφίαν (94 ἀπὸ τοῦ 98) κατεδίκασε τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐδέχθη, ὅτι πρέπει νὰ χειροτονοῦνται ἔγγαμοι ὡς κληρικοί. 90 ἀντιπρόσωποι ἐ-

τήν ανακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆ 16 Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν), ὡς καὶ τὰς τοιαύτας τοῦ Ὄργανισμοῦ τοῦ Ψυχιατρικοῦ Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα (ἀπαραιτῆτως πτυχίον Θεολογίας) διὰ τὴν κατάληψιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ὡς ἄνω ιδρύματος, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆ 18 Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρθρα 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν) καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίας Θεοδοσίας Ἀκρωτηρίου Θήρας, 2) Ἀγίου Γεωργίου Καταπόλων Ἀμοργοῦ, 3) Ἀναλήψεως Ποταμοῦ Ἀμοργοῦ, 4) Ἀγίου Ὀνουφρίου Ἀρκεσίνης Ἀμοργοῦ, 5) Κοιμήσεως Θεοτόκου Χώρας Ἀμοργοῦ, 6) Εἰσοδίων Θεοτόκου Ἡρακλειᾶς, 7) Τιμίου Σταυροῦ Δονούσης, 8) Ἀκαθίστου Οἴας καὶ 9) Ἀγίου Γεωργίου Οἴας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τῆς Πολιτείας προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς παρούσης δημοσιεύσεως ὑποβάλλωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Θήρᾳ τῆ 3η Μαρτίου 1970.

† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων ΓΑΒΡΙΗΛ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν παρ. 2 τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/69 Κανονισμοῦ (περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν τῶν Ἑνοριῶν: 1) Ἀγίου Κηρύκου, Κοιν. Ἀγίου Κηρύκου, 2) Ζωοδόχου Πηγῆς Μπογιάλεως, 3) Παντοκράτορος Γαϊτανίου, 4) Ἀγίου Χαράλαμπος Ζακύνθου, 5) Ἀγίας Βαρβάρας Πηγαδακίων, 6) Ἀγίου Εὐσταθίου Ἀργασίου, 7) Ἀγίου Γεωργίου Βασιλικῆς, 8) Ἰᾶς Θεοτόκου Πλάνου, 9) Ἀγίου Νικολάου Σαρακινάδου, 10) Ἀγίου Γεωργίου Χουρχουλίδι, 11) Ἀγίου Δημητρίου Δράκας, 12) Ἰᾶς Θεοτόκου Καλλιθέας, 13) Ἰᾶς Θ. Πεφανερωμένης Λιθακιάς, 14) Ἀγίου Νικολάου Τραγακίου, 15) Ἀγίας Παρασκευῆς Κυψέλης, 16) Ἀγίου Νικολάου Ἀγίου Νικολάου, 17) Εὐαγγελιστρίας Κάτω Γερακίου, 18) Ἀγίας Βαρβάρας Ζακύνθου, 19) Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀγίου Λέοντος, 20) Προφήτου Ἰησοῦ Γυρίου, 21) Ἀγίου Σπυρίδωνος Κάτω Βολιμῶν, 22) Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου Χαρτάτων, 23) Ἰᾶς Θεοτόκου Ἀναφωνητρίας, 24) Μαρίας Μαγδαληνῆς Μαρῶν, 25) Ἀγίου Δημητρίου Ἄνω Βολιμῶν, 26) Ἰᾶς Θ. Πεφανερωμένης Ζακύνθου, 27) Ἰᾶς Θεοτόκου Παντοκράτορος, 28) Κας Ἀγγέλων Ἀγαλᾶ, 29) Ἀγίου Νικολάου Φιολητίου, 30) Ἀγίου Πάντων Μικροῦ Γαλάρου, 31) Ἀγίου Ἰωάννου Μεγάλου Γαλάρου, 32) Ζωοδόχου Πηγῆς Ρωμυρίου, 33) Ὑπεραγίας Θεοτόκου Βουγιατίου, 34) Μεταμορφώσεως Λαγοπόδου, 35) Ἀγίων Ταξιάρχων Ὀρθωνίων καὶ 36) Ἰωάννου Θεολόγου Λούχας,

ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 17η Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Ζακύνθου ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἱεραπότνης καὶ Σητείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 (Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν), ὡς ἐτροποποιήθη, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ πιστοποιητικά πρὸς κατάληψιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἑνοριῶν Λαπιθοῦ Σητείας καὶ Ριζῆς Ἱεραπέτρας.

Ἐν Ἱεραπέτρᾳ τῆ 17 Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Ἱεραπότνης καὶ Σητείας ΦΙΛΑΘΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ (περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Διαλαμπῇ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Κομοτηνῇ τῆ 5η Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν) καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἀκολουθῶν ὀργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) τοῦ ἐν Ἀγίῳ Βλασίῳ Ἡγουμενίτης Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Ἀθανάσιος, 2) τοῦ ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ—Ἀγίου Νικολάου—Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεώργιος, 3) τοῦ ἐν Ἀετῶν—Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 4) τοῦ ἐν Ἀγλαδέᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 5) τοῦ ἐν Βρυσελλά Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ (Δώδεκα Ἀπόστολοι), 6) τοῦ ἐν Γηρομερίῳ Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ (Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου), 7) τοῦ ἐν Γρηκῆ—Σουλίου Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δονάτος, 8) τοῦ ἐν Δοβλᾶ—Φτέρῃ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 9) τοῦ ἐν Ζερβοχωρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 10) τοῦ ἐν Ἄνω Ζαλόγγῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 11) τοῦ ἐν Κάτω Ζαλόγγῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 12) τοῦ ἐν Καλλιθέᾳ—Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 13) τοῦ ἐν Καρβουναρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεώργιος, 14) τοῦ ἐν Καρτερίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 15) τοῦ ἐν Κεραμίτσα Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημήτριος, 16) τοῦ ἐν Κατρίνῃ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Μητῆς, 17) τοῦ ἐν Κοκκινολιθαρῆῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀδώδεκα Ἀπόστολοι, 18) τοῦ ἐν Κρουονερίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγενέθλιον Θεοτόκου, 19) τοῦ ἐν Λάκκᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεώργιος, 20) τοῦ ἐν Λίστα Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Προκόπιος, 21) τοῦ ἐν Λειβαδαρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀπροφήτης Ἠλίας, 22) τοῦ ἐν Μελουνίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 23) τοῦ ἐν Μαυρονερίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Κοσμάς, 24) τοῦ ἐν Μεσοβουνίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημήτριος, 25) τοῦ ἐν Ἄνω Ξεχώρῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημήτριος, 26) τοῦ ἐν Παλαιοχωρίῳ Ἱ. ν. Ἀγίων Πάντων Ἀγενέθλιον Θεοτόκου, 27) τοῦ ἐν Πηγαδουλίου Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 28) τοῦ ἐν Πλαταριά Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀταξιαρχῶν, 29) τοῦ ἐν Πολυδώρῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις τῆς Θεοτόκου, 30) τοῦ ἐν Ριζῶ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀκοίμησις Θεοτόκου, 31) τοῦ ἐν Σαλονικίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, 32)

του έν Σαμονίβα 'Ιεροϋ Ναου «Εὐαγγελισμός Θεοτόκου», 33) του έν Σπαθαράιους 'Ιεροϋ Ναου «'Αγία Τριάς», 34) του έν Σταυροχωρίω 'Ιεροϋ Ναου «Μεταμόρφωσις Σωτήρος», 35) του έν Τρικυριόφω 'Ιεροϋ Ναου «Κων/τίνος καί 'Ελένη», 36) του έν Τσαμαντά 'Ιεροϋ Ναου «Κοίμησις Θεοτόκου», 37) του έν Φοινικίω 'Ιεροϋ Ναου «Μεταμόρφωσις Σωτήρος», 38) του έν 'Ηγουμενίστῃ 'Ιεροϋ Ναου «Εὐαγγελισμός Θεοτόκου», 39) του έν Ποταμιᾷ—Σουλίου 'Ιεροϋ Ναου «Ταξιαρχῶν», 40) του έν Ναρκίσσῳ 'Ιεροϋ Ναου «'Αγιος Νικόλαος», 41) του έν 'Αγίοις Πᾶσι 'Ιεροϋ Ναου «'Αγιοί Πάντες», 42) του έν 'Αγερούσιᾳ 'Ιεροϋ Ναου «Μεταμόρφωσις Σωτήρος» καί 43) του έν Χαραυγῇ 'Ιεροϋ Ναου «Κοίμησις Θεοτόκου», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν 'Ιερῶν Κανόνων καί Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῦξεως ἐν τῷ Διλιτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Παραμυθία τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1970

† Ὁ Παραμυθίας ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Παροναξίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 46-48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940, ὡς καί τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33, 34, 35 καί 36 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Γαλήνης Νάξου, 2) Ἁγίου Γεωργίου Κυριδάρου Νάξου, 3) Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Κεραμωτῆς Νάξου, 4) Ζωοδόχου Πηγῆς Δανακοῦ Νάξου, 5) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πάρου, 6) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μαυράρων Πάρου, 7) Ἁγίου Παντελεήμονος Κώστου Πάρου, 8) Ἁγίου Γεωργίου Ἀγερίας Πάρου καί 9) Ἁγίων Ἀποστόλων Καμαρῶν Πάρου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καί τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Νάξῳ τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Παροναξίας ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/69 Κανονισμοῦ (περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καί Ἐφημεριῶν), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικά καί νόμιμα προσόντα πρὸς κατάληξιν κενῶν ὀργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν ἐνοριῶν: 1) Ἁγίου Νικολάου Πάλιουρα, 2) Ἁγίου Νικολάου-Μπουρτζίου Χαλκίδος, 3) Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης Προκοπίου, 4) Ἁγίων Ἀναργύρων Κλήματος, 5) Ἁγίων Ταξιαρχῶν Κοκκινομηλιάς, 6) Ἁγίου Ἰωάννου Γαλατσάνου, 7) Ἁγίας Τριάδος Κερασιάς, 8) Ἁγίας Παρασκευῆς Σέττας, 9) Ἁγίας Τριάδος Πούρου, 10) Γεν. Θεοτόκου Κουλοῦρου-Μαρουλίου, 11) Ἁγίου Ἰωάννου Γουργουβίτσας, 12) Ἁγίου Ἀθανασίου Γαλτσάδων, 13) Ἁγίου Γεωργίου Βούνων, 14) Προφήτου Ἡλιοῦ Κοτσικίου, 15) Ἀγ. Ἰωάννου Μετοχίου Διρφίων, 16) Ἀγ. Παρασκευῆς Βότση-Πατητῆρι Ἀλονήσου καί 17) Ἁγίου Ἰωάννου Ἀμαρύνθου, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 28 Φεβρουαρίου 1970.

† Ὁ Χαλκίδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ TAKE ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 27-2-1970 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου ἀπεφάσισεν, ὅπως εισηγηθῆ εἰς τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον, ἵνα τὸ μετὰ τῆς συντάξεως καταβαλλόμενον ἐπιτόμιον ἀπολύτου ἀνικανότητος ἐκ δρχ. 200 ἀυξηθῆ εἰς δρχ. 500 μηνιαίως.

NEA BIBLIA

Joannis N. Karmiris, Contemporary Orthodox Theology and its Task. An offprint from St. Vladimir's Theological Quarterly, Volume 13, Nos. 1 and 2/1969, σελ. 22.

Σπεργίου Ν. Σάκκου, Δ. Θ., Ἡ ἔρευνα τῆς Γραφῆς. Ἐκδόσεις Ὁρθ. Χρ. Ἀδελφ. «Ἡ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΙΣ». Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 272.

John A. T. Robinson, Τίμοι μετὸν Θεοῦ — Honest to God. Μετάφραση Δημητρίου Ἀναστασιάδη. Ἐκδόσεις Δ. ΑΝΑΣ. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 156.

Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Κείμενα Λειτουργικῆς - Παννυχίς. Ἐκδόσεις Πουρνάρα. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 32.

Ἰωάν. Ε. Ἀναστασίου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Βίος Κωνσταντίνου-Κυρίλλου, Βίος Μεθοδίου (Μετάφρασις), Βίος Κλήμεντος Ἀχρίδος. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ IB' τόμου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 113-200.

Ἰωάννου Παναγοπούλου, Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ θεολογικὴ μαρτυρία τῶν Πράξεων Ἀποστόλων. Ἀθήναι 1969, σελ. 349.

Παν. Ν. Γρεμπέλα, Ἀπολογητικαὶ μελέται. Τόμος Β'. Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ». Ἀθήναι 1969, σελ. 382.

Ἀρχιμ. Γεωργίου Ι. Δημοπούλου, Κατ' οἶκον Ἐκκλησία (ἡ οικογένεια). Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ». Ἀθήναι 1969, σελ. 414.

Βασιλείου Μ. Βέλλα, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ μετόνια κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἐν Κατερίνῃ 1970, σελ. 14.

Δαμιανοῦ Ἀθανασίου Δότικου, ἐντεταλμένου ὑφηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Τὸ βιβλικὸν ἔβραϊκὸν Πάσχα κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τὰ δεδομένα τῆς Τελετουργικῆς. Ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ μελέτη. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 205.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ περὶ πολέμου διδασκαλία τοῦ Δευτερονομίου. Συμβολὴ εἰς τὴν περὶ παραδόσεων ἔρευνα. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 35ετηρίδι τῆς καθηγησίας τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα. Ἀθήναι 1968, σελ. 14.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 23.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 17.

Εὐαγγέλου Κ. Χρυσοῦ, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν ἔριν περὶ τὰ Τρία Κεφάλαια καὶ τὴν Ε' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἀνάλεκτα Βλατάδων, ἀρ. 3: Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 225.

Σοφίας Ἀ. Ἀντωνιάδου, Καθηγήτριας Πανεπιστημίου, Ἡ ἐφημερίδα ἀ' Ἀθηνᾶν καὶ ἀ' Ὄθωνν ὡς τὸ 1843. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ιε' τόμου τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1969, σελ. 23.

Ἀρχιμ. Θεοφίλου Σιμοπούλου, ἱεροκήρυκος - τῆος καθηγουμένου, Ἀνάλεκτα ἐκ Κωδικῶν Σπάρτης καὶ Μονεμβασιάς, Ἀθήναι 1970, σελ. 314.

Δελτίον Τουρκικῆς Βιβλιογραφίας, ἔτος Γ', τεύχος 8. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν ΙΜΧΑ. Ἐπιμελεῖται Β' Δημητριάδης. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 51.

Δελτίον Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας, ἔτος ΣΤ', τεύχος 25. Ἐπιμελεῖται Ἀθ. Ἀγγελόπουλου, Ἱ. Παπαδριανοῦ καὶ Ἱ. Λαμφίδης. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν ΙΜΧΑ. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 45.

Δελτίον Ρουμανικῆς Βιβλιογραφίας, ἔτος Α', τεύχος 1. Ἐπιμελεῖται Μαρίας Παπαγεωργίου. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν ΙΜΧΑ. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 54.

Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Σπυρεοελλαδικῶν Μελετῶν, τόμος Α', Ἀθήναι 1968, σελ. 473.

Constantin Cavarinos, Byzantin Thought and Art. Belmont, Mass. 1968, σελ. 139.

Ἐξαιρετον ἐγχειρίδιον εἰσαγωγῆς εἰς τὴν βυζαντινὴν σκέψιν καὶ τὸν πολιτισμὸν. Πραγματεύεται συντόμως τὰ κεφάλαια Φιλοσοφία, ἡ ὁδὸς τῆς γνώσεως, ἡ συνείδησις, ἡ φιλοκαλία, αἰσθητικὴ ἐξέτασις τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης, εἰκονογραφία, Μανουὴλ Πανσέληνος, ὁ Ἐλ Γκραϊκο καὶ ἡ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ, ἱερὰ μουσικὴ ἢ μουσικὴ τῆς λατρείας καὶ ὕμνων. Κατακλείει μὲ σημειώσεις, γλωσσάριον καὶ πίνακα ἀλφαβητικῶν.

K.Γ.Μ.

Τοῦ αὐτοῦ, St. Macarios of Corinthe. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ IB' τόμου, ἀριθ. 1 (1968) τοῦ τριμηνιαίου περιοδικοῦ St. Vladimir's Theological Quarterly.

Constantin D. Kalokyris, The Essence of orthodox Iconographie. Brookline, Mass. 1967. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ IB' τόμου τοῦ περιοδικοῦ The Greek Orthodox Theological Review, 1967, σελ. 169-204.

N. I. Λοῦβαρι, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου (†), Νοσταλγικὰ περιπλανήσεις. Β' ἔκδοσις. Ἀθήναι 1968, σελ. 239.

Εἰς τὸ ἔργον ὁμιλεῖ ὁ φιλόσοφος, ὁ ἀνθρωπιστής, ὁ κοινωνιστής, ὁ ἠθικολόγος, ὁ ἐνάρετος, ὁ πιστός, ὁ σοφὸς καθηγητής, ὁ ἄριστος λογοτέχνης καὶ βαθύνοος στοχαστής.

K.Γ.Μ.

Παναγιώτου Κανελλοπούλου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Γεννήθηκα τὸ 1402, Β' ἔκδοσις. Ἀθήναι 1967, σελ. 730.

Γεννήθηκα ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος τὸ 1402, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά του ἐμπερικλείει καὶ πρᾶσαναγγέλλει προφητικὰ τὸ 2402! Δοκίμιον ἄριστον μὲ βαθύν στοχασμὸν καὶ λογοτεχνικὴν χάριν ἐξικνουμένην ἐκ ποιητικῶν ὕψος.

Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς, ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμος IB', Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 439.

Ἑλληνικὰ. Φιλολογικὸν, ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα. Δημοσιεύματα Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Θεσσαλονίκη 1969, τόμ. KB', τεῦχος Α', σελ. 312.

Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Κοσμητεία Καθηγητῶν: Κ. Μπόνη (1964/5), Γ. Κονιδάρι (1965/66, Μ. Σιώτου (1966/7) καὶ Α. Φυτράκη (1967/8). Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς Ἀμιλικαν Σπ. Ἀλεβιζάτου (†). Ἐν Ἀθήναις 1968, τόμ. ΙΣΤ', σελ. 807.

A. E. Βακαλοπούλου, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας (1354-1833). Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 715.

Ὁ χαλκέντερος ἱστορικὸς τῆς Μακεδονίας δωρεῖται τῇ ἐπιστῆμῃ νέον ἐξαιρετον πόνημα τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, ἀρχομένης μικρὸν πρὸ τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως καὶ ἐξικνουμένης μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους. Τὸ ἔργον τιμᾷ τὸν τε συγγραφέα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστῆμην.

K.Γ.Μ.

Κληρονομία. Δημοσίευμα Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν. Διευθυντής Καθηγητῆς Π. Κ. Χρήστου. Ἐπιμελητής Καθηγητῆς Γ.Ι. Μαντζαρίδης. Θεσσαλονίκη 1969, τόμ. Α', τεῦχος 2, σελ. 431.

Τὸ ἐπ' αἰσίους οἰωνοῖς ἀρξάμενον νὰ ἐκδίδεται περιοδικὸν σύγγραμμα ὑπὸ τὸν ὄραϊον τίτλον «Κληρονομία», τελοῦν ὑπὸ τὴν διευθυνσιν τοῦ ἀόκνου συναδέλφου κ. Παν. Χρήστου, ἐμπεριλαμβάνει ἀξιολόγους μελέτας καὶ βιβλιοκρισίας. Εὐχόμεθα, πρὸς δικαίωσιν καὶ τοῦ ὄραϊου τίτλου του, νὰ ἐμφανίσῃ καὶ κείμενα ἐκ τῶν χειρογράφων τῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ Μονῇ Βλατάδων, ἔνθα καὶ ἔδρα τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν.

K.Γ.Μ.

Μητροπολίτου πρ. Λήμνου Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπίτομος ἐπισκοπικὴ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1833 μέχρι σήμερον. Τόμος Γ'. Ἐν Ἀθήναις 1969, σελ. 357.

Ὁ ἀκάματος Σεβασμ. συγγραφεὺς συμπληρώνει διὰ τοῦ Γ' τόμου τὴν ἐπισκοπικὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀχρι τῶν ἡμερῶν μας, παρέχων οὕτω ἐξαιρετον βοήθημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν ἱστορικὸν ἐπιστήμονα καὶ εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Ἑλλάδος.

K.Γ.Μ.

Εἰσηγητικὰ Ἐκθέσεις καὶ ἀποσπάσματα Πρακτικῶν ἐκλογῆς καθηγητῶν ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Κοσμητεία Ι.Ν. Κούλη (1968/9). Ἀθήναι 1969, τόμος Α', σελ. 830.

Ἱστορία ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Χρυσοσπηλαιωτίσεως, Ἀθήναι 1969, σελ. 47.

Χρυσοστόμου Ι. Νεαμονιτάκη, Χρυσόστομος Α. Παπαδόπουλος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος (1868-1938), Ἀθήναι 1969, σελ. 116.

Ἐννέα Ἱεραὶ Ἀσματικαὶ Ἀκολουθίαι, συνθεθεῖσαι καὶ συμπληρωθεῖσαι ὑπὸ Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδίδονται προνοία μὲν τοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, ἐπιμελεῖα δὲ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννου Σπ. Ράμφου. Ἐν Ἀθήναις 1966.

Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Γερωνύμου, ποιηθεῖσα ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ὑπὸ Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδίδεται προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Γερωνύμου καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1969, σελ. 30.

Νικ. Παν. Μέντη, Ὁ ἀσύλληπτος, Ἀθήναι 1969, σελ. 158.

Χρονικὰ τῆς Ἰωνιδείου Προτύπου Σχολῆς Πειραιῶς, Πειραιεὺς 1969, σελ. 302.

Ἀρχιμ. Καλλιῆστου Μηλιαρᾶ (†), Ἱστορικὴ μελέτη περὶ τοῦ Ἀγίου Φωτός. Ἐκδόσις δευτέρα. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς «Ν. Σιών» (1967). Σελ. 207-240.

Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Δ. Φ., Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν Λογοτεχνίαν. Τόμος πρῶτος. Ἀθήναι 1969, σελ. 359.

Θεοκλήτου Ἀ. Σπράγκα, Ἀρχιμανδρίτου, Δημοσιευμάτων ἐπισκοπικῶν ἔλεγχος καὶ ἀνατροπὴ. Ἀθήναι 1969, σελ. 103.

Ἰωάννου Ὁρ. Καλογήρου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, «Κοινωνία ἀγίων». Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 125ετηρίδι τῆς Ριζαρείου Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις 1969, σελ. 23.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ τριαδικὸν δόγμα κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ τόμου ΙΓ' τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, σελ. 283-379.

Ἡ μυστηριώδης βαλίτσα. Παιδικὸ διήγημα. Ἐκδόσις «Ζωῆς τοῦ παιδιοῦ». Ἀθήναι 1969, σελ. 112.

Ἀρχιμ. Πέτρου Χριστοδούλια, Ἡ ἀγάπη δεσμὸς ἱερὸς ἢ δεσμὸς σιδηρᾶ; Ἐκδόσις «Ζωῆς». Ἀθήναι 1970, σελ. 221.

Γεωργίου Ἀν. Καψάνη. Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων. Συμβολὴ εἰς τὴν ποιμαντικὴν θεολογίαν καὶ ψυχολογίαν. Ἐναίσμιμος ἐπὶ διδασκαρία διατριβὴ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθήναι 1969, σελ. 200.

Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Χειροτονία πρεσβυτέρου. Κείμενα Λειτουργικῆς ἀρ. 4. Ἐκδόσις Πουρνάρα. Θεσσαλονίκη 1970, σελ. 33.

Άσημίνας Π. Δεδούση, Στά βάθη τῶν χρόνων. Έκδοσις Χριστιανικῆς Ένώσεως «Η ΕΛΠΙΣ». Άθῆναι 1969, σελ. 270.

Δεσποίνης Β. Τυμπανίδου, φιλόλογου, Μέσ' άπ' τίς φλόγες. Έκδοσις Χριστιανικῆς Ένώσεως «Η ΕΛΠΙΣ». Άθῆναι 1969, σελ. 126.

Άλίκης Α. Καφετζοπούλου, Τό πεντάρφανο. Έδoσις Χριστιανικῆς Ένώσεως «Η ΕΛΠΙΣ». Άθῆναι 1969, σελ. 128.

Δημητρίου Ι. Πολέμη, 'Η Έκκλησία τῆς Καταστροφῆς ἐν Άνδρῳ. Δύο άνέκδοτα πατριαρχικά γράμματα. Άνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας». Άθῆναι 1969, σελ. 15.

Bulletin analytique de Bibliographie hellénique 1967. Sciences humaines. 1: Philosophie-Questions religieuses — Enseignement. Athènes 1969, σελ. 736.

Θρασυβούλου Στανίτσα, Άρχοντας Μ. Πρωτοφάλτου τῆς Άγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Έκκλησίας, Μουσικόν Τριφίδιον. Άθῆναι 1969, σελ. 346.

Άκολουθία τοῦ ὁσίου καί θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ζήνωνος, αὐτοκρατορικοῦ ταχυδρόμου προστάτου δὲ καί ἐφόρου πάντων τῶν ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων. Έποιήθη ἐν Άγίῳ Όρει ὑπὸ Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Έκκλησίας. Άθῆναι 1970, σελ. 32.

Νικολάου Ι. Πανταζοπούλου, Οἱ θεμελιωταί τοῦ νεοελληνικοῦ Δικαίου: Georg Ludwig von Mauere. 'Η πρὸς εὐρωπαϊκά πρότυπα ὁλοκληρωτικὴ στροφὴ τῆς νεοελληνικῆς νομοθεσίας. Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 332.

Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Δίκαιον τῆς Τουρκοκρατίας: III. Τριπλὴ διαμάχη δικαίων κατὰ τὴν ἐπίλυσιν κληρονομικῆς διαφοράς ἐπὶ τουρκοκρατίας. Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 97.

Δρ. Αἰμιλιανοῦ Τσιρπανλῆ, Δ. Θ., S.T.M., M.A. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ν. Υόρκης (N.Y.U.), 'Ιστορικὴ μελέτη περὶ τοῦ χρονολογικοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Άνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Σιών». Τόμος ΕΒ' (1967), σελ. 18.

Νικολάου Εὐθ. Μητσοπούλου, Φύσις καί λατρευτικὸς χαρακτῆρ τῶν ἀγαθῶν ἔργων. Έναίσμιος ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβῇ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Έθνικοῦ καί Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Άθῆνῶν. Έν Άθῆναις 1969, σελ. 126.

Γεωργίου Β. Μελέτη, Μὲ τὸ σταυρὸ καί τὴ λόγῃ. 'Ιστορικὸ ἀφήγημα. Άδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή». Άθῆναι 1970, σελ. 207.

Έκκλησιαστικὸν Μεσοσηνιακὸν 'Ημερολόγιον τοῦ ἔτους 1970. Έτος δέκατον πέμπτον. Έκδοσις 'Ιερῶς Μητροπόλεως Μεσοσηνιας. Καλαμάτα. Σελ. 110.

Μητροπολίτου Άττικῆς καί Μεγαρίδος Νικοδήμου, 'Η πύλη τοῦ Οὐρανοῦ. Άθῆναι 1970, σελ. 89.

Τοῦ αὐτοῦ, Στοχασμοὶ τοῦ Σαββάτου, Άθῆναι 1970, σελ. 125.

Άρχιμανδρίτου Διονυσίου Ι. Μπαϊρακτάρη, 'Ιερῶς τοῦ Ναυτικοῦ, Θαλάσσιες αὔρες. Άθῆναι 1969, σελ. 75.

Ηλία Τσιάκου, Θεολόγου, Εὐρετήριο θεμάτων καί ὀνομάτων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Έκδόσεις «ΤΗΝΟΣ» Βαλαμῶνος 6, Άθῆναι 1969, σελ. 136.

Έπετηρίς Συλλόγου Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἐκδομένη ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετίας ἀπὸ τῆς ίδρύσεως καί συνεχοῦς λειτουργίας τοῦ Συλλόγου, σελ. 151.

Παναγιώτου Ι. Μπούμη, Οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἢ ἐξωκατάκηλοι ἄρχοντες. (Προέλευσις καί νομοκανονικὴ σημασία τῆς διφυοῦς προσωνομίας). Έναίσμιος ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβῇ, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Άθῆνῶν. Άθῆναι 1969, σελ. 179.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο' Ιωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ο' Σερβίων καί Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Έσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 100 ἑτησίως.

B) Έξωτερικοῦ : Δολλάρια 4 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Άθῆνῶν, Βασιλείος Βέλλας (1902-24 Νοεμβρίου 1969).

'Η κηδεία τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα.

'Ηλία Β. Οικονόμου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Βασιλείος Βέλλας εἰς πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς προφήτας.

Βιβλιογραφία Βασιλείου Βέλλα.

'Αρχιμ. Τίτου Καράντζαλη, Χαρακτηριστικὰ τινα ἐκ τῆς διδασκαλίας καί ἀπλότητος τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα.

Ψηφίσματα.

'Η κηδεία τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Δημητρίου Μωραΐτου.

'Εμμ. 'Ι. Κωνσταντινίδου, Δρ. Θ., Δημήτριος Ν. Μωραΐτης (1896-1970).

Ψηφίσματα.

Πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Άγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου.

Έγκύκλιος.

Παρατηρήσεων στήλη.

Έκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Νέα βιβλία.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Άθῆναι, 'Ιασιού 1 — Τηλέφ. 710.734.